

OPERAT UZDROWISKOWY

SZCZAWNO-ZDRÓJ

Zamawiający:

Gmina Szczawno-Zdrój

Wykonawca:

Eko-log Sp. z o.o.
ul. Świętowidzka 6/3
61-058 Poznań

Autorzy opracowania:
inż. Katarzyna Walkowiak
mgr Jakub Smakulski
mgr Paulina Marchewka

Spis treści

1. Wstęp.....	6
2. Regulacje prawne	7
3. Charakterystyka wymagań prawnych.....	8
4. Informacje o uzdrowisku Szczawno-Zdrój.....	10
5. Charakterystyka Uzdrowiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój.....	12
5.1 Charakterystyka ogólna.....	12
5.2 Zasoby przyrodnicze	13
5.3 Infrastruktura turystyczna	26
5.4 Infrastruktura komunikacyjna.....	31
5.5 Zaopatrzenie w gaz i energię elektryczną.....	34
6. Opis zagospodarowania przestrzennego obszaru uzdrowiska z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowiskowej.....	34
7. Określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych.....	41
8. Opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objętym wystąpieniem o nadanie statutu uzdrowiska albo statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej.....	48
8.1. Zasoby naturalnych surowców leczniczych i ich właściwości lecznicze	48
8.2. Informacje o klimacie oraz o stanie sanitarnym powietrza, natężeniu hałasu i pól elektromagnetycznych i ich właściwości lecznicze	50
9. Świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu.....	55
10. Informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie	56
10.1 Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego.....	59
10.2 Urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.....	76
11. Wskazanie kierunków leczniczych.....	79
12. Opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem, zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego, ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej.....	91
13. Informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz o mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych.....	96
13.1. Gospodarka wodno-ściekowa	96

13.2. Gospodarka odpadami	97
13.3. Zagrożenia ekologiczne	101
14. Informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu, opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami.....	103
14.1 Jakość powietrza	103
14.2. Hałas	111
14.3 Działania naprawcze podejmowane przez Gminę Szczawno-Zdrój w zakresie jakości powietrza i klimatu akustycznego	114
15. Załączniki	119

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Szczawno-Zdrój...	16
Tabela 2. Piesze szlaki turystyczne na terenie gminy Szczawno-Zdrój.....	26
Tabela 3. Rowerowe szlaki turystyczne na terenie gminy Szczawno-Zdrój.....	27
Tabela 4. Drogi gminne na terenie Szczawna-Zdroju	32
Tabela 5. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Szczawno Zdrój.....	39
Tabela 6. Bilans terenów zieleni w strefach ochrony uzdrowiskowej	47
Tabela 7. Powierzchnia stref objęta miejscowymi planami:	48
Tabela 8. Zbiorcze zestawienie zakładów oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego na terenie Szczawna-Zdroju.....	56
Tabela 9. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Azalia"	59
Tabela 10. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego Dom Zdrojowy.....	61
Tabela 11. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Anka"	64
Tabela 12. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Cis"	65
Tabela 13. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Dąbrówka"	66
Tabela 14. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Korona Piastowska"	67
Tabela 15. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Młynarz"	68
Tabela 16. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Pionier"	71
Tabela 17. Charakterystyka Dziecięcego Szpitala Uzdrowiskowego "Mieszko"	72
Tabela 18. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowe "Zacisze"	74
Tabela 19. Zmiany długości czynnej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w gminie Szczawno- Zdrój w latach 2012-2016.....	97

Tabela 20. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia.....	108
Tabela 21. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej według kryteriów dotyczących ochrony zdrowia w 2017 roku	109
Tabela 22. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej według kryteriów dotyczących ochrony roślin w roku 2017.....	110

Spis rycin

Rycina 1. Położenie gminy Szczawno-Zdrój na tle powiatu wałbrzyskiego i województwa dolnośląskiego	12
Rycina 2. Formy ochrony przyrody w zasięgu gminy Szczawno-Zdrój.....	15

1. Wstęp

Pierwsze informacje na temat gminy Szczawno-Zdrój pochodzą z XIII w, kiedy to jeszcze jako wieś włączona została do dóbr zamku Książ. Od tego czasu właściciele zmieniali się. Prawa miejskie Szczawno-Zdrój uzyskało w 1945 roku pod nazwą „Solice Zdrój”. Nazwa ta funkcjonowała do 1946 r.

Już w średniowieczu znane były lecznicze właściwości wód mineralnych. Pierwsze badania nad ich zastosowaniem podjęte zostały w XVI w. Uzdrowisko Szczawno-Zdrój jest jednym z najstarszych na Dolnym Śląsku, jego intensywny rozwój nastąpił w XVIII w. kiedy wybudowano pijalnię wód mineralnych, teatr, pawilony i pensjonaty.

Klimat Szczawna - podgórski, lekko bodźcowy, łagodny i orzeźwiający jest określany jako klimat dolin i kotlin śródgórskich. Wynika to z położenia gminy w okolicy Góry Parkowej, a wzniesieniami Białego Kamienia oraz dużymi obszarami leśnymi, które chronią uzdrowisko przed wiatrami wiejącymi od Wałbrzycha.

Do największych walorów miasta należą wody lecznicze, szczawy wodorowęglanowo - sodowo - wapniowo - magnezowe pochodzące z ujęć: "Mieszko", "Dąbrówka", "Młynarz" i "Marta". Dodatkowym atutem uzdrowiska jest położenie, krajobraz i zabytki architektury, które stanowią dopełnienie usług uzdrowiskowych i turystycznych oraz wpływają pozytywnie na atrakcyjność miasta.

Udokumentowane właściwości lecznicze wód i klimatu pozwalają na leczenie schorzeń takich jak:

- choroby ortopedyczno-urazowe
- choroby reumatologiczne
- choroby dolnych i górnych dróg oddechowych
- choroby układu trawienia
- cukrzyca
- otyłość
- osteoporoza
- choroby nerek i dróg moczowych

Uzdrowisko Szczawno-Zdrój zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, zobligowane jest do aktualizacji operatu uzdrowiskowego. Zakres prac obejmuje przeprowadzenie niezbędnych badań do ustalenia właściwości leczniczych klimatu (badania elementów i zjawisk meteorologicznych, hałasu oraz pól elektromagnetycznych) oraz ocenę właściwości leczniczych klimatu w zakresie i na podstawie kryteriów określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości. Operat Uzdrowiskowy jest podstawą działalności uzdrowiska i warunkuje utrzymanie statusu uzdrowiska. Zawiera on przede wszystkim charakterystykę Gminy Szczawno-Zdrój z uwzględnieniem dostępnych na jej terenie naturalnych surowców leczniczych i klimatu. Operat został sporządzony w celu potwierdzenia, że analizowany obszar miasta i gminy Szczawno-Zdrój spełnia warunki zapisane w art. 39 w/w ustawy, uzasadniające utrzymanie statusu uzdrowiska.

Niniejsza dokumentacja została opracowana na podstawie danych udostępnionych przez gminę Szczawno-Zdrój oraz danych pozyskanych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Pozyskane informacje poddano analizie i weryfikacji. W opracowaniu uwzględniono obowiązujące akty prawne dotyczące uzdrowisk.

2. Regulacje prawne

- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych, ze zmianami (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 1056);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 2126 ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 1566 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 1202 ze zm.);

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 1073 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 788 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 2006 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 1445 ze zm.);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 992 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 799 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 1510 ze zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 poz. 2187 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 poz. 1152).

3. Charakterystyka wymagań prawnych

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych określa:

- zasady nadawania oraz pozbawiania obszaru statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej,
- kierunki lecznicze uzdrowisk,
- zasady finansowania oraz warunki prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego,
- zasady sprawowania nadzoru nad lecznictwem uzdrowiskowym oraz zadania, jakie stawiane są gminom uzdrowiskowym,
- zadania gmin uzdrowiskowych.

Zgodnie z art. 43. ust.1. Gmina, na obszarze której znajduje się uzdrowisko lub obszar ochrony uzdrowiskowej, jest obowiązana do sporządzenia i przedstawienia, nie rzadziej niż raz na 10 lat, ministrowi właściwemu do spraw zdrowia operatu uzdrowiskowego,

celem potwierdzenia spełniania przez jej obszar albo jego część wymagań określonych w ustawie.

Operat uzdrowiskowy jest sporządzany w formie pisemnej, w podziale na część opisową i graficzną. Część opisową operatu uzdrowiskowego sporządza się również w formie elektronicznej.

W części opisowej operatu uzdrowiskowego uwzględnia się w szczególności:

- 1) nazwę gminy;
- 2) określenie obszaru, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- 3) opis zagospodarowania przestrzennego obszaru, o którym mowa w pkt 2, z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowiskowej, dokładnych danych o lokalizacji i stanie infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej, oraz prowadzonych robotach budowlanych dotyczących tej infrastruktury, a także terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pod lecznictwo uzdrowiskowe oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkową i działalność gospodarczą;
- 4) określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych;
- 5) opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- 6) świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu;
- 7) informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie;
- 8) wskazanie kierunków leczniczych i przeciwwskazań dla przyszłego uzdrowiska;
- 9) opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem, zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górnictwa, ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej;
- 10) informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz o mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych;

- 11) informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu, opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami;
- 12) datę sporządzenia i podpis wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Część graficzna operatu uzdrowiskowego obejmuje mapy obszaru, któremu ma zostać nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, z zaznaczeniem poszczególnych planowanych stref ochrony uzdrowiskowej oraz graficznym przedstawieniem informacji, o których mowa w ust. 4 pkt 3, 4, 7, 9 i 10. Część graficzną sporządza się w skali nie mniejszej niż 1:5000 dla projektowanej strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, 1:10 000 wspólnie dla stref „A” i „B” ochrony uzdrowiskowej oraz 1:25 000 wspólnie dla stref „A”, „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej.

4. Informacje o uzdrowisku Szczawno-Zdrój

Misją Uzdrowiska jest jak najlepsze wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych, wiedzy i umiejętności całego personelu w celu poprawy zdrowia i jakości życia wszystkich kuracjuszy i gości korzystających z usług w zakresie lecznictwa, rehabilitacji medycznej, społecznej i zawodowej, profilaktyki i wypoczynku oraz propagowania zdrowego stylu życia.

Uzdrowisko świadczy usługi leczniczo – wypoczynkowe na wysokim poziomie. Budynki dostosowane są do potrzeb wszystkich pacjentów, a zorganizowana przestrzeń pozwala na rekreacyjne spędzanie czasu w bliskości z naturą. Większość sanatoriów to budynki zabytkowe z XIX i początków XX wieku. W ostatnich latach poddane zostały modernizacji, dzięki czemu klimat dziewiętnastowiecznej architektury został połączony z nowoczesną funkcjonalnością.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych Gmina Szczawno-Zdrój była zobowiązana do uchwalenia tymczasowego statutu uzdrowiska i przedłożenia go Ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. W wyniku tego Rada Miejska Szczawna-Zdroju podjęła w dniu 3 kwietnia 2006 roku Uchwałę nr XLVI/11/06 w sprawie uchwalenia Tymczasowego Statutu Uzdrowiska Szczawno-Zdrój.

W 2008 roku gmina sporządziła operat uzdrowiskowy. Decyzją Ministra Zdrowia z dnia 09.04.2009 roku (znak: MZ-OZU-520-16075-4/GR/09) potwierdzone zostały właściwości lecznicze uzdrowiska. Uchwałą nr XLII/35/09 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 30 listopada 2009 roku uchwalony został Statut Uzdrowiska Szczawno-Zdrój. Tym samym ważność stracił tymczasowy statut z 2006 roku.

W statucie uzdrowiska z 2012 roku (Uchwała Nr XX/33/12 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju) w celu ochrony warunków naturalnych niezbędnych do prowadzenia i rozwijania lecznictwa uzdrowiskowego oraz kształtowania czynników środowiskowych dla uzdrowiska Szczawno-Zdrój, ustalono obszary ochrony uzdrowiskowej. Wyodrębniono trzy strefy uzdrowiskowe, w stosunku do których określono zakazy i nakazy dotyczące zagospodarowania przestrzennego. Były to następujące strefy:

- strefę "A" ochrony uzdrowiskowej o powierzchni 84,06 ha,
- strefę "B " o powierzchni 359,30 ha,
- strefę "C" ochrony uzdrowiskowej o powierzchni 1037,73 ha.

Misją gminy, określoną w „Strategii Rozwoju Uzdrowiskowej Gminy Miejskiej Szczawna-Zdroju” przyjętej Uchwałą Nr XXI/30/2000 Rady Miejskiej Szczawna-Zdroju z dnia 30 czerwca 2000 r. jest „Równoległy rozwój tradycyjnej funkcji uzdrowiskowo-wypoczynkowej z nową funkcją kulturalną, turystyczną i sportową – podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego miasta”.

CZEŚĆ I. OPISOWA

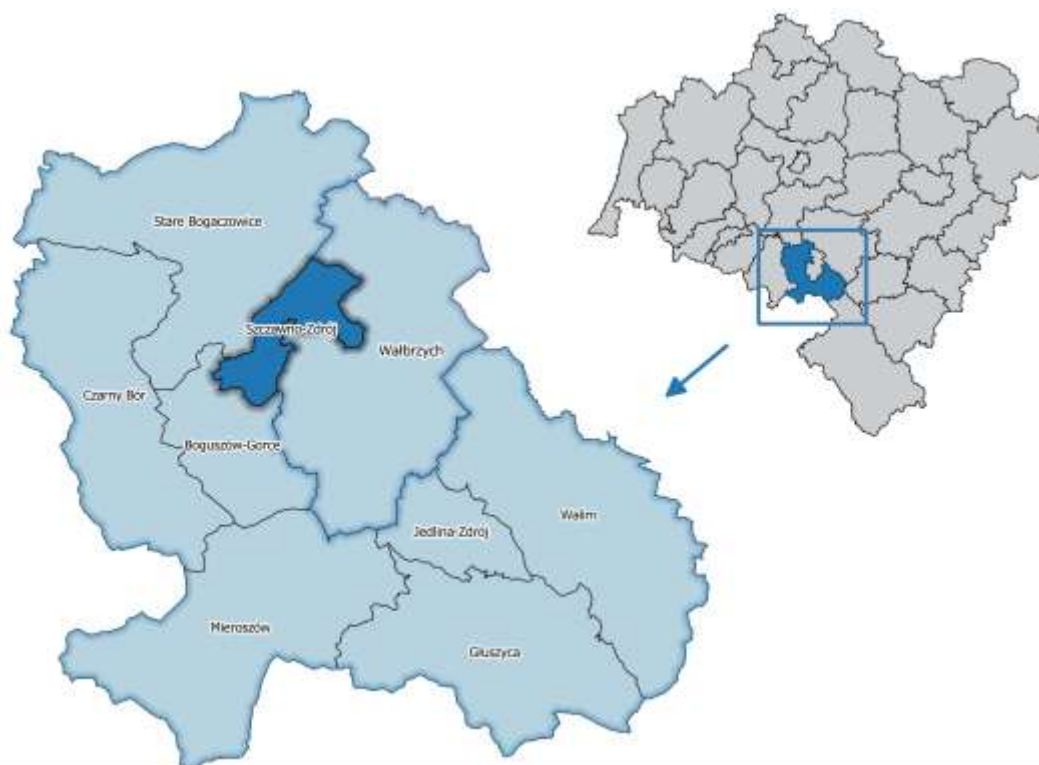
5. Charakterystyka Uzdrowiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój

5.1 Charakterystyka ogólna

Położenie geograficzne

Gmina Uzdrowiskowa Szczawno-Zdrój położona jest w południowo-zachodniej części Polski. Miasto i gmina leżą w województwie dolnośląskim, powiecie wałbrzyskim, w paśmie Sudetów Środkowych – Górach Wałbrzyskich. Od zachodu Szczawno-Zdrój graniczy z gminą Stare Bogaczowice, od północy i wschodu z miastem Wałbrzych, natomiast od południa z gminą Boguszków-Gorce.

Położenie gminy na tle powiatu wałbrzyskiego przedstawia poniższa rycina.

Rycina 1. Położenie gminy Szczawno-Zdrój na tle powiatu wałbrzyskiego i województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z podziałem J. Kondrackiego (2002) na regiony fizycznogeograficzne Szczawno-Zdrój należy do:

- Megaregionu: Pozaalpejska Europa Środkowa
- Prowincji: Masyw Czeski
- Podprowincji: Przedgórze Sudeckie
- Makroregionu: Pogórze Zachodniosudeckie oraz Sudety Środkowe
- Mezo-regionu: Pogórze Wałbrzyskie (w części północnej gminy) oraz Góry Wałbrzyskie (w części południowej gminy).

W krajobrazie południowej części gminy wyróżnia się masyw Gór Wałbrzyskich z najwyższym szczytem Borowa (853 m n.p.m.). Zbudowane ze skał osadowych (permskich piasków, zlepieńców, łupków oraz skał wulkanicznych). W powierzchniowej warstwie wyróżnia się głównie lessy, na zboczach gór gliny zwałowe oraz rumosze skalne.

Drugim szczytem tego pasma jest Góra Chełmiec (851 m n.p.m.). Kopulaste ukształtowanie góry stanowi, że jest rozpoznawalna z dalekich odległości. Zbudowany w części szczytowej z permskich porfirów, karbońskich piaskowców i zlepieńcy. Na zboczach występują żyły barytu. Obszar jest objęty ochroną przyrody w ramach programu Natura 2000 oraz podlega pod Obszar Chronionego Krajobrazu Kopyły Chełmca, Trójgarbu i Krzyżowej Góry koło Strzegomia, będący częściowo naturalną otuliną Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich.

5.2 Zasoby przyrodnicze

Obszary i obiekty podlegające ochronie prawnej

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2018 r., poz. 142 z późn. zm.) elementami środowiska objętymi ochroną na podstawie w/w ustawy na terenie gminy Szczawno-Zdrój są:

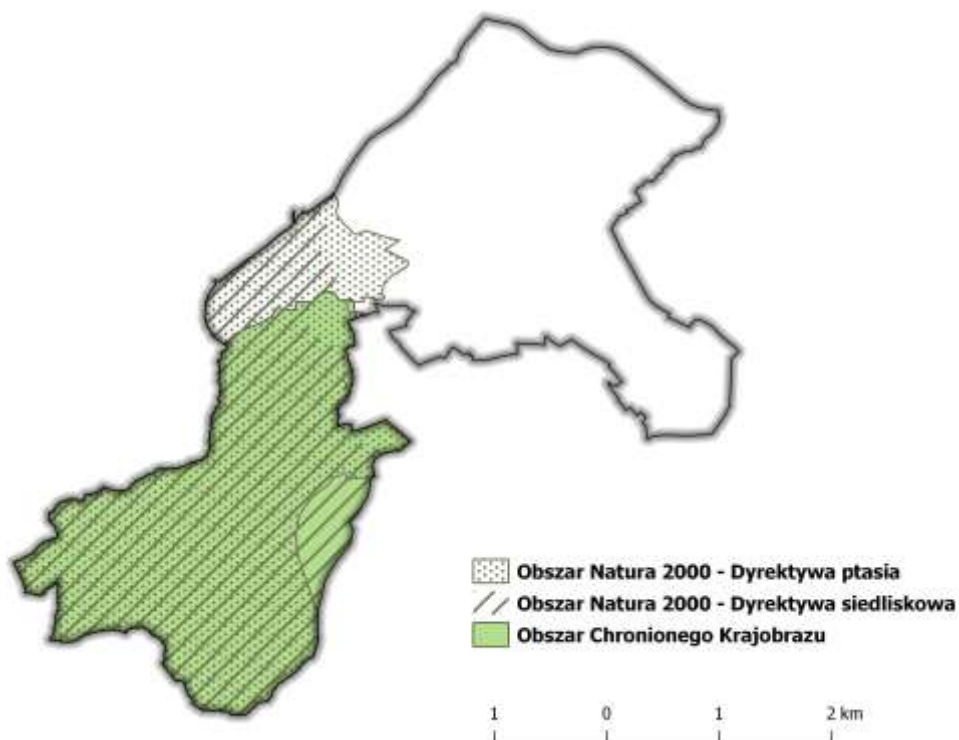
Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu „Kopuła Chełmca”. Jest to fragment obszaru „Kopuła Chełmca, Trójgarbu i Krzyżowej Góry koło Strzegomia”. Obejmuje swoją powierzchnią leśne obszary tych wzniesień. W obrębie gminy Szczawno-Zdrój jego powierzchnia wynosi 625,42 ha. Obszar ustanowiony Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. w sprawie utworzenia na terenie województwa wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Kopuła Chełmca to odosobniony masyw położony pomiędzy Wałbrzychem, Szczawnem-Zdrój i Boguszowem Gorce. Zbudowany jest w głównie z górnokarbońskich porfirów, należących do skał wylewnych, dzięki czemu ma charakterystyczny, kopulasty kształt.

Obszary Natura 2000

Obszar Natura 2000 „Masyw Chełmca” (PLH020057) obejmuje górę Chełmic wraz z otaczającymi ją mniejszymi wzniesieniami. Szczytowe partie porośnięte są zbiorowiskami lasów liściastych, na zboczach występują jawory i buki. Masyw Chełmca zajmuje obszar środkowej i południowej części gminy Szczawno-Zdrój (671,84 ha). W części północnej masywu w okolicy gminy Szczawno-Zdrój znajdują się sztolnie, będące miejscem zimowania nietoperzy. Na terenach rolniczych i łąkach otaczających wzniesienie ma miejsce lęgu i żerowiska szereg gatunków ptaków waloryzujących obszar i świadczących o wysokiej jakości siedlisk.

Obszar Natura 2000 „Sudety Wałbrzysko-Kamieniogórskie” (PLB020010) zajmuje podobny obszar gminy, co Masyw Chełmca (693,37 ha). Duża ostoja obejmuje niskie góry, gdzie w krajobrazie dominują rozległe drzewostany, głównie świerkowe, a także buczyny i jaworzyny oraz rozległe ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska. Jest to jedna z dziesięciu najważniejszych w skali kraju ostoi bociana czarnego, puchacza, sóweczki, dzięcioła zielonosiwego, jarzębatki oraz gąsiorka, ponadto istotna dla derkacza i włośchatki.

Rycina 2. Formy ochrony przyrody w zasięgu gminy Szczawno-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne

Pomniki przyrody

Poza ochroną obszarową na terenie gminy realizowana jest również ochrona pojedynczych obiektów lub zespołów obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej – w tym aspekcie ochroną prawną objętych jest 110 pomników przyrody.

Uchwałą Nr LIV/64/18 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 31 sierpnia 2018r. zniesiono status pomnika przyrody dla Dębu białego forma łódeczkowa o obwodzie pnia 151 cm, mierzonym na wysokości 130 cm, zlokalizowanym w Parku Zdrojowym. Uchwała została podjęta z uwagi na utratę wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

Tabela 1. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Szczawno-Zdrój

L.p.	Obowiązująca podstawa prawna	Typ pomnika	Nr działki	Opis lokalizacji
1.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Lipa drobnolistna o rozpiętości korony 16m	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, naprzeciwko Teatru Zdrojowego, przy alejce na trawniku
2.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 15m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce prowadzącej do sanatorium „Pionier” przy schodach
3.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik groszkowy o rozpiętości korony 2m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce biegnącej do sanatorium „Pionier” powyżej amfiteatru, przy pijalni wód
4.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik groszkowy f. pierzasta o rozpiętości korony 4m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce biegnącej do sanatorium „Pionier” powyżej amfiteatru, przy pijalni wód
5.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik groszkowy o rozpiętości korony 4m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce biegnącej do sanatorium „Pionier” powyżej amfiteatru
6.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik groszkowy o rozpiętości korony 4m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce biegnącej do sanatorium „Pionier”, powyżej amfiteatru, przy pijalni wód
7.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik groszkowy odm. Nitkowata o rozpiętości korony 4m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce
8.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 16m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w gęstym zadrzewieniu cisów
9.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Tulipanowiec amerykański o rozpiętości korony 14m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy schodach
10.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy o rozpiętości korony 18m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy Wieży Anna
11.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Tulipanowiec amerykański o rozpiętości korony 7m	703	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy drodze asfaltowej prowadzącej na Słoneczną polanę po lewej stronie
12.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie	Tulipanowiec amerykański o	703	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy drodze

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

	Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	rozpiętości korony 20m		asfaltowej prowadzącej do Słonecznej Polany
13.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy o rozpiętości korony 17m	678/2	Szczawno- Zdrój, Park Zdrojowy, za obiektem budowlanym położonym przy alejce głównej
14.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy f. stożkowa o rozpiętości korony 9m	678/2	Szczawno-Zdrój ,Park Zdrojowy, przy alejce parkowej (głównej) za obiektem budowlanym
15.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy f. stożkowa o rozpiętości korony 9m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, po prawej stronie alejki
16.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy f. stożkowa o rozpiętości korony 11m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, po lewej stronie alejki
17.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Chojna kanadyjska o rozpiętości korony 16m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy brukowej alejce
18.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 25m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy brukowej alejce, równoległej, w sąsiedztwie pomnika przyrody, grójecznik japoński
19.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 26m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy brukowana alejka równoległa do tej przy której rosną pomniki przyrody, tulipanowiec amerykański, klon jawor
20.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Grójecznik japoński o rozpiętości korony 6m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, brukowanej alejce, równoległej do alejki, przy której rosną pomniki przyrody, tulipanowiec amerykański i klon jawor
21.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 20m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w pobliżu wieży Anna, na skrzyżowaniu alejek
22.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 4m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejek. W grupie kilku żywotników, także pomników przyrody
23.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 5m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejek. W grupie kilku żywotników, także

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

				pomników przyrody
24.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 5m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejek. W grupie kilku żywotników, także pomników przyrody
25.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 5m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejek. W grupie kilku żywotników, także pomników przyrody
26.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 5m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejki, przy ścieżce ze schodami, naprzeciw pomnika przyrody nr 39,3m od pomnika przyrody nr 41
27.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 5m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejki, Przy ścieżce ze schodami, naprzeciw pomnika przyrody nr 39,3m od cyprysika nr 40
28.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 12m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomników przyrody-buków, po drugiej stronie alejki, Przy ścieżce ze schodami, naprzeciw pomnika przyrody nr 39,3m od cyprysika nr 40
29.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Leszczyna turecka o rozpiętości korony 12m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w górę alejki po prawej stronie w odległości 11m od pomnika przyrody buk pospolity
30.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 16m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w odległości ok... 40m od pomnika Leszczyna turecka
31.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej pomnika przyrody- Buk pospolity
32.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce
33.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy
34.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie	Buk pospolity o rozpiętości	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej dębu

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

	Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	korony 21m		szypułkowego
35.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy o rozpiętości korony 19m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, powyżej lipy szerokolistnej, odmiana strzępolistna
36.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Lipa szerokolistna o rozpiętości korony 6m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, nieopodal pomnika H. Wieniawskiego, naprzeciw pomnika przyrody jodły szlachetnej
37.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Jodła olbrzymia o rozpiętości korony 15m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, na polanie za pomnikiem H. Wieniawskiego
38.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Choina kanadyjska o rozpiętości korony 7m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, obok pomnika przyrody choina kanadyjska
39.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 19m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w szczytowej jego części na stoku
40.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Choina kanadyjska o rozpiętości korony 7m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, na skrzyżowaniu alejek z tyłu budynku nr 5
41.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Żywotnik olbrzymi o rozpiętości korony 7m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, za budynkiem nr 5, w sąsiedztwie choin kanadyjskich
42.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 18m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy ścieżce równoległej do ścieżki powyżej fontanny, naprzeciwko budynku (dawne WC)
43.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 17m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, stok po prawej stronie drogi prowadzącej do Słonecznej Polany
44.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 20m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, stok po prawej stronie drogi prowadzącej do Słonecznej Polany
45.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, stok po prawej stronie drogi prowadzącej do Słonecznej Polany
46.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 20m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy alejce od strony Słonecznej Polany

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

47.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 19m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy ścieżce naprzeciwko toru rowerowego (4 cross). Blisko choiny kanadyjskiej
48.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 19m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, po prawej stronie ścieżki, naprzeciwko toru kolarstwa górskiego (4 cross)
49.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 17m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy drodze prowadzącej na południe od Słonecznej polany. Przed łukiem w prawo idąc do góry na skarpie
50.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 20m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy przy drodze prowadzącej na południe ze Słonecznej Polany, przed łukiem w prawo idąc w górę na skarpie.
51.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy przy drodze prowadzącej na południe ze Słonecznej Polany. W okolicy łuku w prawo idąc do góry. Około 20m od drogi w dół skarpy
52.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy w odległości 50m od drogi prowadzącej na południe ze słonecznej polany
53.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 18m	678/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy
54.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Jasion wyniosły o rozpiętości korony 16m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kościuszki, przy posesji nr20
55.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kościuszki 20
56.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 17m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kościuszki 20
57.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 16m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kościuszki 20, przy ogrodzeniu
58.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 16m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kościuszki przy deptaku, naprzeciwko pijalni wody
59.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie	Robinia biała	535	Szczawno-Zdrój, na skwerku przy skrzyżowaniu

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

	Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.			ulic Wojska Polskiego i Kościuszki
60.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Wojska Polskiego, naprzeciw Biblioteki Publicznej. Na trawniku w grupie czterech budynków, pomników przyrody
61.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Wojska Polskiego, na trawniku w grupie czterech buków, pomników przyrody
62.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 29m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Wojska Polskiego, na trawniku w grupie czterech buków, pomników przyrody
63.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 29m	535	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Wojska Polskiego, na trawniku w grupie czterech buków, pomników przyrody
64.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon pospolity o rozpiętości korony 17m	494/4	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Wojska Polskiego 3
65.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cis pospolity o rozpiętości korony 8m, forma wielodniowa	494/4	Szczawno-Zdrój, teren sanatorium „Młynarz 3” przy ulicy Wojska Polskiego 3
66.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	491	Szczawno-Zdrój, na skwerku naprzeciwko sanatorium „Młynarz 3”, w grupie drzew (trzy buki i klon jawor, pomnik przyrody)
67.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 19m	491	Szczawno-Zdrój, na skweru naprzeciwko sanatorium „Młynarz 3”, w grupie drzew, 2m od buka, pomnika przyrody nr 83
68.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21m	491	Szczawno-Zdrój, teren sanatorium „Młynarz” przy ul. Wojska Polskiego
69.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 18m	501/2	Szczawno-Zdrój, na posesji sanatorium „Dąbrówka” na prawo od bramy wejściowej, przy ogrodzeniu w sąsiedztwie Biblioteki Publicznej
70.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 20m	501/2	Szczawno-Zdrój, na posesji sanatorium „Dąbrówka” za budynkiem po lewej stronie pod ogrodzeniem w sąsiedztwie kilku budynków o mniejszych wymiarach

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

71.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cyprysik błotny o rozpiętości korony 4,5m	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki, przy stawie od ulicy Kolejowej, przy posesji nr 13
72.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Milorzab dwuklapowy o rozpiętości korony 4m	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki od ul Kolejowej, przy alejce biegnącej przy stawie
73.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity odmiana purpurowa o rozpiętości korony 29m	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki od strony ul. Kolejowej, przy alejce obok stawu
74.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 29m	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki przy stawie na trawniku pomiędzy alejką parkową a ul Kolejową
75.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Buk pospolity o rozpiętości korony 21	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki po prawej stronie alejki biegnącej koło stawu
76.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Sosna żółta o rozpiętości korony 8,5	160	Szczawno-Zdrój, Park Szwedzki na brzegu polany parkowej , około 110m od większego stawu
77.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cis pospolity o rozpiętości korony 5m	314	Szczawno-Zdrój, ul Sienkiewicza 18, za ogrodzeniem na trawniku
78.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dereń jadalny o rozpiętości korony 5m	176/9	Szczawno-Zdrój WOFOŚiGW we Wrocławiu Oddział Wałbrzych ul. Kolejowa 8
79.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Klon kaukaski	539/2	Szczawno-Zdrój Park Zdrojowy, w lesie
80.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Jesion wyniosły	491	Szczawno-Zdrój, na skwerku obok posesji przy ul Wojska Polskiego 2, po lewej stronie alejki w sąsiedztwie pomnika przyrody jarzab pospolity
81.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 21m	491	Szczawno-Zdrój w centralnej części skwerku usytuowanego naprzeciw posesji przy ul Wojska Polskiego 2
82.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Klon jawor o rozpiętości korony 21m	491	Szczawno-Zdrój na zapleczu Sanatorium „Młynarz 3” w rogu przy ogrodzeniu, w odległości 1,5m drugi klon o podobnych wymiarach (obwód 250m)
83.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania	Klon pospolity o rozpiętości korony 21m	491	Szczawno-Zdrój na zapleczu sanatorium „Młynarz 3” przy budynku mieszkalnym

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

	objektu za pomnik przyrody ożywionej.			
84.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy o rozpiętości korony 19m	533	Szczawno-Zdrój przy ul. Wojska Polskiego na posesji sanatorium nr1, 4m od ogrodzenia
85.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Dąb szypułkowy o rozpiętości korony 21m	553	Szczawno-Zdrój, ul. Wojska Polskiego, 10m od Sanatorium nr 1
86.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Sosna czarna o rozpiętości korony 9m	582/2	Szczawno-Zdrój, skwer przy ul. Kolejowej i Pocztowej
87.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cis pospolity o rozpiętości korony 12m forma wielodniowa	582/2	Szczawno-Zdrój skwer przy ul. Kolejowej i Pocztowej
88.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cis pospolity o rozpiętości korony 7m forma wielodniowa	582/2	Szczawno-Zdrój skwer przy ul. Kolejowej i Pocztowej
89.	Uchwała Nr XII/22/95 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju z dnia 29 czerwca 1995r. w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody ożywionej.	Cis pospolity o rozpiętości korony 7m forma wielodniowa	582/2	Szczawno-Zdrój skwer przy ul. Kolejowej i Pocztowej, przy alejce
90.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Kasztan jadalny	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w lesie, nieopodal pomnika nr 109
91.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Klon kaukaski forma wielopniowa	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, nieopodal toru rowerowego. Z tyłu za pomnikiem- buk pospolity
92.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Lipa drobnolistna	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy promenadzie
93.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Dąb biały, odmiana łyżkowata	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, na zboczu, w zadrzewieniu, w pobliżu grupy pomników przyrody żywotników, powyżej brukowej alejki
94.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Dąb biały, odmiana łyżkowata	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, na zboczu, w zadrzewieniu
95.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Sosna czarna	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w części leśnej parku
96.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Dąb błotny	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w części leśnej parku
97.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Grab pospolity	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w części leśnej parku
98.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie	Sosna limba	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w części leśnej

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

	Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.			parku
99.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Wiąz górski	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy
100.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Buk pospolity, odmiana zwisająca	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, w sąsiedztwie Słonecznej Polany
101.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Jesion pospolity	539/2	Szczawno-Zdrój, Park Zdrojowy, przy ul. Zacisze
102.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Dąb burgundzki	332	Szczawno-Zdrój, skwer na ul. Bocznej róg Granicznej posesja nr.5 (teren zieleni miejskiej)
103.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Dąb szypułkowy	546	Szczawno-Zdrój, łąka przy ul. Baczyńskiego za posesją nr1 przy cieku Konradówka
104.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Lipa drobnolistna	156/2	Szczawno-Zdrój, ul. Słowackiego 25, z tyłu posesji, w zakrzaczeniu, przy drewnianym płocie
105.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Buk pospolity	416	Szczawno-Zdrój, ul. Kolejowa 27
106.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Głóg jednoszyjkowy	476	Szczawno-Zdrój, cmentarz, przy grobie śp. Podsiadło
107.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Głóg jednoszyjkowy	476	Szczawno-Zdrój, cmentarz, przy grobie śp. Podsiadło
108.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Głóg jednoszyjkowy	622/7	Szczawno-Zdrój, ul. Kościuszki3
109.	Uchwała Nr XVI/1/2000 Rady Miejskiej w Szczawnie Zdroju w sprawie uznania obiektu za pomnik przyrody.	Głóg jednoszyjkowy	596	Szczawno-Zdrój, parking przy posesji na ul. Kościuszki17
110.	Rozporządzenie Nr 15 Wojewody dolnośląskiego z dnia 27 listopada 2006r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 253 z dnia 4 grudnia 2006r poz. 3768)	Cis pospolity	582/2	Szczawno-Zdrój, ul. Kolejowa

Źródło: Urząd Miejski w Szczawnie-Zdroju

Tereny zieleni urządzonej

Na tereny zieleni urządzonej w gminie składają się:

- parki spacerowo-wypoczynkowe – 39,80 ha
- zieleńce – 5,20 ha
- zieleń uliczna – 3,50 ha
- parki, zieleńce i tereny zielni osiedlowej – 45,00 ha
- cmentarze – 3,70 ha
- lasy gminne 70,80 ha

Do najważniejszych elementów zieleni w Szczawnie-Zdroju należą dwa zabytkowe parki – Park Zdrojowy i Park Szwedzki oraz Park leśny Wzgórze Gedymina.

Park Zdrojowy im. Henryka Wieniawskiego znajduje się w centrum miasta, przy deptaku głównym. Charakteryzuje się zabytkową zabudową zdrojową i dużą powierzchnią zieleni. W parku mieści się Hala Spacerowa i Pijalnia Wód Mineralnych oraz zegarowa Wieża Anny. Wyniesiona na skarpie stanowi punkt widokowy na okolicę. Piękny teren zachwyca zróżnicowaną, nierzadko egzotyczną roślinnością. W parku mieszczą się liczne alejki spacerowe, pozwalające na aktywne spędzenie czasu. Zgodnie z przeprowadzoną inwentaryzacją dendrologiczną rośnie tu ponad 127 gatunków drzew i odmian krzewów.

Park Szwedzki rozciąga się od uzdrowiskowego centrum – Domu Zdrojowego – przez bardziej mieszkalno-rekreacyjną część Szczawna-Zdroju do łąk i lasów w rejonie stadniny Dworzyska. Zajmuje powierzchnię około 14 hektarów. Założony został w drugiej połowie XIX stulecia. Na krajobraz parku składają się rozległe otwarte przestrzenie otoczone ścieżkami, alejami drzew oraz enklawami zalesień. Wśród gatunków naturalnie rosnących znaleźć można buki, dęby, klony, świerki. Z drzew egzotycznych, niepospolitym wyglądem zwracają na siebie uwagę choćby miłorząb dwuklapowy, czy cypryśnik błotny. W latach 2006-2008 r. przeprowadzona została rewaloryzacja parku, która obejmowała zarówno prace budowlane jak i ogrodnicze. Teren parku stał się podobny do parku z okresu międzywojennego i końca XIX wieku.

5.3 Infrastruktura turystyczna

Położenie gminy uzdrowiskowej Szczawno-Zdrój u podnóża pasma Sudetów Środkowych stwarza duży potencjał do rozwoju turystyki. Środowisko naturalne tworzy bogactwo wzniesień oraz wcięte doliny stanowiące atrakcyjność terenów widokowych i wypoczynkowych. Urozmaicona rzeźba terenu oraz bogata roślinność parkowa, zapewnia korzystne warunki do spacerów oraz wypoczynku.

Dlatego też poza lecnictwem uzdrowiskowym oraz rehabilitacją i profilaktyką zdrowotną gmina Szczawno-Zdrój oferuje usługi hotelowe i gastronomiczne, rekreacyjne i kulturalno - rozrywkowe. Prowadzona jest tutaj również działalność wypoczynkowo-turystyczna.

Infrastruktura turystyczna Gminy Szczawno-Zdrój została opisana w poniższych rozdziałach.

5.3.1. Infrastruktura paraturystyczna

Infrastrukturę paraturystyczną na terenie gminy Szczawno-Zdrój składają się szlaki turystyczne oraz obiekty sportowo-rekreacyjne.

5.3.2. Szlaki turystyczne

Przebiegające przez gminę szlaki turystyczne pozwalają na aktywny wypoczynek pośród malowniczych wzgórz i górskich szczytów. Krajobraz wałbrzyskich wzniesień zapewnia atrakcyjne widoki sprzyjające wypoczynkowi.

a) Pieszne szlaki turystyczne

Tabela 2. Pieszne szlaki turystyczne na terenie gminy Szczawno-Zdrój

Pieszne szlaki turystyczne	Opis	Długość [km]
Szlak Ułanów Legii Nadwiślańskiej	Wytyczony w 1960 r. przez wałbrzyski oddział PTTK. Biegnie od Świdnicy przez m.in. Witoszów, Wałbrzych, Szczawno-Zdrój, Strugę, Chwaliszów do Strzegomia.	Łączna długość trasy wynosi 53 km. Oznaczona jest na żółto-niebiesko-żółto na cześć polskich formacji wojsk Napoleona. W granicach gminy Szczawno-Zdrój długość wynosi
Europejski Szlak Pieszy E3	Przebiega na dwóch odcinkach – karpackim (160 km) i sudeckim (300	Cały szlak liczy ponad 7,5 tys. km i łączy brzegi M. Czarnego w

	km), biegnącym od Boboszowa do Jakuszyca. Niebieski szlak przecina m.in. Śnieżnik, Łądek-Zdrój, Wałbrzych, Szczawno-Zdrój, Chełmiec, Kamienną Górę i Świeradów-Zdrój.	Bułgarii i Turcji z wybrzeżem Atlantyku w Hiszpanii i Portugalii.
Szlak pieszy żółty	Przebiega trasą z Bolkowa przez Wierzchosłowice, Gostków, Nowe Bogaczowice oraz szczyt Trójgarbu, Lubomin, aż do centrum Miasta Szczawno Zdrój.	W granicach gminy długość szlaku wynosi około 5 km.
Szlak pieszy zielony	Prowadzi od dworca głównego w Wałbrzychu i kończy w Marciszowie. Prowadzi m. in. przez Rybnicę Leśną, Sokołowsko, Boguszów-Gorce, Trójgarb. Przebiega przez południową część gminy Szczawno-Zdrój.	Całkowita długość szlaku wynosi ok 100 km.

Źródło: www.szczawnozdroj.pl

b) Rowerowe szlaki turystyczne

Tabela 3. Rowerowe szlaki turystyczne na terenie gminy Szczawno-Zdrój

Rowerowe szlaki turystyczne	Opis
zielony	Trasa przebiega wokół Wzgórza Gedymina. Jej długość wynosi około 10 km, a poziom trudności pozwala na jej pokonanie w godzinę. Biegnie wzdłuż ścieżek na szczyt Wzgórza Gedymina, wśród malowniczych fragmentów Szczawna. Następnie kieruje się w okolice Dworzyska, gdzie podziwiać można krajobraz góry Chełmiec, będącą wyzwaniem i konie cznym punktem kolejnej wycieczki rowerowej. Długość szlaku w granicy gminy to około 11 km.
czarny	Trasa rozpoczyna się przy ulicy Ratuszowej, dalej przebiega traktem spacerowym uzdrowiska i ul. Zacisze w kierunku Parku Zdrojowego. Trasa ta ma około 5 km długości i ze względu na poziom trudności przeznaczona dla doświadczonych kolarzy górskich.
czerwony	„Trasa wokół Wałbrzycha” to około 60 km trasa otaczająca miasto i prowadząca przez okoliczne góry. Swój przebieg ma również przez Szczawno-Zdrój, gdzie przebiega przez uzdrowiskową część gminy.

Źródło: www.szczawnozdroj.pl

Ścieżka edukacyjno-ekologiczna

Obecnie wykonano prace nad zagospodarowaniem części Parku Szwedzkiego na Ścieżkę edukacyjno-ekologiczną. Obszar o powierzchni 1 020 m², został zaadoptowany na przystanki wyposażone w elementy małej architektury, takie jak: siedziska, tablice informacyjne oraz elementy edukacyjne mające na celu podkreślenie ekologicznego aspektu otaczającej przyrody. Powstałe atrakcje typu ule, punkty widokowe, wir wodny, drewniane cymbały, obrotowy kamień, pryzmat, czy tablice informujące o ptactwie

wodnym, rodzajach drzew w parku mają zwracać uwagę odwiedzających na zjawiska przyrody w parku – zwierzęta, rośliny, kamienie, na otaczającą naturę i jej walory. Ścieżka edukacyjno-ekologiczna obejmuje łącznie 15 przystanków na terenie Parku Szwedzkiego. Na terenie parku posadzono rośliny miododajne, postawiono 5 uli, stację „tablica zmysłów”, punkt widokowy z trzema siedziskami oraz leśny przystanek.

5.3.3. Baza sportowo-rekreacyjna

Na terenie Szczawna-Zdroju skorzystać można z kortów tenisowych. Miłośnicy sportów skorzystać mogą z 5 kortów, w tym dwóch zadaszonych, pokrytych nawierzchnią z ceglanej mączki. Obiekt posiada bogate zaplecze, które tworzy m.in. szatnia z natryskami oraz salka fitness. Dodatkowo na terenie boisk działa kawiarenka, serwująca przekąski oraz napoje. Z obiektu korzystać mogą mieszkańcy w różnych kategoriach wiekowych. Dla tych najmłodszych otwarta jest szkołka tenisowa, którą prowadzą doświadczeni i wykwalifikowani instruktorzy.

Zdolności sportowe rozwijać można również na 1,5 hektarowym kompleksie sportowym. Obiekt wyposażony w boiska sportowe z naturalną oraz sztuczną murawą, 4-torową bieżnię na 60 m oraz skocznie do skoku w dal, place do gier w koszykówkę i siatkówkę oraz budynki szatniowo-sanitarne wraz z bogatym zapleczem socjalnym.

W obrębie gminy funkcjonuje również Hala Sportowa wraz z boiskiem lekkoatletycznym. Przystosowana do rozgrywania meczów ligowych piłki siatkowej, koszykowej oraz ręcznej.

Hala sportowa na ul. Słonecznej powstała zarówno do zajęć szkolnych, rekreacji mieszkańców jak i treningów profesjonalnych zespołów sportowych. Przystosowana jest do rozgrywek meczów piłki nożnej halowej, piłki siatkowej, piłki koszykowej oraz piłki ręcznej.

W ramach budowy kompleksu oświatowo-sportowo-rekreacyjnego powstaje również basen. Zakończenie budowy planowane jest na koniec 2020 roku.

Tor „Four Cross” Słoneczna Polana jest jednym z najlepszych torów kolarskich w Europie. Powstał w 2000 roku i służy do uprawiania odmiany kolarstwa górskiego zwanej 4 Cross. Tor ma 400 m długości i 6-8 m szerokości, składa się z 7 band, 5 skoczni, 2 stolików i 4 sekcji rytmicznych. Na torze w Szczawnie-Zdroju wielokrotnie odbywały się Mistrzostwa Polski oraz zawody Pucharu Polski. W 2004 roku na torze Słoneczna Polana

odbyły się także Mistrzostwa Europy 4 Cross. Tor jest miejscem chętnie odwiedzanym przez kolarzy zarówno z terenu naszego kraju, jak również z Czech, Niemiec, Wielkiej Brytanii.

W Szczawnie-Zdrój znajdują się 3 siłownie zewnętrzne: w Parku Szwedzkim; przy ul. Zdrojowej oraz przy ul. Topolowej, w pobliżu kompleksu boisk „Orlik” oraz na Słonecznej Polanie. Na wyposażeniu siłowni znajdują się urządzenia fitness, takie jak: biegacz, wahadło, stepper, motyl, wioślarz, orbitrek, oraz twister.

5.3.4. Obiekty kultury

Miejscem największych wydarzeń kulturalnych jest Teatr Zdrojowy im. Henryka Wieniawskiego. Usytuowany w centrum uzdrowiska, XIX-wieczny obiekt, który swoimi cyklicznymi koncertami nawiązuje do twórczości patrona teatru. W neorokokowej sali odbywają się również sztuki teatralne, koncerty Vratslavia Cantans i Filharmonii Sudeckiej oraz recitale uznanych artystów. Przyjeżdżają polscy i zagraniczni wykonawcy oraz młodzi muzycy na Międzynarodowe Warsztaty Fletowe oraz Międzynarodowe Kursy Gitary Klasycznej. Teatr Zdrojowy jest również szeroko znany z udanych konferencji i sympozjów środowisk naukowych, samorządowych, kultury i biznesu, a także spotkań promocyjnych i bali. W 2008 roku teatr przeszedł remont elewacji zewnętrznej i dachu z iluminowanymi ozdobami. Rok 2010 zaś to czas prac konserwatorskich we wnętrzu sali teatralnej, polegających na przywróceniu jej dawnego blasku dzięki odmalowaniu ścian i odświeżeniu wybranych elementów 24 karatowym złotem.

Teatr Zdrojowy jest miejscem, w którym cyklicznie odbywa się Festiwal Wieniawskiego, nawiązujący do twórczości patrona teatru. Festiwale Wieniawskiego nawiązują do dwukrotnych pobytów i koncertów w latach 1855 i 1857 w Szczawnie Zdroju (wówczas Bad Salzbrunn) Henryka Wieniawskiego, wybitnego polskiego skrzypka i kompozytora. Corocznie odbywa się również festiwal pod nazwą Vratslavia Cantans.

Zgodnie z rejestrem zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w Szczawnie-Zdroju istnieje szereg zabytków, do których należą m.in. historyczne założenia urbanistyczne pochodzące z przełomu XIII-XIX/XX wieku. Gminna Ewidencja Zabytków została pozytywnie zaopiniowana przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we

Wrocławiu, Delegatura w Wałbrzychu, pismem z dnia 25.07.2017 r., znak: W/N.5133.13.2017.MP.

Zdecydowanie największy udział w infrastrukturze turystycznej stanowi zespół zabudowań zdrojowych, pochodzący z lat 1822-1894, w skład które wchodzi: pawilon handlowy, teatr zdrojowy, klub kuracjusza, „Biała Sala”, pijalnia wód, hala spacerowa, muszla koncertowa oraz altana nad źródłem.

Ze względu na uzdrowiskowy charakter gminy, w Szczawnie-Zdrój znajdują się liczne pensjonaty:

- „Preussischer Zepter” z 2 poł. XIX wieku – obecnie dom mieszkalno-handlowy
- „Dom Nauczycielek” z XIX/XX, w którym obecnie mieści się szkoła sanatoryjna,
- Pensjonat „Posthof” z poł. XIX
- Pensjonat „Sans Souci” z 1891 roku.

Dawny pensjonat „Kynast” zagospodarowany jest obecnie jako sanatorium „Zuch”. Obecne sanatorium „Dom Zdrojowy” znajduje się w zabytkowym budynku dawnego hotelu zdrojowego „Grand Hotel”, pochodzącego z 1908-1911 roku, natomiast sanatorium „Dąbrówka” mieści się w willi pochodzącej z 1904 roku. Do zabytków zalicza się także sanatorium „Korona Piastowska”, które powstało w 1818 roku.

Z Uzdrowiskiem związane są także zabytkowe budynki: pralni uzdrowiskowej (1898r.) i kotłowni uzdrowiskowej z kominem (1898r.) oraz zakład kąpielowy „Łazienki Luizy”, wybudowany w 1938 roku.

5.3.5. Baza gastronomiczna

Na obszarze uzdrowiska Szczawno-Zdrój znajdują się: restauracje, bary, kawiarnie, zakłady gastronomi zamkniętej.

Na bazę gastronomiczną o charakterze otwartym gminie Szczawno-Zdrój składają się restauracje, kawiarnie oraz bary:

- „Bohema”, ul. Kościuszki 19B, Kościuszki 14, Kościuszki 2C
- Hotel „Joanna”, ul. Ksztanowa 11
- „Caffe” ul. Kościuszki 13a
- „Calvados” ul. Sienkiewicza 33a

- „Gospoda pod wieżą” ul. Zacisze 2a
- „HIT” ul. Zacisze 2
- Cafe Astor sis s.c. ul Kolejowa 14
- Zdrojowe Centrum Kultury „Młyn” ul. Kolejowa 14
- Hotel Maria Helena ul. Kolejowa 1
- Sushi Bar ul. Solicka 10A
- Csfe Duet ul. Łączyńskiego 44
- Bar „Zacisze” ul Kościuszki 1
- Hotel „Camelot” ul. Nizinna 2
- Pensjonat „Lorien” ul. Sienkiewicza 14
- „Pod Lwami” ul. Kosciuszki 15
- „Dworzysko”: „Biała Sala” ul. Kościuszki 21, „Babinicz” ul. Aleja Spacerowa 22, „Dwór Idy Szwajcarka” ul. Aleja Spacerowa 22
- Restauracja „Legenda” ul. Narciarska 1

5.4 Infrastruktura komunikacyjna

Na sieć drogową gminy Szczawno-Zdrój składają się drogi wojewódzkie oraz gminne.

Sieć drogową podstawową tworzą dwie drogi wojewódzkie: nr 375 i 376. Pozostałe drogi gminne tworzą sieć drogową uzupełniającą.

Układ dróg wojewódzkich na terenie miasta i gminy Szczawno-Zdrój tworzą:

- droga nr 375 relacji Dobromierz-Chwaliszów-Stare Bogaczowice-Struga-Szczawno-Zdrój-Wałbrzych. Trasa o długości 20 km przebiega południkowo przez gminę w północnej jej części. Swój początek ma na zachodnich obrzeżach Dobromierza. Jej przebieg w granicach omawianej gminy rozpoczyna się na 15 km trasy, gdzie przecina drogę wojewódzką nr 376, po czym przecina gminę Szczawno-Zdrój, a następnie biegnie w kierunku Wałbrzycha, gdzie ponownie łącząc się z drogą wojewódzką nr 376 na skrzyżowaniu ulic 1 Maja i II Armii Andersa kończy swój bieg.
- droga nr 376 relacji Wałbrzych-Szczawno-Zdrój-Jablów. Długość trasy wynosi 14 km. Swój bieg rozpoczyna na wschodzie Wałbrzycha, odbijając w kierunku północnym od drogi wojewódzkiej nr 379 (Wałbrzych-Świdnica). Biegnie wzdłuż ul. Ucznioweskiej,

przecina krajową 35-kę, dalej de Gaulle'a, Wieniawskiego i Szczawieńską opuszcza miasto. Przez gminę Szczawno Zdrój przebiega w północnej części, następnie przecina drogę wojewódzką nr 375, przecina Jabłonów, a następnie łączy z wojewódzką drogą nr 367 (Jelenia Góra-Wałbrzych) kończąc swój bieg.

Uzupełnieniem dróg wojewódzkich jest gęsta sieć dróg gminnych. Tworzą ją następujące odcinki dróg:

Tabela 4. Drogi gminne na terenie Szczawna-Zdroju

Nazwa ulicy	Nr drogi	Długość [km]	Nawierzchnia	Stan drogi
3 Maja	114657 D, 114658 D	0,553	asfalt	dobry
Akacyjowa	114654 D	0,238	asfalt	dobry
Aleja Spacerowa	114649 D	0,877	kostka granitowa	b dobry
Boczna	114652 D, 114656 D	0,297	kostka granitowa, asfalt	dostateczny
Bohaterów Warszawy	114639 D	0,339	asfalt	dostateczny
Bolesława Chrobrego	114639 D	0,142	asfalt	dostateczny
Bolesława Prusa	114668 D	0,898	kostka granitowa	b. dobry
Bukowa	114652 D, 114679 D	0,228	asfalt	dobry
Górna	114670 D	0,281	asfalt	dobry
Graniczna	114662 D, 114653 D	0,742	asfalt	dostateczny
Henryka Sienkiewicza/od Placu Gerharta Hauptmanna do ul. Chpina/ oraz łącznik do ul. Ogrodowej	114631 D, 114686 D	0,698+0,201+0,305	kostka granitowa, asfalt, kostka betonowa	b. dobry
Ignacego Potockiego	114681 D	0,103	kostka granitowa	b. dobry
Jarzębinowa	114655 D	0,257	asfalt	dobry
Jaśminowa	114663 D	0,177	asfalt	dostateczny
Jesionowa	114645 D	0,17	asfalt	dobry
Juliusza Słowackiego (od skrzyżowania z ul. Sienkiewicza do ul. Gałczyńskiego w Wałbrzychu)	114632 D, 114687 D	0,417+0,335	kostka granitowa, asfalt	b. dobry
Kasztanowa	114674 D	0,337	asfalt	dobry
Klonowa	114674D	0,587	asfalt	dostateczny

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

Kolejowa/ od skrzyżowania z ul. Mickiewicza do posesji nr 32	114674 D	0,328	asfalt	dostateczny
Krótką	114661 D	0,176	asfalt	b. dobry
Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	114683 D	0,118	asfalt	dobry
Kwiatowa	114647 D	0,17	asfalt	dobry
Lipowa	114633 D	0,5	asfalt	dostateczny
Marii Konopnickiej	114667 D	0,105	asfalt	dostateczny
Mikołaja Kopernika	114659 D	0,195	asfalt	dobry
Marii Skłodowskiej-Curie	114640 D	0,325	asfalt	dobry
Melchiora Wańkowicza	114651 D	0,142	asfalt	dobry
Narciarska	114680 D	0,443	kostka granitowa, asfalt	dobry
Nizinna	114654 D	0,506	kostka granitowa, asfalt	b. dobry
Obrońców Westerplatte	114669 D	0,313	asfalt	dobry
Ofiar Katynia	114637 D	0,274	asfalt	dostateczny
Ogrodowa	114635 D	0,212	asfalt	dostateczny
Okólna	114682 D	0,282	asfalt	niedostateczny
Okrężna	114672 D	0,684	asfalt	b. dobry
Plac Briey	114676 D	0,117	kostka granitowa	b. dobry
Plac Gerahrta Houptmanna	114631 D	0,33	kostka granitowa	b. dobry
Plac Wolności	114633 D	0,157	kostka granitowa, asfalt	dostateczny
Pocztowa	114648 D	0,139	kostka granitowa	dobry
Ratuszowa	114643 D	0,204	kostka granitowa	dobry
Równoległa	114671 D	0,457	asfalt	dobry
Różana	114664 D	0,322	kostka granitowa, asfalt	dobry
Saperów	114665 D	0,254	kostka granitowa	dobry
Słoneczna	114634 D	0,779	asfalt	dobry
Słowiańska	114642 D	0,162	asfalt	dobry
Stefana Żeromskiego	114666 D	0,097	kostka granitowa	dostateczny
Szczawieńska	-	0,733	asfalt	b. dobry
Tadeusza Kościuszki	114631 D	0,438	asfalt	b. dobry
Topolowa	114635 D	0,295	asfalt	dobry
Ułanów Nadwiślańskich	114675 D	0,399+1,238+0,95	asfalt, kostka granitowa	b. dobry
Wczasowa	114646 D, 114678 D	0,221	asfalt	dostateczny
Wita Stwosza	114650 D	0,463	asfalt	dostateczny
Wojska Polskiego	114636 D	0,397	kostka granitowa	b. dobry

Zacisze	114673 D	0,305	kostka betonowa, asfalt	dostateczny + dobry
Fryderyka Chopina	114685 D	0,309	asfalt	dostateczny
Gen. J. Łączyńskiego	114689 D	0,417	asfalt	dostateczny
Adama Mickiewicza	114688 D	1,09	asfalt	b. dobry

Źródło: Urząd Miejski w Szczawnie-Zdroju

5.5 Zaopatrzenie w gaz i energię elektryczną

Zaopatrzenie w gaz

Obszar Szczawna-Zdroju objęty jest gazyfikacją przewodową poprzez gazociąg gazu ziemnego wysokometanowego o ciśnieniach normalnych do 1.6 MPa, biegnący ze Strzegomia do Kamiennej Góry oraz gazociąg gazu ziemnego zaazotowanego o ciśnieniu normalnym do 1.6 MPa biegnący ze Strzegomia i Świdnicy do Wałbrzycha-Fabrycznej. Obszar Szczawna-Zdroju i Wałbrzycha objęty jest gazową i docelowo siecią ciepłowniczą.

Zgodnie z Danymi Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31.12.2016 r.) długość czynnej sieci gazowej na terenie gminy wynosi 31 825 metrów. Do budynków prowadzi 866 przyłączy. Z gazu korzysta 5 126 odbiorców.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Energia elektryczna dla Szczawna-Zdroju dostarczana jest z dwóch punktów zasilania: w Świebodzicach i Boguszowie Gorcach.

6. Opis zagospodarowania przestrzennego obszaru uzdrowiska z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowiskowej

Podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Studium jest dokumentem wewnątrznie obowiązującym, a jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawna-Zdroju zatwierdzone zostało Uchwałą nr XLVI/17/98 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 8 czerwca 1998 roku.

Analizy zmian w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy dokonywano czterokrotnie w 2006, 2008, 2009 oraz 2012 roku. Zostały podjęte następujące uchwały:

- 1) Uchwała nr XLV/6/06 z dnia 27 lutego 2006 r. Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawna-Zdroju;
- 2) Uchwała nr XXVI/33/08 z dnia 27 października 2008 r. Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawna-Zdroju;
- 3) Uchwała nr XXXV/18/09 z dnia 25 maja 2009 r. Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawna-Zdroju;
- 4) Uchwała nr XX/34/12 z dnia 11 czerwca 2012 r. Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczawna-Zdroju;

W obowiązującym studium za główny kierunek rozwoju i zagospodarowania gminy przyjęto „aktywizację przestrzenno-gospodarczą, opartą na uzdrowiskowo-turystycznym zagospodarowaniu miasta”. Kreowaniu funkcji turystyczno-wypoczynkowo-sportowej przy równoległym rozwoju funkcji uzdrowiskowej sprzyja położenie Szczawna na przecięciu dwóch pasm łączących Chelmiec z Książem oraz Wzgórze Gedymina z Masywem Trójgarbu. Predyspozycje do rozwoju gminy wynikają również z bogatych zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego miasta, sprzyjających warunków klimatycznych oraz bogactwa złóż mineralnych.

Zasady dotyczące kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta oparte są w „studium” na podziale funkcjonalno-przestrzennym gminy, określającym podstawowe zasady interweniowania i sposobu zagospodarowania w poszczególnych strefach. Wyznaczonych zostało 8 stref:

Strefa I - uzdrowiskowa

Strefa II - usługowo - wypoczynkowa

Strefa III - mieszkaniowa

Strefa IV - zorganizowanej działalności gospodarczej

Strefa V - turystyczno - rekreacyjna

Strefa VI - parkowa

Strefa VII - rolniczego zainwestowania

Strefa VIII – lasów

Strefa I - uzdrowiskowa

Najważniejszym elementem układu funkcjonalnego jest strefa uzdrowiskowa. Tworzy zwarty trzon centrum usług sanatoryjno uzdrowiskowych. Funkcję uzupełniającą w tej strefie stanowią usługi wypoczynkowe, związane z koniecznością adaptacji istniejących obiektów mieszkaniowych na hotele i pensjonaty. "Studium" zakłada utrzymanie w I strefie podstawowych obiektów administracji publicznej związanych z obsługą społeczności lokalnej, jak i administracji uzdrowiska. Istotną rolę w tej strefie odgrywają usługi kultury, związane z teatrem, salą koncertową i Parkiem Wieniawskiego, a także usługi gastronomii i handlu pamiątkami.

Strefa II - usługowo - wypoczynkowa

Strefą towarzyszącą i otaczającą uzdrowisko jest strefa usługowo -wypoczynkowa. Strefa ta ma za zadanie spełniać rolę centrum hotelowo-gastronomicznego o wysokim standardzie. Dominująca jest tutaj funkcja hotelowa, pensjonatowa oraz usługowa. Ogranicza się tutaj ruch kołowy pojazdów.

W strefie usługowo-wypoczynkowej znajdują się usługi oświaty, wychowania, sportu, a także inne, związane z obsługą ludności jak np. kościół czy też poczta.

Strefa III - mieszkaniowa

Stanowi otoczenie strefy uzdrowiskowej i usługowo handlowej. Zasięg i obszar tej strefy zdeterminowane są istniejącą zabudową mieszkaniową oraz terenami określonymi jako sprzyjające dla rozwoju nowych obszarów mieszkaniowych. Budownictwo mieszkaniowe jest tutaj formą dominującą której towarzyszą podstawowe usługi handlu rzemiosła oraz inne, nie uciążliwe zarówno dla środowiska przyrodniczego jak kulturowego. Ze względu na wyjątkowe zasoby środowiska kulturowego, wszelkie działania związane z inwestycjami w pierwszych trzech strefach powinny być uzgadniane z służbami ochrony konserwatorskiej w celu zachowania spójności i jednorodności formy i charakteru zabudowy.

Strefa IV - zorganizowanej działalności gospodarczej

Strefa zorganizowanej działalności gospodarczej, zlokalizowana została w północnej części miasta. Tworzy ją wydzielony pas terenu, ciągnący się wzdłuż projektowanej obwodnicy. Strefa IV zaplanowana została jako teren przeznaczony pod inwestycje komercyjne, stanowiące ofertę zarówno dla społeczności lokalnej jak i inwestorów zewnętrznych. Nie dopuszcza się jednak lokalizacji na tym obszarze inwestycji uciążliwych dla środowiska.

Strefa V - turystyczno - rekreacyjna

Rozwój funkcji turystyczno - rekreacyjnej, zgodnie z przyjętą wizją rozwoju miasta, jako ośrodka turystycznego, przewidziany został na terenach wchodzących w skład V strefy funkcjonalno - przestrzennej miasta. Strefa ta obejmuje swoim zasięgiem istniejące zaplecze rekreacyjno - sportowe wraz z terenami przyległymi, a także tereny nie zainwestowane posiadające dogodne warunki dla rozwoju tej funkcji. Do terenów leżących w tej strefie należą między innymi rejony i punkty koncentracji atrakcji turystycznych.

Inwestycje wiodące związane są głównie z turystyką sportem, rekreacją uzbrojeniem technicznym oraz funkcji towarzyszących, takich jak np. zieleni, usługi gastronomii.

Strefa VI - parkowa

Strefa parkowa stanowi uzupełnienie strefy I uzdrowiskowej, jako element nieoderwalnie związany z funkcją uzdrowiskową. W strefie parkowej nie przewiduje się lokalizacji żadnych inwestycji kubaturowych. Dopuszcza się wprowadzenie małej architektury oraz urządzeń sportowych. Zaleca się wprowadzenie stylowego oświetlenia oraz szczególnej dbałości o roślinność.

Strefa VII - rolniczego zainwestowania

Strefa powstała jako trwale związany z miastem element zagospodarowania, wymagający odrębnego potraktowania w kierunkach rozwoju i zagospodarowania.

Takie elementy lokalnych zasobów środowiska naturalnego jak urozmaicone

ukształtowanie terenu, z sięgającą ponad 800 m n.p.m. , górą Chełmiec oraz niezwykle bogata szata roślinna z dużymi kompleksami leśnymi i unikalnymi w skali regionu parkami szczawnieńskimi, tworzą doskonale warunki dla uprawiania i rozwoju turystyki.

Strefa VIII - lasów

Strefa ta stanowi w Szczawnie istotną rolę związaną z uzdrowiskiem i turystyką. Obejmuje znaczne tereny. W jej granicach przewiduje się lokalizację inwestycji związanych wyłącznie z turystycznym zagospodarowaniem.

Uzdrowiskowy charakter gminy stanowi podstawę jej rozwoju i jest głównym elementem obecnego jak i przyszłego zagospodarowania przestrzennego miasta. Jako główne kierunki działań w zakresie zagospodarowania przestrzennego ustalono:

- odzyskanie i wyeksponowanie historyczno-kulturowej tożsamości miasta
- kreowanie punktów koncentracji atrakcji turystycznych w granicach administracyjnych miasta
- wyeksponowanie najcenniejszych obiektów architektury

W celu osiągnięcia założeń polityki przestrzennej miasta oraz kreowania ładu przestrzennego i rozwoju wiodących funkcji niezbędne jest wyeliminowanie zagrożeń środowiskowych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym aktem prawa miejscowego umożliwiającym takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne oraz tworzy warunki do takiego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Brak realizacji ustaleń planu może przyczynić się do zakłócenia ładu przestrzennego oraz zahamowania zrównoważonego rozwoju na wszystkich polach działalności zarówno gospodarczych jak i społecznych.

Ponadto ustalenie przeznaczenia terenu oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu w planie miejscowym umożliwia wydawanie decyzji o pozwoleniu na budowę bezpośrednio na podstawie planu, bez potrzeby sporządzenia decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, co w istotny sposób wpływa na przyspieszenie procesu inwestycyjnego.

Obecnie na terenie gminy Szczawno-Zdrój obowiązują 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Jednym z nich jest plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej. Miejskowy plan dotyczy obszaru położonego w centrum miasta, a granica opracowania planu tożsama jest z granicą strefy „A” ochrony uzdrowiskowej.

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Szczawno Zdrój przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Szczawno Zdrój

L.p.	Nazwa planu	Uchwalenie planu przez radę miejską	Data i miejsce publikacji.
1.	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w granicach obszaru objętego opracowaniem	Uchwała nr XLVI/22/02 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 24 maja 2002 r.	Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 25 czerwca 2002 r., Nr 135, poz.168
2.	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru aktywizacji gospodarczej	Uchwała nr XXIV/62/12 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 3 grudnia 2012 r.	Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 16 stycznia 2013 r., poz. 296
3.	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej	Uchwała nr XLV/2/18 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 5 lutego 2018 r.	Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 21 lutego 2018 r., poz. 883

Źródło: <http://um.szczawnozdroj.ibip.wroc.pl>

Gmina Szczawno-Zdrój posiada bardzo dobre warunki do rozwoju zarówno lecznictwa uzdrowiskowego, jak i działalności rekreacyjno-wypoczynkowej. Bazę stanowią formy prawne ochrony przyrody, które obejmują swoim zasięgiem teren całej gminy, obiekty ochrony konserwatorskiej oraz złoza wód leczniczych. Zgodnie z przyjętym w 2009 roku przez Radę Miejską statutem cała gmina znajduje się w strefach ochrony uzdrowiskowej.

Uwarunkowania przestrzennego zagospodarowania całego obszaru gminy Szczawno-Zdrój są ściśle związane z przepisami zawartymi w aktach prawnych powołujących te obszary i ograniczenia zawarte w tych przepisach przekładają się na zagospodarowanie poszczególnych terenów. Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej, w której znajdują się zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w przeważającej części objęta jest ustaleniami obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, który umożliwia dalszy rozwój lecznictwa uzdrowiskowego. Obszar tej strefy położony jest w granicach administracyjnych miasta Szczawno-Zdrój oraz Parku Zdrojowego im. H. Wieniawskiego oraz Parku Szwedzkiego.

Teren strefy A ochrony uzdrowiskowej w Szczawnie-Zdroju jest zróżnicowany pod względem funkcji urbanistycznej. W części środkowej znajdują się głównie obiekty sanatoryjne - bezpośrednio związane z lecznictwem uzdrowiskowym, pensjonaty, obiekty willowe, wypoczynkowe. Część wschodnia stanowi głównie obszar rekreacyjno-wypoczynkowy, a część zachodnia - połączenie funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej z mieszkalno-usługową. Obszar ochrony uzdrowiskowej „A” stanowi funkcjonalne przedłużenie najbliższego otoczenia istniejących zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Funkcja mieszkaniowa pełni tutaj niewielką rolę. W głównej mierze dotyczy usługi wypoczynkowej i związanej z nią bazą hotelową. Układ urbanistyczny miasta nawiązuje do II wojny światowej i wpisany jest do rejestru zabytków. W strefie znajdują się również inne obiekty wpisane do rejestru m. in.: hotel zdrojowy „Grand Hotel”, pijalnia wód mineralnych, teatr, muszla koncertowa, hala spacerowa oraz wiele zabudowań willowych i mieszkalnych. Ich położenie zapewnia szeroki wachlarz usług kulturalnych w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej.

Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej stanowi otulinę strefy „A” i mieści w swoim zasięgu północną część miasta oraz Wzgórze Gedymina. Charakterystyczny dla tej strefy jest układ urbanistyczny. Mozaika architektoniczna składa się z wyjątkowej zabudowy willowej otoczonej zielenią, tradycyjnej zabudowy zagrodowej, zabudowie wielorodzinnej z XIX-wiecznymi kamienicami o wysokiej wartości architektonicznej oraz zlokalizowana w południowej części strefy. Budownictwo zwarte, pozbawione ogródków frontowych nawiązuje z kolei do okresu przemysłowego tej dzielnicy.

Pozostałą część gminy stanowi strefa „C”, która pełni rolę otuliny uzdrowiska. Ta część obszaru objęta jest dwoma miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego: z dnia 24 maja 2002 roku oraz z dnia 3 grudnia 2012 roku. Dla obszaru obowiązują również warunki wynikające z położenia w granicach obszaru górniczego.

7. Określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych

Na etapie sporządzenia operatu uzdrowiskowego dokonano analizy przebiegu granic stref ochrony uzdrowiskowej. Uznano za zasadne utrzymanie przebiegu granic poszczególnych stref ochrony uzdrowiskowej, określonego w obowiązującym statucie uzdrowiska.

Mapy z przebiegiem granic poszczególnych stref załączono do opracowania.

Na obszarze uzdrowiska Szczawno-Zdrój wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrowiskowej, oznaczone literami „A”, „B” i „C”:

- 1) Strefa „A”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%, obejmuje obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w zakresie nieutrudniającym funkcjonowania lecznictwa uzdrowiskowego, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie.
- 2) Strefa „B”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50%, obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych dla pacjentów – obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem.

3) Strefa „C”, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45%, obejmuje obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych.

Na terenie uzdrowiska Szczawno-Zdrój zostaje utrzymany przebieg stref ochrony uzdrowiskowej określony w statucie uzdrowiska, zatwierdzonym *Uchwałą Nr XX/33/12 Rady Miejskiej W Szczawnie-Zdroju z dnia 11 czerwca 2012 roku w sprawie uchwalenia Statutu Uzdrowiska Szczawno-Zdrój.*

Przebieg granicy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej

Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej obejmuje teren o powierzchni 84,06 ha w granicach o następującym przebiegu:

- od punktu wyjścia „A” będącego przecięciem się ul. T. Kościuszki z ul. Pocztową granica w kierunku zachodnim biegnie północną stroną ul. Pocztovej do skrzyżowania z ul. Kolejową, przecina ją i dalej północną granicą ul. Krótkiej, ul. Nizinnej i drogi polnej o nr ewid. 547 obr. 2 dochodzi do wysokości płynącego przez działkę o nr ewid. 548/7 obr. 2 rowu melioracyjnego za zachodnim obrzeżem Parku Szwedzkiego. W miejscu tym skręca w kierunku północnym i wschodnią granicą tego rowu biegnie do punktu styku z Aleją Spacerową, przecina ją i dalej wschodnią granicą rowu biegnie w kierunku północnym do rowu R-B o nr 153 obr. 2, który przecina i skręca w kierunku wschodnim. Północnym brzegiem rowu o nr ewid. 153 obr. 2 dochodzi do punktu styku z granicą działek o nr ewid. 540/25 i 77 obr. 2, gdzie skręca na północ. Stąd wzdłuż zachodniej a następnie północnej granicy działki o nr ewid. 77 obr. 2 biegnie do ul. Kolejowej, gdzie skręca i jej zachodnią granicą biegnie w kierunku południowym aż do wysokości południowej granicy ul. M. Skłodowskiej - Curie. Przecina ul. Kolejową w poprzek i dalej południową stroną ul. M. Skłodowskiej - Curie biegnie do skrzyżowania z ul. Bohaterów Warszawy. Stąd w kierunku południowym do Placu Wolności, otacza go od strony południowej i dochodzi do punktu przecięcia się z ul. Bukową. Następnie południową stroną ul. Bukowej biegnie w kierunku południowo wschodnim do skrzyżowania z ul. Topolową i dalej jej zachodnią granicą w kierunku południowym do

punktu położonego na wysokości skrzyżowania z południową granicą drogi oznaczonej nr ewid. 301 obr.1. W tym miejscu przecina ul. Topolową i południową stroną drogi o nr ewid. 301 obr. 1 biegnie w kierunku południowo wschodnim do ul. H. Sienkiewicza. Stąd przecinając w poprzek ul. H. Sienkiewicza i J. Słowackiego dochodzi do punktu styku wschodniej granicy ul. Słowackiego działki o nr ewid. 149/2 obr. 1 z granicą działek o nr ewid. 353/26 i 353/10 obr. 1. Tutaj skręca kierunku południowo-wschodnim i dalej północno-wschodnią granicą działki nr 353/10 obr. 1 (posesja przy ul. Słowackiego 1) dochodzi do działki o nr ewid. 678/2 obr. 1. Stąd południową granicą działki 353/26 biegnie w kierunku wschodnim a następnie brzegiem lasu wzdłuż granicy użytku rolnego Ls IV na działce o nr ewid. 678/2 obr. 1 w kierunku południowym do północnej granicy ul. Narciarskiej - działki o nr ewid. 677 obr. 1. Dalej jej północną granicą w kierunku zachodnim dochodzi do wysokości ścieżki parkowej - alei Narciarskiej, Stąd zachodnią stroną tej alei biegnie w kierunku południowym do granicy działki oddziału leśnego nr 2 i oddziału leśnego nr 4, gdzie skręca w kierunku zachodnim i północną stroną ścieżki leśnej zlokalizowanej wzdłuż północnej granicy oddziału leśnego nr 2 dochodzi do alei Parkowej biegnącej na kierunku północ-południe przez oddziały leśne nr 2 i nr 4. W miejscu tym skręca na północ i wschodnią stroną alei Parkowej dochodzi do granicy działki o nr 659 obr. 1 i dalej biegnie wzdłuż wschodniej i południowej granicy tej działki do ul. Okrężnej. Skręca na północ i wschodnią a następnie północną stroną ul. Okrężnej dochodzi do skrzyżowania z ul. Zacisze. Dalej wschodnią stroną ul. Zacisze biegnie do ul. T. Kościuszki, przecina ją i dochodzi do punktu wyjścia "A".

W strefie ochronnej „A” zabrania się:

- lokalizacji zakładów przemysłowych,
- lokalizacji budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego, z wyjątkiem modernizacji obiektów istniejących, bez możliwości zwiększenia powierzchni ich zabudowy,
- uruchamiania pól biwakowych i campingowych, lokalizacji domków turystycznych i campingowych, prowadzenia targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów

ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę,

- trzymania zwierząt gospodarskich, w rozumieniu ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2002 r. Nr 207, poz. 1762 oraz z 2004r. Nr91,poz.866),
- prowadzenia działalności rolniczej, w rozumieniu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 113 i Nr 90,poz.756),
- organizacji rajdów samochodowych i motorowych,
- lokalizacji stacji paliw, punktów dystrybucji produktów naftowych, nawozów sztucznych, składowisk odpadów stałych i płynnych, składow opał,
- lokalizacji parkingów w liczbie miejsc postojowych większej niż 10% miejsc sanatoryjnych w obiekcie,
- lokalizacji trwałych i tymczasowych obiektów i urządzeń, które mogą utrudniać lub zakłócać przebywanie pacjentów na tym obszarze, a w szczególności: stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale elektromagnetyczne, organizowania imprez masowych, w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909), zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godz. 22-6, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych,
- lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z odrębnymi przepisami, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie ryb, garbarnie,
- wszystkich czynności zabronionych, ujętych w wykazie dla strefy ochronnej „B” i „C”;

Przebieg granicy strefy „B” ochrony uzdrowiskowej

Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej obejmuje teren o powierzchni około 359,30 ha, przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie w granicach wyznaczonych następującymi odcinkami:

- od punktu wyjściowego "B" będącego wspólnym punktem zachodniej granicy ul. Solickiej oraz działki nr 528/2 i nr 527/6 obr. 2 granica w kierunku zachodnim biegnie północną granicą działek o nr ewid.: 528/2, 528/3, 530/1, 532 obr.2 do drogi oznaczoną nr ewid. 515/7 obr.2. W miejscu tym skręca i wschodnią granicą drogi o nr ewid. 515/7 i 515/6 dochodzi do ul. Saperów oraz działki o nr ewid. 515/3 obr. 2. i dalej na północ biegnie wzdłuż zachodniej granicy działek: nr 489, 488 , 484/16 i 485 obr. 2 do ul. B.Prusa. Przecina ją i południową stronę ul. Obrońców Westerplatte oraz ul. Granicznej w kierunku północno-zachodnim biegnie do punktu wspólnego: drogi o nr ewid. 550 i drogi o nr 308 obr. 2. Następnie południową strony drogi o nr ewid. 550 obr. 2 biegnie w kierunku południowo-zachodnim do granicy administracyjnej miasta i dalej wzdłuż tej granicy w kierunku zachodnim do wspólnego punktu z działką o nr ewid. 603/4 i nr 605 obr. 2. Tutaj skręca i zachodnią granicą działek o nr ewid.; 605, 604/1 i 604/2 i dalej zachodnim brzegiem rowu melioracyjnego o nr ewid. 545 obr. 2 biegnie na północ do punktu styku z płynącym przez działkę o nr ewid. 544/2 obr. 2 rowem melioracyjnych. Stąd jego zachodnim brzegiem w kierunku północnym dochodzi do stawu gdzie otacza go od południowej a następnie zachodniej strony do wysokości biegnącej przez działkę o nr ewid. 544/2 obr. 2 drogi polnej. Skręca na północ i wschodnią stroną tej drogi polnej dochodzi do Al. Spacerowej, przecina ją i dalej wschodnią stroną drogi o nr ewid. 538/2 obr. 2 biegnie w kierunku północnym do nasypu kolejowego. Stąd wzdłuż południowej granicy działki o nr ewid. 59 obr. 2 nasypu kolejowego biegnie w kierunku wschodnim do ul. Kolejowej - działki o nr ewid. 72/2 obr. 1. Przecina ją w poprzek dochodząc do jej wspólnego punktu styku z granicą działek nr 1/13 i 1/10 obr. 1, gdzie skręca w kierunku północnym. Dalej wzdłuż wschodniej granicy działki o nr ewid. 1/13 obr. 1 biegnie do punktu styku z granicą działek: nr 1/4 i nr 1/5 obr. 1., gdzie skręca i granicą tą w kierunku południowo-wschodnim dochodzi do ul. Kolejowej - dz. o nr ewid. 71 obr. 1. Stąd zachodnią stroną tej ulicy dochodzi do punktu przecięcia z drogą polną o nr ewid. 57 obr. 1. W miejscu tym skręca i południową stroną drogi polnej o nr ewid. 57 obr. 1 biegnie w kierunku wschodnim, przecina w poprzek drogę o nr ewid. 121/3 obr. 1 oraz rów o nr ewid. 120 obr. 1 i jego wschodnim brzegiem i dalej południowym dochodzi do punktu styku działek o nr ewid. 104/5 i 104/4 obr. 1. Stąd wzdłuż wschodniej granicy działek: nr. 104/5, nr 102 i nr 103 obr. 1 biegnie w kierunku południowym- wschodnim do ul. F.

Chopina działki o nr ewid. 123/2 obr. 1. Przecina ją w poprzek i dalej wzdłuż granicy zachodniej działki o nr 133 obr. 1 biegnie w kierunku wschodnim do granicy administracyjnej miasta i dalej granicą administracyjną w kierunku południowo-wschodnim i zachodnim do punktu przecięcia się z ul. Równoległą. Przecina w poprzek ul. Równoległą i północną granicą działki o nr ewid. 548 obr. 1 biegnie w kierunku zachodnim do ul. Solickiej, przecina ją i dochodzi do punktu wyjścia "B".

W strefie „B” ochrony uzdrowiskowej zabrania się:

- lokalizacji nowych oraz rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych,
- lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni większej niż 400 m² z obiektami towarzyszącymi,
- lokalizacji i uruchamiania stacji paliw lub urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne mogących znacząco oddziaływać na środowisko, nie bliżej niż 500 m od granicy obszaru strefy ochronnej "A", uruchamiania punktów dystrybucji i składowania środków chemicznych, produktów naftowych i innych artykułów uciążliwych dla środowiska,
- wyřębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć sanitarnych,
- pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze,
- prowadzenia robót melioracyjnych mających na celu niekorzystną zmianę istniejących stosunków gruntowo-wodnych,
- lokalizacji parkingów o wielkości powyżej 50 miejsc postojowych dla samochodów osobowych, dostawczych i autobusów,
- wszystkich czynności zabronionych ujętych w wykazie dla strefy ochronnej "C";

Przebieg granicy strefy „C” ochrony uzdrowiskowej

Strefa „C” ochrony uzdrowiskowej obejmuje teren o powierzchni ok. 1037,73 ha. Obszar przylega do strefy 'B' i stanowiący jej otoczenie mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców

lecniczych. Granica strefy „C” ochrony uzdrowiska Szczawno-Zdrój pokrywa się z granicami administracyjnymi miasta Szczawna-Zdroju.

Bilans terenów zieleni:

Zgodnie z art. 39 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1056), w części opisowej operatu uzdrowiskowego uwzględnia się m.in. określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych. W poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej przyjmuje się następujące wskaźniki terenów zieleni:

- Strefa A ochrony uzdrowiskowej – nie mniej niż 65%;
- Strefa B ochrony uzdrowiskowej – nie mniej niż 50%;
- Strefa C ochrony uzdrowiskowej – nie mniej niż 45%.

W tabeli poniżej wskazuje się bilans terenów zieleni oraz terenów biologicznie czynnych w poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej.

Tabela 6. Bilans terenów zieleni w strefach ochrony uzdrowiskowej

Bilans terenów zieleni dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej	
Strefa A - powierzchnia	84,06 ha
Tereny zieleni	56,52
Udział terenów zieleni	67,24%
Udział terenów zieleni konieczny do zachowania w ramach strefy „A”	nie mniej niż 65%
Bilans terenów zieleni dla strefy „B” ochrony uzdrowiskowej	
Strefa B - powierzchnia	359,30 ha
Tereny zieleni	255,37 ha
Udział terenów zieleni	71,07 %
Udział terenów zieleni konieczny do zachowania w ramach strefy „B”	nie mniej niż 50%

Bilans terenów biologicznie czynnych dla strefy „C” ochrony uzdrowiskowej	
Strefa C - powierzchnia	1037,73 ha
Tereny biologicznie czynne - łącznie	993,14 ha
Udział terenów biologicznie czynnych	95,70 %
Udział terenów biologicznie czynnych konieczny do zachowania w ramach strefy „C”	nie mniej niż 45%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7. Powierzchnia stref objęta miejscowymi planami:

Strefa	Powierzchnia strefy objęta planem
A	100%
B	0 %
C	5,08 %

Źródło: Opracowanie własne

8. Opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objętym wystąpieniem o nadanie statutu uzdrowiska albo statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej

8.1. Zasoby naturalnych surowców leczniczych i ich właściwości lecznicze

Na terenie gminy Szczawno-Zdrój występują surowce lecznicze w postaci wód wodorowęglanowo-sodowo-wapniowych (szczawy). Znalazły się one na liście złóż spełniających odpowiednie warunki w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych.

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny z siedzibą w Poznaniu przeprowadził badania właściwości fizyczno-chemicznych, chemicznych oraz stanu mikrobiologicznego wód w Szczawnie-Zdroju. Na ich podstawie potwierdzono właściwości lecznicze wód.

Wyniki analiz właściwości wód z ujęcia „Dąbrówka” wskazują na nieznaczny wzrost ogólnej zawartości rozpuszczonych składników, zwłaszcza wodorowęglanów i sodu wapnia względem roku 2008. Zawartość dwutlenku węgla wyniosła >1000 mg/dm³. W wodzie z ujęcia „Dąbrówka” nie stwierdzono wskaźników zanieczyszczeń chemicznych, czy mikrobiologicznych. W aktualnych badaniach nie stwierdzono również potencjalnie toksycznych składników. Szczawa wodorowęglanowo-sodowo-wapniowa 0,23% podana doustnie w formie kuracji zalecanej wskazaniem lekarskim powoduje alkalizację treści żołądkowej, wzrost rezerwy alkalicznej krwi oraz obniżenie poziomu kwasu moczowego. Działanie to skutkuje korzystnymi efektami w stanach chorobowych układu trawienia – hamowaniem stanów zapalnych układu moczowego. Woda ta może być wykorzystywana do kuracji pitnej oraz jako butelkowa woda lecznicza.

Badania wód z ujęcia „Marta” wskazują naturalne wahania ogólnej zawartości rozpuszczonych składników mineralnych przy zachowaniu stosunków ilościowych pomiędzy wodorowęglanami i sodem oraz dwutlenkiem węgla i radonem. W wodzie nie zostały stwierdzone wskaźniki zanieczyszczeń chemicznych czy mikrobiologicznych ani potencjalne składniki toksyczne, mogące być uznane za szkodliwe dla środowiska. Woda z ujęcia „Marta” wykazuje korzystne efekty w stanach chorobowych układu trawienia i dróg moczowych, w tym stanów zapalnych. Stosując wodę do kąpieli czynnikami aktywnymi są: dwutlenek węgla i radon-gazy wchłaniające się przez skórę i wpływające na gruczoły dokrewne i przemianę materii oraz poprawę ukrwienia skóry i tkanek przyległych, co w efekcie skutkuje zwiększeniem przepływu wieńcowego i diurezy.

Wyniki przeprowadzonych analiz wody ze źródła „Młynarz” uzyskane w latach 2016, 2017, 2018 wskazują bardzo podobne zmiany jak wody z ujęcia „Dąbrówka”. Zawartość dwutlenku węgla powyżej 1000 mg/dm³. Szczawa 0,26% typu wodorowęglanowo-sodowo-wapniowa podana doustnie w formie kuracji zalecanej wskazaniem lekarskim powoduje alkalizację treści żołądkowej, wzrost rezerwy alkalicznej krwi oraz obniżenie poziomu kwasu moczowego. Działanie to skutkuje korzystnymi efektami w stanach chorobowych układu trawienia – hamowaniem stanów zapalnych układu moczowego.

Badania wody ujęcia „Mieszko” wskazują wzrost stężenia ogólnego rozpuszczonych składników mineralnych, a tym samym składników dominujących

(wodorowęglany, sól, wapń). Zachowana została znacząca zawartość dwutlenku węgla powyżej 1000 mg/dm³, która kwalifikuje wodę jako szczawy 0,36% typu wodorowęglanowo-sodowo-wapniowa. Woda może być wykorzystywana zarówno do kuracji pitnych jak i kąpeli leczniczych. Kuracja szczawami w formie kąpeli spowoduje dzięki wysokiej zawartości dwutlenku węgla rozszerzenie naczyń krwionośnych, poprawę ukrwienia mięśni, zwiększenie przepływu wieńcowego i wzrost wentylacji płuc.

8.2. Informacje o klimacie oraz o stanie sanitarnym powietrza, natężeniu hałasu i pól elektromagnetycznych i ich właściwości lecznicze

Szczegółowe informacje o klimacie, w tym charakterystyka i ogólna ocena na potrzeby niniejszego opracowania została przedstawiona na podstawie danych z dokumentacji wykonanej przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyńskiego, PAN z 2017 roku.

Ocenę klimatu Szczawna-Zdroju wykonano na podstawie danych z dwóch stacji meteorologicznych – stacji klimatologicznej IV rzędu Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB (przy alei Spacerowej 23) oraz stacji Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, zamontowanej na cele badań do operatu uzdrowiskowego (ul. Bolesława Prusa 22). Ze względu na brak niektórych obserwacji prowadzonych w Szczawnie-Zdroju (np. usłonecznienia czy w ostatnich latach zachmurzenia), wykorzystano dane ze stacji synoptycznej IMGW w Jeleniej Górze, najbliższej położonej stacji (ok. 35 km na północny-zachód od Szczawna-Zdroju), na której prowadzone są stałe pomiary i obserwacje meteorologiczne. Tło klimatyczne opracowano na podstawie danych z okresu 2008-2017.

W wyniku przeprowadzenia szczegółowej oceny warunków klimatycznych stwierdzono że:

- Kryterium liczby godzin ze słońcem w roku (sum usłonecznienia) w okresie badań (czerwiec 2016 – czerwiec 2018) nie zostało spełnione. Średnia roczna suma usłonecznienia wyniosła ok. 1457 godzin i jest to wartość niższa, aniżeli norma (minimum 1500 godzin);
- Liczba dni z zachmurzeniem całkowitym stanowi 20% dni w roku na stacji w Jeleniej Górze. Zjawisko zachmurzenia nieba nie było badane w Szczawnie Zdroju.

- Przyjmuje się jednak że liczba dni z zachmurzeniem całkowitym w uzdrowisku jest większa aniżeli w badanym punkcie;
- Uzdrowisko Szczawno Zdrój charakteryzuje się umiarkowanie korzystnymi warunkami pod kątem zachmurzenia nieba;
  - Średnia roczna temperatura powietrza w Szczawnie Zdroju w okresie badań wyniosła ok 8,9°C. Do najzimniejszych miesięcy zalicza się styczeń i luty (-1,6°C), do najcieplejszych z kolei okres od czerwca do sierpnia (18,3°C). Porównując warunki termiczne stwierdzić można, że uzdrowisko charakteryzuje się wyższą średnią i minimalną temperaturą oraz niższymi wartościami temperatury maksymalnej w stosunku do Jeleniej Góry;
  - Dni mroźne występują rzadko, natomiast dni bardzo mroźne sporadycznie;
  - Dni gorące występują stosunkowo rzadko (okres od kwietnia do września), z kolei dni upalnych jest przeciętnie 3,5 w roku;
  - Średnia roczna wilgotność powietrza w badanym okresie wyniosła 78,5%, przy średniej dla Szczawna Zdroju 82,6%;
  - Dni parnych w ciągu roku notuje się około 20 – w okresie od maja do sierpnia;
  - Dni z powietrzem suchym występują często – około 105 dni w roku, z kolei dni z powietrzem bardzo wilgotnym obserwuje się średnio 72 dni w roku;
  - W okresie badań suma opadu atmosferycznego wyniosła 615,9 mm, przy średniej dla Szczawna Zdroju 711,7 mm. Najwyższe miesięczne sumy notowane są w lipcu, a najniższe w lutym;
  - Uzdrowisko Szczawno Zdrój spełnia normę w zakresie występowania dni z opadem. Notowanych jest przeciętnie 178,5 dni z opadem w roku.
  - Norma dotycząca częstości występowania mgieł została spełniona dla półrocza chłodnego (29,9 dnia), natomiast dla półrocza ciepłego nieznacznie przekroczona (18,1 dnia).;
  - Dni z burzą notowane są bardzo rzadko – średnio przez 3,6 dnia w roku;
  - Dni z pokrywą śnieżną obserwowane są od listopada do kwietnia. Najwięcej takich dni występuje w styczniu;
  - Średnia prędkość wiatru wynosi 2,5 m/s⁻¹. Najślabiej wiatr wieje od sierpnia do września, najmocniej w grudniu. Wiatry wieją głównie z kierunku południowego -

- zachodu i zachodu, jednak w okresie dwuletnich badań dominowały nwiatry z sektora południowego;
- Dni z ciszą atmosferyczną notowane są umiarkowanie często, przez ok. 40 dni w roku;
  - W rejonie uzdrowiska dominują słabe i umiarkowane zmiany ciśnienia atmosferycznego.

Podsumowując, można stwierdzić, że uzdrowisko Szczawno-Zdrój charakteryzuje się warunkami klimatycznymi umiarkowanie korzystnymi dla prowadzenia klimatoterapii.

Uzdrowisko charakteryzuje się umiarkowanie korzystnymi warunkami solarnymi dla potrzeb klimatoterapii. Na tle Polski występuje tam stosunkowo duże zachmurzenie i mała liczba godzin ze słońcem.

Uzdrowisko Szczawno-Zdrój spełnia normę liczby dni z opadem, a norma dotycząca częstości występowania mgieł została spełniona dla półrocza chłodnego (ok. 30 dni), natomiast dla półrocza ciepłego została nieznacznie przekroczona (ok. 18 dni).

Umiarkowanie korzystne są warunki termiczno-wilgotnościowe. Pomimo tego, że stosunkowo rzadko występują dni uciążliwe pod względem termicznym (mroźne, bardzo mroźne, gorące i upalne), to jednak obserwowana jest dość duża bodźcowość termiczna, szczególnie w półroczu ciepłym (IV-IX). Rzadko występują dni parne natomiast często dni z powietrzem suchym oraz wilgotnym.

Korzystne dla klimatoterapii są warunki wiatrowe. Pomimo tego, że uzdrowisko charakteryzuje się bardzo częstym występowaniem dni z małą prędkością wiatru oraz umiarkowanie częstym występowaniem cisz w ciągu roku to są one częściej odnotowywane w półroczu ciepłym, kiedy nie ma zagrożenia stagnacji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z ogrzewania. W półroczu chłodnym odnotowywana jest większa prędkość wiatru oraz częściej występują dni z dużą prędkością wiatru, co korzystnie wpływa na przewietrzanie terenu.

Warunki bioklimatyczne

Z różnorodnych form leczenia klimatycznego w Szczawnie-Zdroju można korzystać przez cały rok. Intensywną i łagodną terenoterapię stosować można prawie cały rok, z wyjątkiem wybranych dni grudnia i stycznia. Okres najdogodniejszy dla aeroterapii trwa od początku czerwca do połowy września. W Szczawnie warunki do stosowania helioterapii są mało korzystne. Pozytywną cechą warunków pogodowych w Szczawnie-Zdroju jest fakt, że warunki bioklimatyczne mogą być wykorzystywane do leczenia, rehabilitacji i profilaktyki zdrowotnej większości osób przez prawie cały rok. Zimą obok obciążenia układu termoregulacyjnego i krwionośnego stresem zimna, występuje zagrożenie bardzo dużym zanieczyszczeniem powietrza. Dlatego też od listopada do marca, zwłaszcza w dni szczególnie mroźne, bez opadów, z małą prędkością wiatru niewskazane jest dla kuracjuszy przebywanie na zewnątrz budynków.

Ponadto w ciągu całego roku wszelkie formy klimatoterapii w Szczawnie-Zdroju powinny być prowadzone z dala od ul. Kolejowej. Dobrymi miejscami są Park Zdrojowy i Szwedzki, deptak w pobliżu Hali Spacerowej czy na inne tereny oddalone od drogi nr 375.

Stan sanitarny powietrza

Dobry stan sanitarny powietrza w miejscowościach uzdrowiskowych jest ważnym czynnikiem, który wpływa na skuteczność prowadzonego leczenia klimatycznego i sprzyja powrotowi kuracjuszy do zdrowia. Oddychanie powietrzem zanieczyszczonym może powodować szereg różnych problemów, zależnych od rodzaju zanieczyszczeń.

W Szczawnie-Zdroju od 2012 r. przy Kolejowej 14, na tarasie Domu Zdrojowego, od strony ogrodów, w centrum strefy A ochrony uzdrowiskowej działa manualna stacja pomiaru pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Ponadto niespełna 4 km na południe od tego miejsca, w Wałbrzychu przy ul. Wysockiego 11 znajduje się stacja automatyczna, na której mierzone są wszystkie podlegające monitoringowi powietrza związki.

- wyniki pomiarów PM10 i B(a)P w Szczawnie-Zdroju oraz dane modelowane wykazują niskie stężenie dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenku węgla. Średnioroczne stężenie PM10 i PM2,5 jest stosunkowo wysokie, ale nie przekracza normy. Przekroczona jest liczba dni z dopuszczalnym dobowym stężeniem PM10. Największe niebezpieczeństwo niesie wysokie stężenie benzo(a)pirenu, którego wartość średnioroczna wynosi 500-700% normy;

- ogólnie można stwierdzić, że warunki aerosanitarne w Szczawnie-Zdroju są mało korzystne dla stosowania klimatoterapii w sezonie zimowym. Roczna norma PM10 jest spełniona, ale występują przekroczenia dopuszczalnych norm sanitarnych PM10 w okresie grzewczym. Notowane średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu kilkukrotnie przewyższa obowiązującą normę w okresie zimowym.

Klimat akustyczny

Pomiary hałasu na terenie Szczawna-Zdroju przeprowadzono na obszarze strefy A ochrony uzdrowiskowej. Do pomiarów hałasu wykorzystano całkujące mierniki poziomu dźwięku SON-50 oraz DSA-50 firmy SONOPAN. Pomiary wykonano w warunkach meteorologicznych spełniających zasady pomiaru (Dz. U nr 140, poz. 824 z 16 czerwca 2011 r.).

Pomiary przeprowadzono w dniach: 5-6 kwietnia 2017 r. oraz 19-20 czerwca 2018 r. w 6 charakterystycznych miejscach badanego terenu. Oprócz pomiarów dziennych, w wybranych punktach przeprowadzono nocne pomiary hałasu. Punkty pomiarowe były zlokalizowane w następujących miejscach:

1. Park Szwedzki - w środkowej części parku,
2. ul. Kolejowa - w pobliżu poczty,
3. Dziecięcy Szpital Uzdrowiskowy zielony teren na tyłach szpitala w pobliżu ul. Ogrodowej,
4. Pijalnia Wód Mineralnych – skwer przed pijalnią,
5. Park Zdrojowy - centralna część parku,
6. Biblioteka- skwer przy skrzyżowaniu ul. Wojska Polskiego i Ogrodowej.

Przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu obserwowano:

- w punkcie pomiarowy znajdującym się przy ul. Kolejowej, średni poziom hałasu przekroczył dopuszczalne normy zarówno w porze dziennej (65,4 dB; 62,9 dB) jak i nocnej (67,8; 61,2 dB) w dwóch dniach pomiarowych;
- ponadnormatywne wartości (51,5 dB) zanotowano także w punkcie nr 6, przekroczenie wystąpiło w porze dziennej i spowodowane może być drganiami wywołanymi granitową kostką, jaką pokryta jest nawierzchnia ulicy;

- ponadnormatywny hałas zanotowano na stanowisku 4 przy skwerze z Pijalnią Wód Mineralnych (41,9 dB);
- na stanowiskach lokalizowanych w Parku Szwedzkim oraz Parku Zdrojowym przekroczenia norm wystąpiły w związku z zastrzonymi normami właściwymi. Przekroczenia spowodowane były ruchem samochodowym w Alei Spacerowej oraz pracami porządkowymi prowadzonymi w tym okresie;

Przedstawione wyżej wyniki badań wskazują na poważne zagrożenie ponadnormatywnym poziomem hałasu ludności przebywającej, czy zamieszkującej tereny wzdłuż ulicy Kolejowej. Na znacznym obszarze strefy A ochrony uzdrowiskowej w Szczawnie-Zdroju gdzie jest prowadzone lecznictwo uzdrowiskowe warunki klimatu akustycznego są dobre, a przekroczenia dopuszczalnych norm są niewielkie.

Pola elektromagnetyczne

Badanie poziomu pól elektromagnetycznych w strefie A ochrony uzdrowiskowej w Szczawnie-Zdroju zostało wykonane przez akredytowane Polskie Centrum Akredytacji - Laboratorium Wzorców i Metrologii Pola Elektromagnetycznego, w Katedrze Telekomunikacji i Teleinformatyki Politechniki Wrocławskiej.

Pomiary wykonywane były w wielu miejscach na obszarze strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, wzdłuż ulic, ścieżek parkowych, w otoczeniu budynków związanych z funkcjonowaniem uzdrowiska. Pomiary wykonywano w miejscach dostępnych dla ludności. Na ul. T. Kościuszki przed Halą Spacerową wykonano pomiar widma. Zmierzony poziom natężenia pola elektromagnetycznego w środowisku w miejscach dostępnych dla ludności w paśmie 75MHz-3GHz był niski, jego wartość maksymalna była poniżej 0,3V/m.

W uzdrowisku Szczawno-Zdrój na obszarze strefy A ochrony uzdrowiskowej spełnione są normy dotyczące poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku.

9. Świadcstwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu

1. Świadcstwo potwierdzające właściwości lecznicze wody ze źródła „Dąbrówka” w miejscowości Szczawno Zdrój (Nr BU-45/WL-1/2018)

2. Świadczenie potwierdzające właściwości lecznicze wody ze źródła „Marta” w miejscowości Szczawno Zdrój (Nr BU-45/WL-2/2018)
3. Świadczenie potwierdzające właściwości lecznicze wody ze źródła „Młynarz” w miejscowości Szczawno Zdrój (Nr BU-45/WL-3/2018)
4. Świadczenie potwierdzające właściwości lecznicze wody ze źródła „Mieszko” w miejscowości Szczawno Zdrój (Nr BU-45/WL-4/2018)
5. Świadczenie potwierdzające właściwości lecznicze klimatu

10. Informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie

Historia uzdrowiskowych wód leczniczych sięga 1598 roku, kiedy to Kasper Schwenckfeldt, nadworny lekarz Hochbergów – właściciele Książa, dokonał analizy tych wód. Już wtedy lekarze zapisywali szczawieńskie wody do picia w związku z różnymi dolegliwościami. W 1777 roku zbudowano pierwszy pensjonat uzdrowiskowy. Dogodne usytuowanie, atrakcyjność przyrodnicza oraz łagodny klimat spowodowały, że miasto szybko zaczęło nabierać charakteru ośrodka leczniczo – wypoczynkowego. Dalsze lata to czasy kolejnych obiektów uzdrowiskowych, które odwiedzały takie osobistości jak: poeta Zygmunt Krasiński, przemysłowiec Hipolit Cegielski, oficer legionów włoskich gen. Józef B. Łączyński, poeta Teofil Lenartowicz oraz wielu innych.

W 2009 r. Gmina Szczawno-Zdrój otrzymało status uzdrowiska. Lecznictwo uzdrowiskowe prowadzone jest z wykorzystaniem urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego takich jak parki zdrojowe i siłownie.

W tabeli poniżej przedstawiono zbiorcze zestawienie zakładów oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego w stanie istniejącym. Zestawienie opracowano na podstawie dostępnych danych tzn. ewidencji prowadzonej przez Uzdrowisko Szczawno-Jedlina oraz rejestrem podmiotów wykonujących działalność leczniczą.

Tabela 8. Zbiorcze zestawienie zakładów oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego na terenie Szczawna-Zdroju

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego na terenie Szczawna-Zdroju		
Lp.	Nazwa zakładu/urządzenia i adres	Instytucja prowadząca

Operat uzdrowiskowy Gmina Szczawno-Zdrój

1.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Azalia” ul. Ofiar Katynia 3-5, 58-310 Szczawno-Zdrój	Sanatoria Dolnośląskie Sp. z o.o. ul. Parkowa 3 58-351 Sokołowsko
2.	Przychodnia Uzdrowiskowa ul. Ofiar Katynia 3-5 58-310 Szczawno-Zdrój	Sanatoria Dolnośląskie Sp. z o.o. ul. Parkowa 3 58-351 Sokołowsko
3.	Sanatorium Uzdrowiskowe Dom Zdrojowy ul. Kolejowa 14	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
4.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Anka” ul. Wojska Polskiego 6	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
5.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Cis” ul. Sienkiewicza 5	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
6.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Dąbrówka” ul. Wojska Polskiego 5	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
7.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Korona Piaستowska” ul. Wojska Polskiego 1	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
8.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Młynarz” ul. Wojska Polskiego 3	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
9.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Pionier” ul. I. Potockiego 4	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
10.	Pijalnia Wód Mineralnych ul. Tadeusza Kościuszki 23	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
12.	Zakład Przyrodolecznicy ul. Sienkiewicza 1	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
12.	Dziecięcy Szpital Uzdrowiskowy „Mieszko” ul. Wojska Polskiego 4	„Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno-Zdrój
13.	Park Szwedzki	Uzdrowiskowa Gmina Miejska Szczawno-Zdrój ul. T. Kościuszki 17
14.	Park Zdrojowy im. Henryka Wieniawskiego	Uzdrowiskowa Gmina Miejska Szczawno-Zdrój ul. T. Kościuszki 17
15.	Sanatorium Uzdrowiskowe „Zacisze” Ul. Okrężna 1	Specjalistyczne Centrum Pielęgnacyjno-Opiekuńcze EWA-MED, Ul. Trzebnicka 49,

	55-120 Oborniki Śląskie
OGÓŁEM	
Sanatoria	9
Szpital	1
Przychodnie	2
Parki	2
Zakład Przyrodolecznicy	1
Pijalnia Wód	1
RAZEM	16

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z jednostek lecznictwa

W wyniku pożaru w marcu 2018 roku zniszczeniu uległ Zakład Przyrodolecznicy. Wybudowany pomiędzy 1938 i 1939 rokiem był podstawowym ośrodkiem lecznictwa balneologicznego Uzdrowiska Szczawno-Jedlina S.A. Wykonywane w nim zabiegi z zakresu: hydroterapii, elektroterapii, światłolecznictwa, laseroterapii i fizykoterapii zostały rozdysponowane pomiędzy pozostałe, funkcjonujące zakłady lecznictwa. Obecnie trwają starania nad odbudową obiektu i przywróceniem porządku oferowanych usług.

10.1 Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego

CHARAKTERYSTYKA ZAKŁADÓW LECZNICTWA UZDROWISKOWEGO W SZCZAWNIE-ZDROJU

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Azalia”

Tabela 9. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Azalia"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Azalia” ul. Ofiar Katynia 3-5, 58-310 Szczawno-Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby ortopedyczno - urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby górnych dróg oddechowych, - choroby dolnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - choroby nerek i dróg moczowych;	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Lekarz - 4
		Pielęgniarka - 7
		Fizjoterapeuta - 12
		Dietetyk - 1
		Salowe - 4
		Pracownicy techniczni - 2
		Kucharze/kelnerki/pomoc kuchenna - 10
		Kierownik obiektu - 1
Administracja - 2		
Liczba łóżek	115	
Chłonność obiektu	115	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	W zależności od realizacji kontraktu z NFZ	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2017	2010	1 435
	2011	1 609
	2012	1 693
	2013	1 717
	2014	1 806
	2015	1 780
	2016	1 766

	2017	1 624
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2017	2010	126 035
	2011	150 564
	2012	138 488
	2013	101 206
	2014	100 348
	2015	101 599
	2016	101 819
	2017	93 666

Źródło: Sanatoria Dolnośląskie Sp. z o.o.

Sanatorium Uzdrowiskowe położone w centrum pięknego kurortu - Szczawno-Zdrój u podnóża góry Chełmiec. Obiekt o powierzchni 3 177,9 m² użytkowej, 795,2 m² mieszkalnej. Dodatkową powierzchnię zajmuje zaplecze gastronomiczne oraz zakład przyrodoleczniczy. Swoim Gościom oferuje 115 miejsc w 56 pokojach mieszkalnych w większości z łazienkami w trzech połączonych pawilonach. Część pokoi posiada balkony.

Obiekt posiada własną bazę zabiegową oraz kuchnię. Na parterze znajduje się dyżurka pielęgniarska połączona z gabinetem zabiegowym, 2 gabinety lekarskie, gabinet kierownika, ogólnodostępne WC, dział marketingu oraz jadalnia dla 120 osób. Na I piętrze znajduje się salonik dla Kuracjuszy.

Sanatorium posiada 4 magazyny żywnościowe, magazyny służące do przechowywania środków czystości, pomieszczenia techniczne, pralnię, kotłownię, magazyny gospodarcze.

W dziale rehabilitacji poza stanowiskami do udzielania zabiegów znajduje się gabinet Koordynatora ds. Rehabilitacji oraz pokój socjalny.

Zgodnie ze stanem na 2018 rok personel zakładu liczy 53 osoby. W latach 2010-2017 zakład przyjął 13 430 pacjentów. W tym samym okresie wykonano blisko 812 tys. zabiegów. Najwięcej osób przyjęto w 2014 roku - 1806 osób, z kolei największy bilans wykonanych zabiegów zanotowano w 2011 roku - 150 564.

Sanatorium dysponuje następującymi urządzeniami lecznictwa:

- Inhalator ultradźwiękowy - 7 szt.
- Kuchnia do okładów ciepłych-2 szt.
- Biostymulator laserowy - 2 szt.
- Aparat do krioterapii 2 szt.

- Lampa do naświetlań światłem spolaryzowanym- 1 szt.
- Lampa do naświetlań IR- 3 szt.
- Aparat do elektroterapii - 2 szt.
- Aparat do elektroterapii z ultradźwiękami- 1 szt.
- Aparat do ultradźwięków- 1 szt.
- Bieżnia -1 szt.
- Aparat do terapii polem niskiej częstotliwości- 1 szt. (2 stanowiska)
- Wanna do kąpieli wirowych rąk- 1 szt.
- Wanna do kąpieli wirowych nóg- 1 szt.
- Wanna do kąpieli solankowej/w zawieszynie borowinowej- 2 szt.
- Wanna medyczna do masażu perełkowego i hydromasażu- 1 szt.
- Wanna medyczna do masażu perełkowego i hydromasażu oraz masażu podwodnego 1 szt.
- Urządzenie do masażu membranowego- 1 szt.

Obiekt dostosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. Przy wejściu frontowym do budynku znajduje się platforma przeznaczona dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich natomiast przy pawilonie II (ZPL) został zainstalowany zewnętrzny podjazd dla osób niepełnosprawnych umożliwiający komunikację do gabinetów rehabilitacyjnych na poziomach świadczeń usług rehabilitacyjnych. W pawilonie II i III znajdują się dźwigi osobowe. Dodatkowo zainstalowane są platformy pomocnicze przy schodach wewnętrznych ułatwiające poruszanie się osobom niepełnosprawnym .

Na terenie opisywanego budynku mieści się przychodnia uzdrowiskowa.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego Dom Zdrojowy

Tabela 10. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego Dom Zdrojowy

Sanatorium Uzdrowiskowe Dom Zdrojowy ul. Kolejowa 14 58-310 Szczawno -Zdrój	
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu: ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne,

	- choroby dolnych i górnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - osteoporoza	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Pracownicy administracyjni - 5
		Referent do planowania zabiegów - 2
		Recepcjonistka - 7
		Dietetyk - 1
		Pracownicy gastronomiczni - 35
		Fizjoterapeuta - 28
		Kierownik działu farmacji - 1
		Pielęgniarka - 15
		Konserwatorzy - 4
Kierowca - 2		
Liczba łóżek	260	
Chłonność obiektu	260	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	10	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	4 690
	2011	5 125
	2012	5 475
	2013	5 644
	2014	5 798
	2015	4 834
	2016	4 967
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2017	2010	151 535
	2011	156 155
	2012	156 042
	2013	83 474
	2014	162 923
	2015	239 878
	2016	273 185
	2017	68 741 (dane częściowe)

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina”

Dom Zdrojowy to najbardziej okazały budynek sanatoryjny w Szczawnie Zdroju o kubaturze 53795,0 m³ i wysokości 20,2 m, czterokondygnacyjny, całkowicie podpiwniczony. Wybudowany w latach 1909-1911, remontowany wielokrotnie, ostatnio w

latach 2011-2012. Zmodernizowano wówczas 37 pokoi. Wszystkie pomieszczenia wyposażone są w węzły sanitarne. W obiekcie znajduje się 5 gabinetów lekarskich, 2 dyżurki pielęgniarskie wraz z gabinetami zabiegowymi wyposażone standardowo, 2 sale wypoczynkowe, 2 sale konsumpcyjne wraz z rozdzielnią kelnerską oraz wydzielona część na zabiegi z światłolecznictwa, hydrolecznictwa i kinezyterapii. W podziemiach budynku usytuowana jest kuchnia wraz z magazynami do przechowywania artykułów spożywczych, wyposażona w profesjonalny sprzęt gastronomiczny. Obiekt posiada dwie windy, pokoje o różnym standardzie, apartament książęcy oraz pokoje z wyjściem na taras widokowy.

Opiekę nad gośćmi sprawuje 28 fizjoterapeutów, 15 pielęgniarek oraz administracyjni, biurowi, gastronomiczni i techniczni. Łącznie zatrudniony personel liczy 103 osoby.

Sanatorium dysponuje miejscem dla 260 pacjentów. W roku 2016 przyjęto 4 967 osób oraz wykonano 273 185 zabiegów. Na przestrzeni lat 2010-2016 liczba wykonywanych zabiegów wzrastała z każdym rokiem.

Sanatorium oferuje zabiegi następującymi urządzeniami lecznictwa:

- Solux lumina, Hydrosun - lampy do naświetlań,
- Magner Plus , Magnetron -pole magnetyczne niskiej częstotliwości,
- Polaris , Zimmer Physis , Galva- urządzenia do elektroterapii,
- aparat Etius U- ultradźwięki ,
- Megapulse Senior 265 – pole wielkiej częstotliwości ,
- Tajfun 1 MU 2 - inhalacje ultradźwiękowe,
- Aqavibron - hydromasaż wibracyjny ,
- Kriopol R , Cryo 6 - krioterapia miejscowa,
- Wirówka KKD,
- wanna do hydromasażu,
- urządzenia do ćwiczeń z oporem,
- rowery rehabilitacyjne,
- bieżnie,
- rowery spinningowe,
- tablice do ćwiczeń manualnych,

- stół do pionizacji;

Obiekt przystosowany jest do pobytu osób niepełnosprawnych. Specjalnie przygotowanych jest 7 pokoi, w tym dwa na parterze, jeden na I piętrze, dwa na II piętrze oraz dwa na III piętrze.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Anka”

Tabela 11. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Anka"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Anka” ul. Wojska Polskiego 6 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu: ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby dolnych i górnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - osteoporoza	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Starsza pielęgniarka odcinkowa - 3
Liczba łóżek	25	
Chłonność obiektu	25	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	0	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	364
	2011	373
	2012	390
	2013	363
	2014	405
	2015	372
	2016	367
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2016	2010	19 656
	2011	20 142
	2012	21 060
	2013	19 602
	2014	21 870
	2015	20 088

	2016	19 818
--	------	--------

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina”

Budynek o powierzchni użytkowej 488,50 m² oraz powierzchni mieszkalnej 413,75 m². Wyposażony w 25 miejsc do pobytu kuracjuszy. Specjalnie dla osób niepełnosprawnych przystosowane jest 5 pokoi. Pokoje hotelowe typu studio charakteryzują się wspólnym węzłem sanitarnym dla 2 pokoi. Dodatkowo w obiekcie mieści się gabinet lekarski oraz dyżurka pielęgniarska wraz z gabinetem zabiegowym. Sanatorium zatrudnia 3 osoby. Rocznie do sanatorium przybywa około 360-400 osób i wykonuje się około 20 tys. zabiegów.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Cis”

Tabela 12. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Cis"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Cis” ul. Sienkiewicza 5 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu: ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby dolnych i górnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - osteoporoza	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Pracownicy administracyjni - 22
		Pracownik ds. badania wód - 1
Liczba łóżek	13	
Chłonność obiektu	13	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	13	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	398
	2011	412
	2012	373
	2013	285
	2014	532
	2015	520

	2016	853
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2016	2010	21 492
	2011	22 248
	2012	20 142
	2013	15 390
	2014	28 728
	2015	28 080
	2016	46 062

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Sanatorium oferuje miejsce dla 13 pacjentów w budynku o powierzchni 807,29 m². Od podwórza budynku znajduje się winda dostosowana do potrzeb niepełnosprawnych oraz wejście. Na parterze mieści się jadalnia. W podziemiach budynku zlokalizowany jest warsztat, kotłownia i pomieszczenia techniczne. Tymczasowo w budynku część pokoi hotelowych zostało przeznaczonych na biura Dyrekcji. W części podziemnej mieści się również laboratorium do badania wód mineralnych.

W roku 2016 przyjętych zostało 853 pacjentów. W porównaniu z rokiem 2013 było to o 568 osób więcej. Również liczba wykonywanych zabiegów w ostatnich latach wzrasta. Różnica w ilości przeprowadzonych badań w latach 2015-2016 wyniosła 17 982.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Dąbrówka”

Tabela 13. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Dąbrówka"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Dąbrówka” ul. Wojska Polskiego 5 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu: ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby dolnych i górnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - osteoporoza	
Liczba łóżek	27	
Chłonność obiektu	27	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	27	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2017	2010	397
	2011	456

	2012	424
	2013	283
	2014	759
	2015	818
	2016	857
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2017	2010	21 438
	2011	24 624
	2012	22 896
	2013	15 282
	2014	40 986
	2015	44 172
	2016	46 278

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Obiekt sanatoryjny o powierzchni użytkowej 550 m² tworzy jednokondygnacyjny, kameralny dworek myśliwski z 1904 r. Swoim pacjentom oferuje 27 pokoi hotelowych z pełnym węzłem sanitarnym wyposażonych standardowo. Opiekę medyczną świadczy personel z Sanatorium Uzdrowiskowego „Mieszko” oraz zespół personelu medycznego. Mieszkańcy sanatorium korzystają z zaplecza restauracyjnego oferowanego przez Dom Zdrojowy oraz recepcji sanatoryjnej „Młynarza”

Z oferowanych usług korzysta rocznie od 400 do ponad 800 pacjentów. W 2016 roku z 46 278 zabiegów skorzystało 857 osób.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Korona Piastowska”

Tabela 14. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Korona Piastowska"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Korona Piastowska” ul. Wojska Polskiego 1 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe - baza zabiegowa	
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu: ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby dolnych i górnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - cukrzyca, - osteoporoza	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na	Rok	Liczba zatrudnionego personelu

grupy zawodowe	2018	Fizjoterapeuci - 22
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	728
	2011	719
	2012	898
	2013	753
	2014	614
	2015	218
	2016	14
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2015	2010	148 615
	2011	50 527
	2012	55 200
	2013	54 070
	2014	53 345
	2015	49 370

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Sanatorium Uzdrowiskowe – baza zabiegowa to obiekt o trzech kondygnacjach położony na działce o powierzchni 5 943 m². Do dyspozycji pacjentów oddaje recepcje całodobową oraz salę konferencyjno-telewizyjną. Część gastronomiczna zajmuje około 205,11 m² powierzchni budynku, zaś zakład przyrodolecznicy 425 m². Baza zabiegowa uruchomiona została 08.05.2018 roku. Udostępnione zostały pomieszczenia do wykonywania zabiegów z zakresu wodolecznictwa i kinezyterapii. Pomieszczenia wyposażono również w nowe urządzenia rehabilitacyjne. W ostatnich latach liczba gości w sanatorium ulegała stopniowemu zmniejszeniu. W roku 2016 ich liczba wyniosła 14 osób, gdzie w roku 2010 było ich 728.

„Korona Piastowska” dysponuje następującymi urządzeniami lecznictwa:

- wanny do hydromasażu,
- wanny do kąpieli wirowych kończyn dolnych i górnych,
- urządzenia do ćwiczeń z oporem kończyn dolnych i górnych,
- aparat do krioterapii,
- rowery rehabilitacyjne,
- tablica do ćwiczeń manualnych;

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Młynarz”

Tabela 15. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Młynarz"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Młynarz” ul. Wojska Polskiego 3 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - osteoporoza, - choroby nerek i dróg moczowych, - cukrzyca	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Fizjoterapeuta - 13
		Specjalista ds. administracyjnych – 1
		Recepcjonistka - 4
		Pielęgniarka - 6
Pomoc kuchenna - 4		
Liczba łóżek	100	
Chłonność obiektu	100	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	0	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	1 683
	2011	1 750
	2012	1 935
	2013	1 802
	2014	1 800
	2015	1 703
	2016	1 581
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2016	2010	4 086
	2011	4 445
	2012	7 251
	2013	13 388
	2014	8 985
	2015	45 225
	2016	44 999

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Budynek dwukondygnacyjny usytuowany na działce o powierzchni 5 789 m². Na parametry budynku sanatoryjnego składają się:

- powierzchnia użytkowa budynku – 2 198,36 m²,

- powierzchnia części mieszkalnej – 769,58 m²,
- powierzchnia części gastronomicznej – 202,11 m²,
- powierzchnia zakładu przyrodoleczniczego – 233,52 m²;

W części na parterze, znajduje się dyżurka pielęgniarska z gabinetem zabiegowym, gabinetem lekarskim, jadalnia oraz baza zabiegowa z salą gimnastyczną. Drugi gabinet lekarski znajduje się na drugim piętrze. Obiekt charakteryzuje się bardzo wysokim standardem pokoi, co pozwala zapewnić komfort wszystkim pacjentom. Kadra medyczna składa się z 13 fizjoterapeutów oraz 6 pielęgniarek. Dodatkowy personel tworzy specjalista ds. administracyjnych, 4 recepcjonistki oraz 4 osoby pracujące w gastronomii.

Do dyspozycji pacjentów oddaje 100 miejsc noclegowych. Dwa z oferowanych pokoi dostosowane są dla osób niepełnosprawnych. Pacjenci korzystać mogą z urządzeń lecznictwa, do których zalicza się:

- Aparat Etius U- ultradźwięki,
- magnetron,
- aparat do krioterapii miejscowej,
- Polaris 2- biostymulator laserowy,
- Physis- aparat do elektroterapii,
- Hydrosun 750- lampa do naświetlań,
- Megapulse Senior 265,
- Sono 5- ultradźwięki,
- Galva 5- elektroterapia,
- wirówka kończyn dolnych,
- wirówka kończyn górnych,
- stoły do masażu,
- rowery rehabilitacyjne,
- rotor do ćwiczeń,
- ugiel,
- tablica do ćwiczeń manualnych,
- podgrzewacz okładów borowinowych.

Sanatorium „Młynarz” cieszy się bardzo dużą liczbą wykonywanych zabiegów. W roku 2016 zrealizowano ich około 45 tys.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Pionier”

Tabela 16. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego "Pionier"

Sanatorium Uzdrowiskowe „Pionier” ul. I. Potockiego 4 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Sanatorium uzdrowiskowe	
Profil leczniczy	- choroby ortopedyczno- urazowe, - choroby reumatologiczne, - choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, - choroby układu trawienia, - osteoporoza, - choroby nerek i dróg moczowych, - cukrzyca	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Fizjoterapeuta - 1
		Pielęgniarka - 5
		Pomoc kuchenna - 1
Liczba łóżek	50	
Chłonność obiektu	50	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	0	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	720
	2011	749
	2012	872
	2013	531
	2014	798
	2015	775
	2016	754
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2016	2010	16 487
	2011	18 589
	2012	18 034
	2013	4 630
	2014	4 404
	2015	4 390
	2016	4 744

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Sanatorium położone w samym centrum Parku Zdrojowego, w bezpośrednim sąsiedztwie Zakładu Przyrodoleczniczego oraz pijalni Wód Mineralnych. W obiekcie znajduje się winda, dyżurka pielęgniarska wraz z gabinetem zabiegowym oraz gabinet lekarski - usytuowane na parterze. Wyższe piętra stanowią w większości pokoje kuracjuszy wraz z sanitariatami. W części piwnicznej mieści się stołówka, pomieszczenie do wydawania posiłków, pomieszczenia magazynowe, WC, kotłownia, maszynownia i pomieszczenia gospodarcze. Sanatorium oferuje pobyt dla 50 osób. Bilans pacjentów w ostatnich latach klaruje się na podobnym poziomie. Rocznie przybywa tu około 750-800 pacjentów. Od 2013 roku liczba wykonywanych zabiegów w ciągu roku jest podobna i wynosi około 4 500. Dla porównania w latach poprzedzających (2010-2012) było ich aż trzy, a nawet cztery razy więcej.

Charakterystyka Pijalni Wód Mineralnych

Pijalnia powstała w 1820 roku. Była halą pośrodku której znajdowała się głębiej umieszczona studnia, otoczona drewnianą barierką. Wodę mineralną pobierano za pomocą szklanego czerpaka, umocowanego na długim kiju. Woda często doprawiana była cukrem lub winem.

Pierwszy, całkowicie drewniany budynek przetrwał do 1894 roku. Kolejne remonty, modernizacje i konieczne rekonstrukcje nie wpłynęły zanadto na zewnętrzny wygląd pijalni, zawsze jak najwierniej odwzorowywano pierwotny projekt.

Obecnie w Pijalni Wód Mineralnych w Szczawnie Zdroju znajdują się ujęcia leczniczych wód mineralnych: „Dąbrówka”, „Marta”, „Mieszko” i „Młynarz”. W recepcjach obiektów sanatoryjnych istnieje możliwość zakupu butelkowanych wód mineralnych i leczniczych. Na I piętrze mieści się czytelnia prasy.

Charakterystyka Zakładu Przyrodoleczniczego

Obecnie obiekt wyłączony z użytku po pożarze z dnia 04/05.03.2018 r.

Charakterystyka Dziecięcego Szpitala Uzdrowiskowego „Mieszko”

Tabela 17. Charakterystyka Dziecięcego Szpitala Uzdrowiskowego "Mieszko"

Dziecięcy Szpital Uzdrowiskowy „Mieszko” ul. Wojska Polskiego 4 58-310 Szczawno -Zdrój		
Rodzaj zakładu	Szpital dziecięcy	
Profil leczniczy	- choroby narządu ruchu - choroby dolnych i górnych dróg oddechowych - cukrzyca - choroby układu trawiennego - otyłość	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Fizjoterapeuta - 2
		Pielęgniarka - 8
		Pomoc kuchenna - 2
Opiekunka dziecięca - 1		
Liczba łóżek	50	
Chłonność obiektu	50	
Liczba miejsc oferowanych dla osób prywatnych	0	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2010-2016	2010	648
	2011	605
	2012	310
	2013	0 (obiekt w remoncie)
	2014	0 (obiekt w remoncie)
	2015	393
	2016	559
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2010-2016	2010	-
	2011	-
	2012	-
	2013	1 145
	2014	496
	2015	1 422
	2016	14 068

Źródło: Sanatorium „Szczawno-Jedlina

Nowoczesny obiekt po gruntownym, całościowym remoncie z elewacją i wymianą wszystkich łączów wodno-kanalizacyjnych, elektrycznych i innych, oddany do użytku w 2015 r. W budynku znajduje się winda, dyżurka pielęgniarska, gabinet zabiegowy, gabinet lekarski, izolatka, sala do ćwiczeń grupowych, sala do ćwiczeń indywidualnych oraz pomieszczenie do samodzielnej nauki. W obiekcie na parterze usytuowana jest jadalnia,

rozdzielnia posiłków i magazyny. Wszystkie pomieszczenia i pokoje wyposażone w nowe urządzenia zarówno gastronomiczne jak i rehabilitacyjne oraz nowe meble hotelowe.

Obiekt dysponuje 50 miejscami noclegowymi w 17 pokojach posiadających pełen węzeł sanitarny lub pokojami typu studio (2 pokoje posiadające wspólny przedpokój oraz wspólną łazienkę). Personel składa się z 8 pielęgniarek, 2 fizjoterapeutów, opiekunki dziecięcej oraz 2 osób zatrudnionych jako pomoc kuchenna. W trakcie pobytu, dzieci otoczone są opieką nauczycieli i wychowawców, którzy organizują im wolny czas.

Techniczne wyposażenie lecznictwa składa się z urządzeń takich jak:

- Tajfun 1MU 2- 4 szt. do inhalacji ultradźwiękowych,
- wanna Vitality – do hydromasażu i k. perełkowej,
- Hydrosun 750- 2 szt. – lampa do naświetlań,
- Solux Lumina- lampa do naświetlań,
- Rotor do ćwiczeń kończyn górnych i dolnych – 3 szt.,
- rower rehabilitacyjny,
- Cykloergometr, Orbitrek, Stepper- urz. do ćwiczeń z oporem,
- stół do masażu;

Lata 2013-2014 to okres, kiedy budynek był w remoncie. W latach kolejnych sanatorium przyjęło: w 2015 roku – 393 osoby, w 2016 roku – 559 osób. W związku z przeprowadzoną modernizacją w 2016 roku wykonano najwięcej zabiegów, bo aż 14 068. Dla porównania w 2014 roku przeprowadzono ich 496.

Sanatorium znajduje się w centrum Uzdrowiska, dojście do Pijalni Wód Mineralnych zajmuje nie więcej niż 2-3 minuty. Budynek wyposażony jest w windę, wiele pokoi posiada wyjście na wspólny taras. Pokoje dostosowane są także do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowego „Zacisze”

Tabela 18. Charakterystyka Sanatorium Uzdrowiskowe "Zacisze"

<p style="text-align: center;">Sanatorium Uzdrowiskowe „Zacisze” ul. Okrężna 1 58-310 Szczawno -Zdrój</p>
--

Rodzaj zakładu	Szpital dziecięcy	
Profil leczniczy	- laryngologia, - pulmonologia, - ortopedia, - reumatologia, - gastrologia, - urologia, - cukrzyca, - obrzęk limfatyczny	
Ilość zatrudnionego personelu z podziałem na grupy zawodowe	Rok	Liczba zatrudnionego personelu
	2018	Fizjoterapeuta - 3
		Pielęgniarka - 10
		Pomoc kuchenna - 3
		Lekarz - 1
		Opiekunki - 4
		Dietetyk - 1
		Psycholog - 1
		Pracownik techniczny - 1
Pokojowa - 1		
Liczba łóżek	56	
Liczba pacjentów przyjętych w latach 2014-2017	2014	68 (dane częściowe)
	2015	303
	2016	325
	2017	143
Bilans wykonanych zabiegów w latach 2014-2017	2014	3 460 (dane częściowe)
	2015	16 069
	2016	17 182
	2017	4 380

Źródło: Specjalistyczne Centrum Pielęgnacyjno-Opiekuńcze „EWA-MED” Sp. z o.o.

Budynek sanatoryjny posiadający 4 kondygnacje oraz użytkowaną piwnicę, gdzie odbywa się rehabilitacja, o łącznej powierzchni użytkowej około 1 391m².

Obecnie w budynku istnieją 53 miejsca hotelowe, rozmieszczone na trzech kondygnacjach plus parter. Wszystkie pokoje urządzone są w wysokim standardzie . Budynek ma w pełni zlikwidowane bariery architektoniczne (brak progów, poręcze, winda, podjazdy) pozwalające na pobyt osobom niepełnosprawnym. Corocznie w „Zaciszu” przebywa kilkuset kuracjuszy (w roku 2016: 325, w roku 2017: 143).

W budynku na parterze znajduje się kuchnia ze stołówką wraz z dużym tarasem, recepcja, miejsce do odpoczynku. W pomieszczeniu jadalni wydzielone są miejsca na kawiarnię oraz bibliotekę. Stołówka pełni również funkcję miejsca integracji i

organizowania spotkań i imprez okolicznościowych.

W części piwnicznej obiektu znajdują się pomieszczenia, w których działają urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego:

- gabinet kinezyterapii (UGUL, ROTORY),
- sala do rehabilitacji ruchowej (CYKLOERONOMETRY, BIEŻNIE, PIŁKI, TABLICA DO ĆWICZEŃ RĘKI, TAŚMY, LASKI, MATERACE),
- pomieszczenie do hydroterapii (wirówki KKG i KKD),
- pomieszczenie do masażu leczniczego,
- pomieszczenie do balneoterapii wyposażone w wannę do kąpeli solankowych, w zawieszynie borowinowej,
- pomieszczenie do inhalacji,
- pomieszczenie do krioterapii i suchej kąpeli CO₂,
- pomieszczenie do magnetoterapii i elektroterapii,
- pomieszczenie do światłolecznictwa,
- pomieszczenie do okładów borowinowych i fango.

10.2 Urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego

Charakterystyka Parku Zdrojowego

Park Zdrojowy im. Henryka Wieniawskiego położony jest przy ul. Tadeusza Kościuszki, na działce nr 678/2. Posiada powierzchnię 30 ha. Znajduje się w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej i jest usytuowany w centrum miasta. Powstał w drugiej połowie XIX w. i jest objęty decyzją rejestru zabytków Nr 682/Wł z dnia 8 sierpnia 1977 r.

W granicach Parku znajduje się zabudowa uzdrowiskowa (wpisana do rejestru zabytków decyzją nr 671/Wł z dnia 22 sierpnia 1977 r.), wśród której wyróżnia się budynek teatru połączony z drewnianą halą spacerową i pijalnią wód mineralnych oraz wieżą widokową Anna. Oprócz budynków na terenie parku występują elementy małej architektury terenowej m.in.: muszla koncertowa z zapleczem o konstrukcji drewnianej, amfiteatr z półkolistą sceną, drewniana ośmiokątna altana, pomnik H. Wieniawskiego, rzeźba psa z kamienia, fontanny, kaskada wodna, murki ogrodowe, pochylnie, murki oporowe. Na

terenach zalesionych jest wiele alejek, a w centralnym punkcie parku jest deptak z ławeczkami, na których przesiadują kuracjusze i turyści. Teatrze Zdrojowym mieści się restauracja "Bohema" oraz herbaciarnia "Teatralna". W samej Hali Spacerowej w zabytkowych wnętrzach mieszczą się sklepy z pamiątkami.

Teren Parku odznacza się ciekawą rzeźbą i niezwykle bogatą roślinnością. Według inwentaryzacji dendrologicznej na terenie Parku Zdrojowego oznaczono 38 gatunków i odmian drzew i krzewów iglastych oraz 89 gatunków drzew i krzewów liściastych. Rośnie tu cały szereg gatunków rzadko spotykanych. Jest to bogaty zestaw gatunków drzew i krzewów egzotycznych sprowadzonych z Ameryki Północnej (Kalifornii, Wyżyny Kolorado, Gór Skalistych i Kanady), Azji (Chin, Japonii, Korei, Syberii, Turcji) oraz Bałkanów i Włoch. Łagodne warunki mikroklimatyczne wpływają korzystnie na rozwój znajdującej się tu roślinności. Do gatunków osobliwych i rzadkich w Parku Zdrojowym należą: jodła szlachetna – forma błękitna, modrzew chiński, sosna żółta – odmiana skalna, korkowiec amurski, choina różnolistna, cyprysik błotny, miłorząb dwuklapowy, klon palmowy, skrzydłorzech kaukaski i inne. W Parku Zdrojowym znajduje się jeden z najpotężniejszych dębów szypułkowych (*Quercus robur*). Największą ozdobą parku jest aleja rododendronów.

Charakterystyka Parku Szwedzkiego

Park Szwedzki w Szczawnie-Zdroju na działce nr 160 zajmuje powierzchnię ok. 14 ha. Zgodnie z decyzją rejestru zabytków Nr 1388/WŁ z dnia 5.10.1993 r. założony został w pocz. XX w. Ma naturalistyczno-krajobrazowy charakter. Znajduje się w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej. Z trzech stron granicami obiektu są ulice. Granica północna biegnie wzdłuż Al. Spacerowej, wschodnia wzdłuż ulicy Kolejowej zaś południowa wzdłuż ulicy Nizinnej. Po zachodniej stronie park naturalnie łączy się z rozległymi łąkami. Teren parku charakteryzuje się średnio-zróżnicowaną rzeźbą terenu. Główna, płaska część parku leży po wschodniej stronie. W tym rejonie znajdują się dwa niewielkie stawy parkowe.

W drzewostanie parkowym wyróżniają się dwie grupy: naturalna i przekształcona. Część naturalna nieznacznie odbiega od typowego lasu mieszanego górskiego. Gatunkami panującymi są: buk zwyczajny, dąb szypułkowy, jesion wyniosły, klon jawor, klon

pospolity, świerk pospolity, sosna zwyczajna, modrzew europejski oraz daglezcja zielona. W części tej występują bardzo przegęszczone podszyty z ekspansywnymi gatunkami takimi jak: bez czarny, głóg jednoszyjkowy, leszczyna pospolita, klon pospolity, jesion wyniosły. Runo ma charakter ziołoroślowy. W części przekształconej występują bardzo cenne gatunki obce takie jak: cypryśnik błotny, skrzydłorzech kaukaski, modrzewnik chiński, miłorząb dwuklapowy, jodła grecka, jodła kalifornijska, buki zwyczajne odm. purpurowa oraz takie rodzaje roślin jak: żywotniki, cyprysiki, jałowce, forsycje i wiele innych.

W Parku Szwedzkim można spędzić aktywnie czas, słuchając jednocześnie śpiewu ptaków. Bieganie, nordic walking, ćwiczenia na przyrządach siłowni terenowej stanowią doskonale uzupełnienie uzdrowiskowych zabiegów. Z placu zabaw zlokalizowanego w parku skorzystać mogą również najmłodsi. Zamontowane zostały urządzenia:

- zabawowe: zestaw z trzema wieżami FIOR, karuzela FIOR, bujak na sprężynie FIOR, huśtawka podwójna FREEKIDS, zestaw zabawowy z oponami i drabinkami FIOR, poręcz FIOR, drabinka pozioma FIOR, piaskownica FIOR, domek FIOR, ogrodzenie,

siłowni zewnętrznej: biegacz dwustanowiskowy, prasa nożna (dwa stanowiska), narciarz/surfer (dwa stanowiska), wioślarz, narty biegówki.

Plac zabaw i urządzenia siłowni zewnętrznej są oświetlone i objęte monitoringiem. W granicach parku usytuowany jest obiekt gastronomiczny

Charakterystyka ścieżki ruchowej

Wzdłuż ciągu pieszego na ulicy Zdrojowej znajdują się urządzenia siłowni zewnętrznej. Urządzenia rekreacyjne fitness: orbitek, biegacz, wioślarz, wahadło, ławka prosta, poręcz trójkątna, skośne koła taj chi, prasa nożna/ręczna, twister. Teren jest oświetlony, zaopatrzony w tablicę informacyjną oraz regulamin i sposób korzystania z poszczególnych urządzeń.

11. Wskazanie kierunków leczniczych

Zgodnie ze statusem uzdrowiska oraz w oparciu o udokumentowane właściwości lecznicze naturalnych surowców i właściwości lecznicze klimatu w Szczawnie-Zdroju leczenie prowadzone jest w następujących kierunkach:

- 1) Choroby ortopedyczno-urazowe
- 2) Choroby reumatologiczne
- 3) Choroby górnych dróg oddechowych
- 4) Choroby dolnych dróg oddechowych
- 5) Choroby układu trawienia
- 6) Cukrzyca
- 7) Otyłość
- 8) Osteoporoza
- 9) Choroby nerek i dróg moczowych

Przeciwwskazania ogólne oraz kardiologiczne do leczenia uzdrowiskowego w Szczawnie-Zdroju określone są w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie zasad kierowania i kwalifikowania pacjentów do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Należą do nich m.in.:

- Niewydolność oddechowo-kръżeniowa,
- Groźne zaburzenia rytmu serca,
- Obecność ostrych infekcji,
- Niewyrównane ciśnienie tętnicze,
- Inne stany wymagające intensywnego nadzoru pacjenta.

1. Choroby ortopedyczno - urazowe (ortopedia)

Wskazania:

- stany po urazach kończyn, kręgosłupa, miednicy 6-8 tygodni od urazu;
- stany po złamaniach kręgosłupa z uszkodzeniem rdzenia;
- stany po urazach wielonarządowych leczonych zachowawczo i operacyjnie;

- stany po oparzeniach, bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- wczesne stany po złamaniach kończyn dolnych;
- wczesne stany po amputacjach kończyn z przyczyn urazowych i naczyniowych po zaopatrzeniu w tymczasową protezę;
- wczesne stany po operacjach alloplastycznych stawów biodrowych i kolanowych;
- wczesne stany po operacjach dysku szyjnego i lędźwiowego;
- następstwa po złamaniach kończyn i stawów z dużym ograniczeniem sprawności i zanikami mięśni;
- stany po urazach kręgosłupa z czasowym uszkodzeniem rdzenia;
- stany po zabiegach operacyjnych kości i stawów z dużym ograniczeniem ruchów, najlepiej po przebiegu wczesnej rehabilitacji;
- stany po amputacjach kończyn po ostatecznym zaprotezowaniu;
- stany po operacjach wad wrodzonych, najlepiej po wczesnej rehabilitacji;
- stany po oparzeniach kończyn z przykurczami i ograniczeniem ruchów.

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- następstwa po urazach, chorobach stawów i aparatu więzadłowego z ograniczeniem ruchów;
- pourazową martwicę kości w okresie zdrowienia;
- wady wrodzone układu ruchu bez utrwalonych zniekształceń;
- wady postawy, w tym boczne skrzywienie kręgosłupa niedużego stopnia;
- rekonwalescencję chorych po leczeniu szpitalnym z powodu chorób ortopedyczno-urazowych.

W przypadku leczenia ambulatoryjnego:

- stany po urazach tkanek miękkich – mięśni, więzadeł, torebek stawowych przy niedużym ograniczeniu ruchów.

Przeciwwskazania:

- stany po złamaniach kości kończyn z opóźnionym zrostem, stawem rzekomym lub powikłane zapaleniem kości i szpiku;

- stany po urazach kręgosłupa z objawami tetraplegii, powikłane z odleżynami z niezdolnością do podstawowej samoobsługi
- stany po zabiegach operacyjnych ortopedycznych z całkowicie upośledzoną zdolnością do samoobsługi;
- zapalenie szpiku kostnego z przetokami z odczynem ogólnym;
- choroby kości i tkanek miękkich z odczynem osteolitycznym, zapaleniem kości.

2. Choroby reumatologiczne (reumatologia)

Wskazania:

- reumatoidalne zapalenie stawów w okresie I, II, III i IV, w szczególności bezpośrednio po incydencie zaostrzenia procesu chorobowego;
- reumatoidalne zapalenie stawów w okresie I, II, III i IV po zabiegach operacyjnych, bezpośrednio po wypisaniu ze szpitala;
- młodzieńcze przewlekłe zapalenie stawów (postać wielostawowa);
- młodzieńcze przewlekłe zapalenie stawów w okresie remisji (postać skąpostawowa);
- toczeń rumieniowaty w okresie remisji;
- twardzina układowa;
- atropatie łuszczykowe;
- polimialgia reumatyczna;
- zapalenie stawów z zajęciem kręgosłupa ZZSK, Zespół Rejtera ze znacznym ograniczeniem sprawności ruchowej lecz z zachowaną samoobsługą;
- choroba zwyrodnieniowa stawów obwodowych dużych i małych ze znacznym ograniczeniem sprawności czynnościowych;
- choroba zwyrodnieniowa kręgosłupa ze znacznym ograniczeniem sprawności ruchowej z objawami neurologicznymi;
- choroby metaboliczne z zajęciem stawów (dna moczanowa, chondrokalcynoza i inne) w okresie przewlekłym z zaawansowanymi zmianami stawowymi;
- zespoły bólowe z grupy reumatyzmu tkanek miękkich – fibromialgia;
- stany po zabiegach operacyjnych z przyczyn reumatycznych.

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- zapalenie stawów z towarzyszącym zapaleniem kręgosłupa z niedużym ograniczeniem sprawności ruchowej i niewielką destrukcją stawów;
- chorobę zwyrodnieniową stawów obwodowych dużych z niewielkim ograniczeniem sprawności czynnościowej oraz małych z niewielkim i średnim ograniczeniem sprawności czynnościowej;
- chorobę zwyrodnieniową kręgosłupa z niedużym ograniczeniem sprawności ruchowej;
- choroby metaboliczne z zajęciem stawów (dna moczanowa, chondrokalcynoza i inne) w okresie przewlekłym z małymi zmianami stawowymi;
- reumatyzm tkanek miękkich – entezopatie;
- stany po zabiegach operacyjnych z przyczyn reumatoidalnych.

Przeciwwskazania:

- reumatoidalne zapalenie stawów w 4 stopniu sprawności czynnościowej (unieruchomienie w łóżku);
- znaczne zaostrzenie stanu zapalnego w reumatoidalnym zapaleniu stawów (stany gorączkowe, świeże wysięki, duże obrzęki stawowe);
- ograniczenie funkcji ruchowych w przebiegu RZS i ZZSK uniemożliwiające podstawową samoobsługę;
- zaawansowane zmiany narządowe w przebiegu schorzeń reumatoidalnych;
- całkowite wypadnięcie jądra galaretowatego i inne stany chorobowe ze wskazaniem do operacji;
- martwicze zapalenie naczyń w okresie ostrego rzutu;
- infekcyjne zapalenie kości i stawów, ostre i przewlekłe w okresie ostrego rzutu.

3. Choroby górnych i dolnych dróg oddechowych (laryngologia)

Wskazania:

- stany po całkowitym usunięciu krtani z powodu zmian nowotworowych;

- stany po częściowym usunięciu krtani z powodu zmian nowotworowych. G53 – stany porażenne (niedowłady) krtani z ustalonych przyczyn i stany pooperacyjne porażenia krtani;
- stany po operacjach na strunach głosowych, kieszonkach krtaniowych, nagłośni itp.;
- wczesne stany po operacjach zatok przynosowych i polipów nosa;
- wczesne stany pooperacyjne ucha środkowego i ucha wewnętrznego bez zaburzeń równowagi;
- zespoły pseudomenierowskie pochodzenia naczyniowego bez objawów wegetatywnych;
- wczesne stany pooperacyjne migdałków podniebiennych, plastyki przegrody nosa i małżowin nosowych (7–10 dni po zabiegu);
- czynnościowe zaburzenia emisji głosu;
- stany po resekcji tkanki płucnej bezpośrednio po wypisaniu ze szpitala;
- dychawica oskrzelowa;
- dychawica oskrzelowa z rozedmą, zespołem przewlekłego serca płucnego;
- przewlekła obturacyjna choroba oskrzeli;
- przewlekły nieżyt oskrzeli ze współistniejącą rozedmą, zespołem serca płucnego;
- rozedma płuc ze współistniejącym zespołem serca płucnego;
- rozstrzenie oskrzeli niekwalifikujące się do leczenia operacyjnego;
- zwłóknienie płuc z rozpoczynającym się zespołem serca płucnego;
- stany po zapaleniu płuc i opłucnej bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- pylice płuc z rozpoczynającym się zespołem serca płucnego;
- torbielowatość płuc w okresie niezaawansowanym.

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- przewlekłe zapalenie błony śluzowej nosa, gardła, krtani o charakterze zanikowym, w równym stopniu zaawansowania;
- przewlekłe zapalenie błony śluzowej nosa, gardła i krtani o charakterze przerostowym, niewymagające leczenia operacyjnego;

- alergiczny (naczynioruchowy) nieżyt błony śluzowej nosa i krtani;
- przewlekłe zapalenie zatok przynosowych, niewymagające zabiegu operacyjnego;
- stany po operacjach w zakresie górnych dróg oddechowych w okresie od 2 tygodni do 3 miesięcy od zabiegu;
- stany zapalne trąbek słuchowych z objawami niedrożności;
- zawodową niewydolność narządu głosu;
- stany zapalne układu chłonnego w zakresie górnych dróg oddechowych, szczególnie migdałków podniebiennych i migdałka gardłowego, niewymagające postępowania operacyjnego;
- narażenie zawodowe na wdychanie pyłów (cel profilaktyczny).

Przeciwwskazania:

- ostre infekcje górnych dróg oddechowych, wymagające intensywnej farmakoterapii;
- choroby górnych dróg oddechowych z upośledzoną drożnością w wyniku znacznego przerostu adenoidalnego, skrzywienia przegrody nosa, wymagające zabiegu operacyjnego;
- Zespół Meniera i zespoły pseudomenierowskie w okresie zaostrzenia chorób układu wewnętrznego;
- stany nowotworowe w okresie aktywnym, w czasie chemio- i radioterapii oraz przed upływem 1 roku od zabiegu;
- ostre zapalenie oskrzeli, płuc i opłucnej;
- dychawica oskrzelowa o ciężkim przebiegu i stany astmatyczne;
- krwawienie i krwotoki z górnych dróg oddechowych oraz stany po krwotokach płucnych;
- pełnoobjawowa niewydolność oddechowa i oddechowo-krążeniowa;
- rozstrzenie oskrzeli na tle gruźliczym;
- gruźlica płuc i opłucnej w okresie aktywnym;

- alergiczne nieużyty dróg oddechowych w okresie kwitnienia traw i drzew (przeciwwskazania bezwzględne).

4. Choroby układu trawienia (gastroenterologia, hepatologia)

Wskazania:

- choroba wrzodowa żołądka w okresie zaostrzenia;
- stany po resekcji żołądka z powodu choroby wrzodowej bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- stany po operacji pęcherzyka żółciowego bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- przewlekłe zapalenie wątroby w okresie wydolności wątroby;
- stany po wirusowym zapaleniu wątroby bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- marskość wątroby w okresie wydolności (bez puchliny wodnej, żółtaczki, żyłaków przelyku);
- wrzodziejące zapalenie jelita grubego o lekkim przebiegu;
- choroba Leśniowskiego-Crohna o lekkim przebiegu;
- zespoły jelita drażliwego;
- choroba refluksowa I – III.
-

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- chorobę wrzodową żołądka w okresie remisji;
- przewlekłe choroby przełyku (rozstrzeń, uchyłek, kurcz wpustu);
- przewlekłe zapalenie pęcherzyka żółciowego;
- stany po wirusowym zapaleniu wątroby 3 – 6 miesięcy po wypisaniu ze szpitala;
- przewlekłe zapalenie trzustki I/II stopnia, po ostrym zapaleniu;
- dyspepsję niewrzodową;
- zaburzenia czynnościowe żołądka, jelit i pęcherzyka żółciowego.

Przeciwwskazania:

- żółtaczka;
- pełnoobjawowa marskość wątroby;

- choroby wątroby w okresie pełnej dekompensacji;
- zwężenie odźwiernika z owrzodzeniem i krwawieniem;
- choroby żołądka i jelit z krwawieniem;
- choroby żołądka, jelit, pęcherzyka żółciowego wymagające leczenia operacyjnego;
- choroba Leśniowskiego-Crohna o ciężkim przebiegu;
- wrzodziejące zapalenie jelita grubego o przebiegu ciężkim;
- ostre zapalenie trzustki.

5. Cukrzyca

Wskazania:

- cukrzyca typu 1 o szczególnie chwiejnym przebiegu (zamiast leczenia szpitalnego);
- cukrzyca typu 1 i 2 w okresie dekompensacji znacznego stopnia (zamiast leczenia szpitalnego);
- stany po amputacji kończyn z powodu makroangiopatii cukrzycowej po zaprotezowaniu, bezpośrednio po leczeniu szpitalnym;
- zespół stopy cukrzycowej po amputacji częściowej stopy z raną niezagojoną bezpośrednio po leczeniu szpitalnym bez objawów zakażenia rany;
- zespół stopy cukrzycowej z owrzodzeniem kwalifikującym się do leczenia zachowawczego bez objawów zakażenia rany;
- cukrzyca typu 1 i 2 z dużym upośledzeniem wzroku;
- cukrzyca po przeszczepie nerki i trzustki;
- cukrzyca z niewydolnością nerek (dializoterapia);
- cukrzyca typu 1 o przebiegu chwiejnym, kwalifikująca się do intensywnej insulinoterapii;
- świeżo rozpoznana cukrzyca typu 1;
- cukrzyca typu 2 z wtórną niewrażliwością na pochodne sulfonylomocznika (celem zastosowania insuliny);
- cukrzyca typu 1 i 2 z makroangiopatią kończyn dolnych w II okresie choroby naczyniowej;

- zespół stopy cukrzycowej z niedużym owrzodzeniem neuropatycznym bez objawów zakażenia rany;
- stany po operacjach naczyniowych kończyn dolnych;
- cukrzyca typu 1 i 2 z nefropatią;
- cukrzyca typu 1 i 2 z chorobą niedokrwienną serca;
- stany po zawale serca około 3 miesięcy od dokonania się zawału;
- niedokrwienie mózgu w przebiegu cukrzycy (encefalopatia);
- cukrzyca typu 1 i 2 z neuropatią;
- cukrzyca typu 1 i 2 z nadciśnieniem;
- cukrzyca z otyłością ogromną niewrażliwą;
- zespół metaboliczny.
-

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- świeżo rozpoznaną cukrzyca typu 2;
- cukrzycę typu 2 wyrównaną z przewlekłymi powikłaniami;
- cukrzycę typu 2 wyrównaną z makroangiopatią kończyn dolnych w I okresie choroby naczyniowej;
- zespół stopy cukrzycowej bez owrzodzeń u chorych z cukrzycą typu 2;
- cukrzycę z otyłością i powikłaniami naczyniowymi;
- E74 – zaburzenia tolerancji węglowodanowej (IGT) (w celach profilaktycznych);
- nieprawidłową glikemię na czczo IFG (w celach profilaktycznych).
- W przypadku leczenia ambulatoryjnego:
- cukrzyca leczona lekami doustnymi wyrównana z chorobami towarzyszącymi kwalifikującymi się do leczenia ambulatoryjnego;

Przeciwwskazania:

- cukrzyca typu 1 i 2 w okresie kwasicy, stan przedśpiączkowy;
- zespół stopy cukrzycowej ze zgorzelą, wymagający interwencji chirurgicznej;

- stan po amputacji kończyn z niezagojoną raną operacyjną, niezaprotezowaną kończyną;
- cukrzyca z nefropatią w okresie mocznicy;
- cukrzyca z makroangiopatią kończyn dolnych w okresie III i IV choroby naczyniowej;
- cukrzyca z niedokrwieniem serca i niewydolnością w III i IV stadium według NYHA;
- cukrzyca z polineuropatią w okresie ostrych, ciągłych bólów lub z ciężką neuropatią wegetatywną;
- pełna niezdolność do samoobsługi z powodu powikłań cukrzycy lub chorób towarzyszących.

6. Otyłość

Wskazania:

- zespół metaboliczny;
- otyłość z nadciśnieniem, chorobą wieńcową;
- otyłość dużego stopnia z upośledzeniem układu krążeniowo-oddechowego;
- otyłość z chorobą zwyrodnieniową dużych stawów;
- otyłość z chorobą zwyrodnieniową z ustalonymi wskazaniami do zabiegu operacyjnego bioder lub kolan;
- otyłość ogromna po operacji zmniejszenia żołądka.

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- otyłość brzuszna (trzewna) z innymi metabolicznymi czynnikami ryzyka miażdżycy;
- otyłość z zaburzeniami tolerancji węglowodanowej;
- otyłość z nieprawidłową glikemią na czczo;
- otyłość z cukrzycą postprandialną;

- otyłość z endokrynopatiami (niedoczynność tarczycy).

Przeciwwskazania:

- otyłość z cukrzycą powikłaną zmianami naczyniowymi;
- cukrzyca z pełnoobjawową niewydolnością krążenia;
- otyłość u osób ze znacznym ograniczeniem umysłowym.

7. Osteoporoza

Wskazania:

- osteoporoza uogólniona o średnim stopniu zaawansowania, pomenopauzalna i starcza rozpoznana według kryteriów WHO (T-score poniżej 2,5 odchylenia standardowego) z przebytymi złamaniami lub bez złamań z więcej niż 2 czynnikami ryzyka;
- stany po złamaniach z powodu osteoporozy, kompresyjne złamanie kręgosłupa, kości nadgarstka typu Collesa oraz żeber;
- osteoporoza i osteopenia z chorobami towarzyszącymi (reumatoidalne zapalenie stawów, ZZSK, cukrzyca po sterydoterapii).

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- osteopenię rozpoznaną według kryteriów WHO (T-score – do 2,5 odchylenia standardowego) z czynnikami ryzyka;

Przeciwwskazania:

- osteoporozy wtórne w przebiegu przewlekłej niewydolności nerek, szpiczaka mnogiego, nadczynności tarczycy, nadczynności przytarczycy, nadczynności kory nadnercza;
- osteoporoza ze świeżym złamaniem;

- osteoporoza późna z ograniczeniem zdolności podstawowej samoobsługi lub powikłana niewydolnością układu krążenia i oddechowego.

8. Choroby nerek i dróg moczowych (nefrologia i urologia)

Wskazania:

- stany po operacjach wad wrodzonych nerek oraz po usunięciu nerki nie dłużej niż 1 – 2 miesiące po zabiegu;
- stany po przeszczepie nerek;
- stany po ostrych infekcjach dróg moczowych bezpośrednio po wypisaniu ze szpitala;
- przewlekłe zapalenie kłębków nerwowych w okresie początkowym, mało zaawansowanym, 3 miesiące po ustąpieniu ostrych objawów;
- zwyrodnienie torbielowate nerek;
- stany po zatruciach z objawami uszkodzenia nerek,
- nerczyca w początkowym okresie bez obrzęków, nadciśnienia z niedużym białkomoczem;
- stany po operacjach na drogach moczowych.

W przypadku sanatorium uzdrowiskowego uwzględnia się także:

- przewlekłe nieswoiste zapalenie nerek i dróg moczowych;
- kamicę nerkową i moczowodową nawrotową:
  - kamica kielichowo-miedniczkowa lub moczowodowa,
  - z prawdopodobieństwem wydalania złogów drogami naturalnymi,
  - kamienie odlewowe miedniczki, których usunięcia się nie zaleca,
- stany po samoistnym wydaleniu kamienia;
- stany po operacyjnym usunięciu złogów w drogach moczowych oraz po zabiegach rozkruszania kamieni;
- skażę moczanową szczawianową, fosforanową i cytrynową;

- wysiłkowe nietrzymanie moczu;
- przewlekły nieswoisty stan zapalny gruczołu krokowego o charakterze nawrotnym;
- gruczolak stercza, początkowe stadium (bez zalegania moczu w pęcherzu);
- stwardnienie ciał jamistych prącia;
- nerwice płciowe, zaburzenia neurogenne pęcherza moczowego.

Przeciwwskazania:

- nowotwór złośliwy nerki w okresie aktywnej choroby oraz po zabiegach operacyjnych przed upływem 5-letniego okresu obserwacji;
- ostre stany zapalne nerek i dróg moczowych;
- choroby nerek z utrwalonym wysokim nadciśnieniem;
- choroby nerek w okresie pełnej niewydolności (z objawami mocznicy);
- kamica nerkowa zagrażająca powstaniu wodonercza, roponercza, wymagająca leczenia operacyjnego;
- ostre zapalenie kłębków nerwowych lub przewlekłe w okresie zaostrzenia;
- przetoki pochwowo-pęcherzowe lub pochwowo-odbytnicze;
- nerczyca z niewydolnością nerek.

Przy przeciwwskazaniach do leczenia uzdrowiskowego obowiązuje zasada indywidualnego podejścia do stanu chorobowego pacjenta.

12. Opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem, zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego, ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej

Obszar górniczy określa przestrzeń niezbędną do prawidłowej gospodarki wodami leczniczymi, zapewniającą ochronę złożeń tych wód, z uwzględnieniem bezpieczeństwa eksploatacji. Zasadnicza różnica między obszarem, a terenem górniczym polega na tym, że obszar górniczy stanowi strefę chroniącą złoża przed szkodliwymi wpływami mogącymi pogorszyć parametry fizyczno - chemiczne i eksploatacyjne wód

lecznicych, zaś teren górniczy jest ustanawiany w celu ochrony środowiska naturalnego w sąsiedztwie zakładu prowadzącego działalność górniczą.

Złoże Szczawno-Zdrój objęte jest koncesją na eksploatację złóż wód leczniczych o mineralizacji powyżej 1g/dm³. Szacunkowe zasoby eksploatacyjne charakteryzowanego złoża kształtują się na poziomie 0,54 m³/h. Faktyczny pobór wód w 2016 roku wyniósł 4 327 m³.

Wody Szczawna Zdroju znane były już w I połowie XIII w. Jako pierwsze odkryte zostało źródło „Mieszko”. W roku 1768 rozpoczęto regularne pobory wód. Źródło „Młynarz” odkryte zostało w 1800 roku, natomiast 16 lat później powstał oficjalny zarząd źródeł. Jednym ze skutków było utworzenie nad ujęciem „Mieszko” budynku pijalni. W 1835 roku odkryto wody źródła „Dąbrówka”, zaś w 1894 roku oddano do użytku nowe obiekty pijalni wód i hali spacerowej. Ostatnie ze źródeł - „Marta” odkryto podczas przebudowy budynku w 1904 roku.

Naturalne wypływy wód zlokalizowano w wielu miejscach. Ujmowano je prowizorycznie wałami z ilu i poddawano badaniom składu chemicznego. Po ich rozpoznaniu większe wypływy ujmowane były dzwonami, mniejsze natomiast drenowo i doprowadzono do odpowiednich ujęć dzwonowych. Łącznie ujęć było około 42, jednak prowadzone wiercenia badawcze nie były w stanie zaspokoić zapotrzebowania na wodę mineralną. Uzyskana woda była słabo zmineralizowana, a warunki hydrogeologiczne pobliskich źródeł pogorszyły się w wyniku pompowania.

Mineralizacja wód odbywa się w utworach karbońskich, gdzie wody podziemne w rejonach wychodni i strefach linii dyslokacyjnych nasytane są dwutlenkiem węgla i wchodzi w reakcje wymienne ze składnikami otaczających skał. Dwutlenek węgla związany jest z wulkanizmem trzeciorzędowym. Na skład wód wpływ ma zróżnicowany materiał skalny otoczków i lepiszcza skał okruchowych. Gaz natomiast gromadzony jest w osadach karbońskich niecki śródsudeckiej. Drogami krążenia są zaburzenia tektoniczne, zwłaszcza głęboko sięgające dysjunkcje.

Ujęcia wód leczniczych

Szczawieńskie wody lecznicze charakteryzują się niską wydajnością i niewysoką mineralizacją. Duży wpływ na wydatek i parametry wód mają opady i zmiany

temperatury podczas zmian pór roku. Zasięg krążenia wód szczawieńskich nie jest głęboki ani rozległy.

Wody mineralne Szczawna-Zdroju występują na przestrzeni o długości około 220 metrów, szerokości około 80 metrów i zajmują obszar między południowo-zachodnim wejście do Parku Zdrojowego, budynkami Rozlewni Wód mineralnych, a budynkiem mieszkalnym przy ulicy Sienkiewicza 7. Eksploatacja 42 ujęć wód odbywa się samoczynnie. Do produkcji wody butelkowanej „Anka” używa się wód z ujęć „Młynarz”, „Mieszko”, „Dąbrówka”, „Marta” oraz odwiertu nr 14. Woda mineralna z ujęć odpływa poprzez przelew w rurze wzniosowej do punktów jej poboru i magazynowania. Wyflwy te są zgrupowane w zależności od składu chemicznego w zespoły o nazwach:

- **Źródło "Dąbrówka"**

Szczawy wodorowęglanowo-sodowo-wapniowe. Źródło tworzy zespół ujęć źródłanych składający się z 4 poszczególnych wyflwów, średnia wysokość wyflwu 404,96 m n.p.m. Ujęcia te znajdują się w piwnicach sanatorium "Korona Piastowska" zagłębionych na około 3,5 m. Woda samoczynnie spływa rurociągiem miedzianym o średnicy 40 mm do stanowiska rozlewniczego, a następnie do czterech zasobników cylindrycznych miedzianych średnicy 300 mm o długości 3,5 m. Z zasobników cylindrycznych woda transportowana jest pompą tłokową z hydroforem przewodem polietylenu o średnicy 15 mm do podgrzewacza i dalej do pijalni. Nadwyżka wody "Dąbrówka" odprowadzana jest z przelewu od zasobników rurociągiem miedzianym o przekroju 40 mm do zbiornika zbiorczego betonowego o poj. 20 m³ dla wszystkich wód.

- **Źródło "Mieszko"**

Szczawy wodorowęglanowo-sodowe. Źródło tworzy zespół ujęć źródłanych składający się z 9 poszczególnych wyflwów. Średnia wysokość wyflwu wynosi 404,9 m n.p.m. Ujęcia te znajdują się pod Pijalnią i Halą Spacerową. Piwnice znajdują się na głębokości ok. 3,5 m. Woda samoczynnie spływa rurociągiem miedzianym o średnicy 40 mm do siedmiu zasobników cylindrycznych miedzianych o średnicy 300 mm i długości 5 m, jednego 4 m i jednego 3 m. Jedno z ujęć - "Mieszko 14" ma wodę słabo zmineralizowaną używaną wyłącznie do produkcji wody butelkowanej. Ujęcie to posiada odrębną instalację i wyższy poziom przelewowy niż pozostałe, z powodu innych

warunków geologicznych. Przewodem miedzianym o przekroju 40 mm woda samoczynnie przepływa przez regulator przelewowy, a następnie przewód odpływowy łączy się z przewodem zbiorczym wody "Mieszko", który doprowadzony jest do zasobników na mieszankę wody mineralnej. Woda "Mieszko" z zasobników cylindrycznych transportowana jest pompą tłokową z hydroforem przewodem miedzianym o średnicy 30 mm do podgrzewacza, skąd przewodem z polietylenu o średnicy 15 mm podawana jest do pijalni. Dodatkowo istnieje fragment instalacji dostarczający wody o naturalnej ciepłocie wykorzystywanej do inhalacji i kuracji pitnej. Nadwyżka wody "Mieszko" odprowadzana jest z przelewu od zasobników rurociągiem miedzianym o przekroju 40 mm do zbiornika zbiorczego betonowego o pojemności 20 m³ dla wszystkich wód.

- **Źródło "Młynarz"**

Szczawy wodorowęglanowo-sodowo-magnezowo-wapniowe. Źródło tworzy zespół ujęć źródłanych składający się z 5 poszczególnych wypływów. Średnia wysokość wypływu 402,79 m n.p.m. Ujęcia te znajdują się pod Zakładem Przyrodolecznictwem w piwnicach od strony wschodniej. Zagłębienie w stosunku do poziomu piwnic zakładu Przyrodolecznictwa wynosi około 4,5 m. Pomieszczenie, w którym znajdują się ujęcia jest wyodrębnione. Jeden wypływ zaopatrzonej jest w wazę obserwacyjną, woda z niego samoczynnie spływa do zasobników miedzianych, skąd przy pomocy pompy tłokowej zaopatrzonej w hydrofor doprowadzona jest przewodem o średnicy 20 mm do podgrzewacza i dalej przewodem polietylenu o średnicy 15 mm do pijalni. Z pozostałych czterech ujęć woda przelewem odprowadzana jest rurociągiem miedzianym o przekroju 40 mm do zbiornika zbiorczego betonowego o pojemności 20 m³ dla wszystkich wód.

- **Źródło "Marta"**

Szczawa wodorowęglanowo-sodowa, radonowa. Źródło tworzy zespół ujęć źródłanych składający się z 9 poszczególnych wypływów o średniej wysokości wypływu 402,66 m n.p.m. Ujęcia te znajdują się w piwnicy budynku mieszkalnego przy ul. Sienkiewicza 7. Zagłębienie części piwnicznej wyodrębnionej na pomieszczenia źródła wynosi około 5 m. Woda samoczynnie spływa rurociągiem miedzianym o średnicy 40 mm do dwóch zasobników cylindrycznych miedzianych średnicy 300 mm o długości 3 m i 2

m. Z zasobników cylindrycznych woda transportowana jest pompą wirową z hydroforem przewodem miedzianym o średnicy 20 mm do podgrzewacza i dalej przewodem polietylenu o średnicy 15 mm do pijalni. Nadwyżka wody "Marta" odprowadzana jest z przelewu od zasobników rurociągiem miedzianym o przekroju 40 mm do zbiornika zbiorczego betonowego, o pojemności 20 m³ przeznaczonego dla wszystkich wód.

Ponadto eksploatowany jest odwiert nr 14 z wodą słabo zmineralizowaną. Położony jest w pobliżu budynku Zarządu Uzdrowiska. Głębokość odwiertu wynosi 60 m. Zarurowanie: w całym przelocie rura 7 5/8", na głębokości 47,4 m do 58,45 m filtr stalowy perforowany o tej samej średnicy. Z odwiertu woda pompowana jest pompą głębinową i rurociągiem z polietylenu o średnicy 33 mm i długości 400 m, następnie dostarczana jest do zbiornika zbiorczego betonowego o pojemności 20 m³ dla wszystkich wód.

Ze zbiornika usytuowanego między Zakładem Przyrodolecznictwem, a budynkiem przy ul. Sienkiewicza 6 mieszanka wszystkich wód przepompowana jest pompą odśrodkową do zbiornika "górnego" o pojemności 250 m³ położonego na stokach Wzgórza Gedymina, skąd grawitacyjnie spływa do rozlewni wód mineralnych. Wyżej wymieniony zbiornik tzw. "górnym" jest jednym z pięciu, a obecnie jedynym eksploatowanym zbiornikiem na Wzgórzu Gedymina. Wszystkie posiadają konstrukcję betonową, są w całości zagłębione w teren. Cztery z nich mają przekrój prostokątny, jeden okrągły. Łączna pojemność wynosi 2070 m³. Doprowadzenie i odprowadzenie wody odbywa się rurociągiem miedzianym średnicy 40 mm przez komory armatury.

Sposób zagospodarowanej kopaliny

System ujęć oraz zagospodarowania wód mineralnych Szczawna-Zdroju jest jednym z niewielu tego typu działających w Europie. Instalacja eksploatacyjna zbudowana z wysokosprawnych materiałów pozwala na zachowanie dobrego stanu technicznego. Bazujący na samoczynnych wypływach system eksploatacji naturalnych źródeł pozwala na racjonalne gospodarowanie niewielkimi zasobami wód leczniczych. Transport i magazynowanie wód możliwe jest dzięki całodobowej samoczynnej wydajności. Podstawową zasadą jest pobór wody z ustabilizowanych samowypływów, butelkowanie wody leczniczej bezpośrednio przy źródle i ograniczenie do minimum dróg transportu do pijalni. Tam gdzie konieczny jest transport pompowy stosuje się pompy tłokowe, by ograniczyć proces odgazowania wód szczawnych. W celu ochrony szczaw

przed stratami dwutlenku węgla w zetknięciu z powietrzem całej instalacji wód leczniczych towarzyszą przewody gazowe, biegnące równoległe nad rurociągiem wodnym, tworzące poduszkę gazową dwutlenku węgla izolującą wodę od kontaktu z powietrzem.

W systemie magazynowania wód zastosowano kilka etapów pozwalających uniknąć strat wody. Pierwszy polega na gromadzeniu wody w znajdujących się przy każdym z ujęć indywidualnych zbiornikach, z których następnie nadmiar wody odprowadzony jest grawitacyjnie do wspólnego dla wszystkich ujęć zbiornika gromadzącego mieszankę tych wód. Rezerwą i jednocześnie miejscem poboru surowca do produkcji wody "ANKA" są dodatkowe zasobniki o dużej pojemności zlokalizowane na Wzgórzu Gedymina, gdzie w przypadku nierównomiernego wykorzystania wody gromadzi się zapasy mieszanki wód mineralnych na okres szczytowego zapotrzebowania.

Wody lecznicze Szczawna - Zdroju wykorzystywane są do kuracji pitnej oraz w przypadku wody "Mieszko" także do inhalacji. Do produkcji wody butelkowanej "Anka" używa się wód z ujęć "Dąbrówka", "Marta", "Mieszko", "Młynarz" i odwiertu nr 14. Jej zmienny skład chemiczny wynika ze zmienności wydajności poszczególnych źródeł i zróżnicowanego zapotrzebowania na wodę wykorzystywaną w kuracji pitnej.

13. Informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz o mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych

13.1. Gospodarka wodno-ściekowa

Sieć wodno-kanalizacyjna

Właścicielem sieci wodociągowej na terenie gminy Szczawno-Zdrój jest Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji. Długość czynnej sieci wodociągowej według danych Głównego Urzędu Statystycznego i stanem na dzień 31.12. 2016 roku wyniosła 17,7 km. Mimo iż długość ta na przestrzeni ostatnich kilku lat nie ulegała zmianie, zwiększała się liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Względem roku 2012 nastąpił przyrost o 31 sztuk. Obecnie z sieci wodociągowej korzysta 97% mieszkańców gminy.

Prężnie rozwija się sieć kanalizacyjna na terenie gminy. W 2016 roku długość

wynosiła 18,8 km. W ostatnich latach wzrastała również liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych oraz zbiorowego zamieszkania jak i ludność korzystająca z sieci. Względem 2012 roku nastąpił przyrost o 28 sztuk. Wzrost nastąpił również w ilości odprowadzanych ścieków – w ostatnim analizowanym roku było to 253,2 dam³.

Tabela 19. Zmiany długości czynnej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w gminie Szczawno-Zdrój w latach 2012-2016

		2012	2013	2014	2015	2016
sieć wodociągowa						
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	17,7	17,7	17,7	17,7	17,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	911	915	921	929	942
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	os.	5 689	5 607	5 754	5 699	5 692
sieć kanalizacyjna						
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	16,4	16,4	17,6	18,8	18,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	721	729	737	744	749
ścieki odprowadzone	dam ³	-	-	-	252,7	253,2
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	os.	4 780	4 720	5 528	5 477	5 471

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Oczyszczalnia ścieków

Szczawno-Zdrój nie posiada własnej oczyszczalni ścieków. Usługi w tym zakresie świadczy oczyszczalnia w Świebodzicach-Ciernie. Zarządcą sieci jest Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji.

13.2. Gospodarka odpadami

W związku z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1289 ze zm.) Rada Miejska w Szczawnie-Zdroju podjęła następujące uchwały:

1. Uchwała Nr XXIII/41/16 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 27 czerwca 2016r. w sprawie terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,

2. Uchwała Nr XXII/46/12 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 1 października 2012r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz stawki tej opłaty,
3. Uchwała Nr XXIII/40/16 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 27 czerwca 2016r. w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych położonych na obszarze Gminy Szczawno-Zdrój,
4. Uchwała Nr XXXVII/34/17 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 29 czerwca 2017r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy i zagospodarowania tych odpadów w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
5. Uchwała Nr XXXVII/33/17 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 29 czerwca 2017r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Szczawno-Zdrój.
6. Uchwała Nr XIV/82/15 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 26 października 2015r. w sprawie zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne

System gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy Szczawno-Zdrój obejmuje nieruchomości zamieszkałe z terenu gminy oraz nieruchomości niezamieszkałe, na których prowadzony jest szczególny rodzaj działalności tj.

- Urząd Miejski w Szczawnie-Zdroju,
- Szkołę Podstawową z oddziałami gimnazjalnymi w Szczawnie-Zdroju,
- Przedszkole Miejskie w Szczawnie-Zdroju,
- Kompleks Sportowo-Rekreacyjny przy ul. Topolowej 5,
- Kompleksu Sportowo-Rekreacyjny Słoneczna Polana,
- Kompleks Sportowo-Rekreacyjny przy ul. Słonecznej 1 A,

- Cmentarz Komunalny w Szczawnie-Zdroju.

Świadczeniem usługi na terenie Gminy Szczawno-Zdrój związanej z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych oraz nieruchomości niezamieszkałych, na których jest prowadzony określony rodzaj działalności wykonuje ALBA Dolny Śląsk Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, w oparciu o przetarg nieograniczony zgodnie z ustawą - Prawo zamówień publicznych - umowa jest zawarta od 1 lipca 2017 r do 30 czerwca 2018 r.

Nieruchomości w zabudowie jednorodzinnej zostały wyposażone w pojemniki na odpady zmieszane oraz worki do zbierania selektywnego tj. papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło, worki z odpadami zielonymi odbierane w okresie od 1 kwietnia do 31 października.

W zabudowie wielorodzinnej zarówno odpady zmieszane jak i zbierane selektywnie gromadzone są w pojemnikach. Ilość ustawionych pojemników, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w tym zakresie, uzależniona jest od liczby zamieszkałych osób.

Zgodnie z danymi pochodzącymi z ewidencji ludności na dzień 31.12.2017r. liczba osób zameldowanych w gminie wyniosła: 5418 osób. Według złożonych deklaracji w ilości 1165, systemem gospodarowania odpadami prowadzonym przez gminę objętych jest 4749 osób. Oznacza to, że 66,47% mieszkańców gminy segreguje odpady, zaś 33,52% mieszkańców gminy nie segreguje odpadów.

Zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Szczawno Zdrój zbiórka selektywna prowadzona jest w podziale na następujące frakcje:

- a) papier,
- b) szkło,
- c) opakowania wielomateriałowe,
- d) bioodpady w tym odpady zielone,
- e) metale i tworzywa sztuczne,
- f) zużyte baterie i akumulatory,
- g) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- h) zużyte opony,
- i) meble i odpady wielkogabarytowe,
- j) przeterminowane leki i chemikalia,

- k) odzież i tekstylia
- l) odpady budowlane i rozbiórkowe.

Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych na terenie gminy Szczawno-Zdrój została dostosowana do obowiązujących przepisów i przedstawiała się następująco:

1. Odpady komunalne w zabudowie jednorodzinnej:
  - odpady komunalne zmieszane - 1 raz w tygodniu,
  - odpady ulegające biodegradacji -w każdą sobotę miesiąca
  - papier i szkło- 1 raz w miesiącu,
  - metale i tworzywa sztuczne- 2 razy w miesiącu.
2. Odpady komunalne w zabudowie wielorodzinnej były odbierane:
  - odpady komunalne zmieszane-2 razy w tygodniu,
  - odpady ulegające biodegradacji - w każdą sobotę miesiąca
  - papier, metale i tworzywa sztuczne oraz szkło - 2 razy w miesiącu.
3. Odpady komunalne dla nieruchomości niezamieszkałych, na których jest prowadzony określony rodzaj działalności:
  - odpady komunalne zmieszane -1 raz w tygodniu
  - papier, metale i tworzywa sztuczne oraz szkło- 2 razy w miesiącu.
4. Papier, metale i tworzywa sztuczne oraz szkło z terenów przeznaczonych do użytku publicznego odbierane były 2 razy w miesiącu.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych dla Szczawna-Zdroju działa w Wałbrzychu przy ulicy Piasta 16 w siedzibie firmy ALBA Dolny Śląsk sp. z o. o.

Na terenie Szczawna-Zdroju w dwóch wyznaczonych aptekach Gmina umieściła specjalistyczne pojemniki na przeterminowane leki, co umożliwi mieszkańcom gminy w sposób bezpieczny pozbyć się ww. leków. Informacje o formie i sposobie pozbywania się odpadów w tym zakresie można uzyskać w siedzibie wyznaczonych aptek. W 2017r. odebrano z aptek 66 kg leków. 66 kg leków. Apteki znajdują się pod adresem:

- Apteka „ Pod Lwami” ul. T. Kościuszki 15, 58-310, Szczawno-Zdrój,

- Apteka „Pod Aloesem” ul. Równoległa 3A, 58-310 Szczawno-Zdrój.

Dodatkowo zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady wielkogabarytowe odbierane były dwa razy w roku podczas „Akcji Rupieć”.

13.3. Zagrożenia ekologiczne

Jednymi z najbardziej poważnych problemów dla ludzkości w XXI wieku są zagrożenia ekologiczne. Jest to postępujący proces niszczenia środowiska naturalnego człowieka. Zjawisko to nie jest nowe, ma ono cechy globalne. Zarówno awarie infrastruktury technicznej, przemysłowej jak też katastrofy wywołane siłami natury mogą stanowić bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi oraz dla jakości środowiska przyrodniczego powodując tym samym konieczność podejmowania szeregu różnorodnych działań mających zapewnić bezpieczeństwo lokalnej społeczności. Z punktu widzenia ochrony środowiska i życia ludzkiego znacznie bardziej pożądanym rozwiązaniem jest zapobieganie wystąpieniu poważnej awarii lub zagrożenia naturalnego niż minimalizowanie ich skutków. Niemniej jednak prewencja wiąże się również z przewidywaniem skali i skutków potencjalnych zagrożeń oraz metod ich zwalczania.

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych

Bardzo istotnym zagrożeniem środowiska przyrodniczego na znacznej części obszaru jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych. Na zagrożenie jakości wód podziemnych wpływa brak lub niewystarczająca izolacja użytkowych poziomów wodonośnych oraz ich nadmierna eksploatacja, prowadząca do powstania lejów depresyjnych. W gminie Szczawno-Zdrój występują wody mineralne będące źródłem lecznictwa uzdrowiskowego. Występujące tu wody to głównie szczawy wodorowęglanowo-sodowe lub wapniowe. Głębokość źródeł waha się w granicach 4,0 – 4,5 m. Do głównych zagrożeń wód leczniczych należy przede wszystkim ograniczenie ich ilości i jakości związane z wykorzystaniem i zainwestowaniem terenu. Dodatkowo w miejscach poborów wód tworzyć się mogą leje depresyjne, uruchamiające zjawisko „ściągnięcia” zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej wraz z obniżaniem zwierciadła wody. W obszarach tych obserwuje się oznaki degradacji płytkich wód gruntowych,

przejawiające się lokalnymi, sporadycznymi przekroczeniami wskaźników pochodzenia antropogenicznego. Przyczyną złej jakości wód na terenie gminy mogą być również zanieczyszczenia z sąsiednich gmin, nieskanalizowana zabudowa mieszkaniowa, czy rekreacyjna wyposażona często w nieszczelne szamba.

Urbanizacja

Podstawowym zagrożeniem środowiska przyrodniczego, mającym w gminie Szczawno-Zdrój coraz większy zasięg i natężenie, jest rosnąca presja urbanizacyjna na obszary o wysokich walorach przyrodniczych. Powiązania funkcjonalne gminy wynikające z bezpośredniego położenia w sąsiedztwie Wałbrzycha wpływa na wzmożone oddziaływanie gospodarcze. Przyczynia się ona m. in. do fragmentacji zubożenia bogatych ekosystemów leśnych i łąkowych; przecinania lub ograniczania funkcjonowania ważnych ekologicznie terenów (w tym szlaków migracji i ostoi zwierząt), degradacji drobnych i bardzo wrażliwych elementów struktury przyrodniczej (głównie niewielkich cieków i zbiorników wodnych) oraz zmniejszenia arealów dobrych gleb. Szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest zbyt duże rozproszenie zabudowy pociągające za sobą nadmierny rozrost infrastruktury technicznej, niezbędnej do obsługi mieszkańców, a także niekontrolowany, gwałtowny rozwój turystyki i rekreacji na obszarach cennych przyrodniczo odznaczających się niską odpornością na antropopresję.

Powódź

Miasto leży w zlewni rzeki Bystrzycy. Głównym ciekim wodnym jest potok Szczawnik, będący lewym dopływem rzeki Pelcznicy. Ryzykiem wystąpienia powodzi oraz katastrofalnych podtopień zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego i mapami ryzyka powodziowego objęta jest głównie północno-zachodnia część gminy, która może zostać narażona na zalanie w przypadku wylania wód Pelcznicy. Bezpośrednich przyczyn zagrożenia należy upatrywać zarówno w położeniu geograficznym względem cieków, jak i wynikających z antropopresji procesach zmniejszania się degradacji zlewni kanałów i rzek.

Pożar

Lasy na terenie gminy Szczawno-Zdrój stanowią prawie połowę jej powierzchni, zatem ryzyko zagrożenia pożarowego jest wysokie.

Hałas

Bardzo istotny dla funkcjonowania uzdrowiska jest hałas. Znaczącym źródłem hałasu jest przede wszystkim gwałtownie rosnący transport samochodowy. Niekorzystne oddziaływania w tym zakresie dotyczą głównie rejonu miasta oraz obszarów leżących wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu. Przez Szczawno Zdrój przebiegają dwie drogi wojewódzkie: z Kamiennej Góry do Świebodzic (nr 376) i z Dobromierza do Wałbrzycha (nr 375). Przebieg tych dróg jest bardzo uciążliwy dla uzdrowiskowej funkcji Szczawna Zdroju.

Osuwiska

Obszar gminy Szczawno-Zdrój nie jest zagrożony ruchami masowymi oraz wystąpieniem osuwisk.

14. Informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu, opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami

14.1 Jakość powietrza

O jakości powietrza na danym obszarze decyduje zawartość w nim różnorodnych substancji, których stężenie jest wyższe od warunków normalnych. Poziomy stężenie zanieczyszczeń w powietrzu zależą od wielkości emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz warunków meteorologicznych. Istotny wpływ mają również zanieczyszczenia transgraniczne, napływające z sąsiednich obszarów oraz atmosferyczne przemiany fizyko-chemiczne. Procesy te mają wpływ zarówno na kształtowanie tzw. tła zanieczyszczeń, które jest wynikiem ustalania się stanu równowagi dynamicznej w dalszej odległości od źródła emisji oraz na zasięg występowania podwyższonych stężeń w rejonie bezpośredniego oddziaływania źródeł emisji zanieczyszczeń. Wyróżnia się trzy główne źródła emisji zanieczyszczeń do atmosfery:

Emisja powierzchniowa jest to emisja pochodząca głównie z sektora bytowego. Emisja tego rodzaju stanowi najpoważniejszy problem w aspekcie zanieczyszczenia powietrza. Jej źródłami są m.in. lokalne kotłownie i paleniska domowe. Do powietrza

emitowane są duże ilości dwutlenku siarki, tlenu azotu, sadzy, tlenu węgla i węglowodorów aromatycznych. Jednak największy problem stanowi emisja pyłu z sektora bytowego. Ma szczególnie duży wpływ na jakość powietrza w sezonie grzewczym, zwłaszcza wśród zwartej zabudowy, która utrudnia proces rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Wśród głównych zanieczyszczeń związanych z tego rodzaju emisją największy strumień masowy stanowi pył zawieszony PM 10, a także tlenek węgla, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu. Powodem takiej sytuacji, jest stosowanie w paleniskach domowych paliw złej jakości. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową wynikającą z sezonu grzewczego. Zanieczyszczenia z tego rodzaju źródła zawierają znaczne ilości popiołu (około 20%), siarki (1 - 2%) oraz azotu (1%). W większości domów spalany jest węgiel niskiej jakości, w dodatku w przestarzałych konstrukcyjnie piecach, bez właściwego nadzoru procesu spalania i bez urządzeń odpylających. Ponadto wprowadzanie zanieczyszczeń następuje zwykle z kominów o niewielkiej wysokości, co sprawia, że zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstania.

W budynkach mieszkalnych, w których zainstalowane są kotły opalane paliwem stałym istnieje ponadto zagrożenie w postaci spalania odpadów domowych. Powoduje to emisję substancji toksycznych stwarzających znaczne zagrożenie dla zdrowia, a występujących głównie przy spalaniu tworzyw sztucznych w nieprzystosowanych do tego celu instalacjach. Największe zagrożenie powodują emitowane dioksyny, furany, benzo(a)piren będące substancjami rakotwórczymi. Problem ten nie występuje przy kotłach opalanych gazem i olejem, gdyż konstrukcja tych kotłów uniemożliwia spalanie odpadów stałych. Natomiast ze spalania węgla najczęściej zanieczyszczeń emitowanych jest w postaci dwutlenku węgla, tlenu węgla, tlenków siarki, NO_x, pyłu zawieszzonego i benzo(a)pirenu. Najistotniejsze zagrożenie spowodowane niską emisją występuje w obszarach o zwartej zabudowie mieszkalnej, w tym na osiedlach domów jednorodzinnych. Duże skupiska budynków z kotłowni opalanych węglem, mogą powodować zagrożenie spowodowane niską emisją. Na emisję powierzchniową, składa się również emisja zanieczyszczeń z wysypisk odpadów oraz oczyszczalni ścieków.

Eksploatacja poszczególnych elementów systemu gazowniczego zlokalizowanych na terenie gminy Szczawno-Zdrój zajmuje się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział we Wrocławiu Zakład w Wałbrzychu. Gmina wraz z obszarem Wałbrzycha oraz Boguszo-Gorce objęta jest gazyfikacją przewodową poprzez gazociąg gazu ziemnego wysokometanowego o ciśnieniach normalnych do 1.6 MPa, biegnący ze Strzegomia do Kamiennej Góry oraz gazociągu gazu ziemnego zaazotowanego o ciśnieniu normalnym do 1.6 MPa biegnącego ze Strzegomia i Świdnicy do Wałbrzycha-Fabrycznej. Gmina objęta jest docelowo zarówno gazyfikacją jak i docelowo uciepłowieniem.

Gmina Szczawno-Zdrój zarządza budynkami użyteczności publicznej zasilanych gazem ziemnym. Największą ilościowo grupą odbiorców gazu ziemnego są gospodarstwa domowe. Największym zużyciem paliwa cechuje się sektor mieszkaniowy (66%) łącznego zużycia gazu. Drugim w kolejności jest sektor przemysłowy – 34%. Dalszy rozwój sieci gazowej zapewnić może ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Teren gminy Szczawno-Zdrój nie jest objęty zintegrowanym systemem zaopatrzenia w ciepło. W związku z tym wiele z gospodarstw domowych ogrzewanych jest za pośrednictwem indywidualnych źródeł ciepła o bardzo różnych standardach sprawności, można przypuszczać, że szczególnie w okresie jesienno-zimowym na obszarze Szczawna-Zdroju występuje wzrost stężeń zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji.

Emisja liniowa (komunikacyjna) powstaje na drogach o dużym natężeniu ruchu kołowego. Jest to emisja, którą generuje transport prywatny i publiczny. Emisja liniowa powstaje z procesów spalania paliw w pojazdach, w wyniku ścierania nawierzchni dróg, opon, okładzin, a także w związku z unoszeniem się pyłu z dróg. Ze środków komunikacji do powietrza emitowane są głównie: tlenki azotu, pyły, węglowodory aromatyczne, tlenek i dwutlenek węgla oraz metale ciężkie. Wpływają one na pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego i powodują wzrost stężenia ozonu w troposferze. Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od wielu czynników między innymi od: natężenia i płynności ruchu, konstrukcji silnika i jego stanu technicznego, zastosowania dopalaczy i filtrów, rodzaju paliwa, parametrów technicznych i stanu drogi. Najbardziej zagrożone na emisję liniową są tereny przyległe do ciągów komunikacyjnych. Nadmienić należy, że szkodliwe substancje związane z komunikacją samochodową stanowią źródło

zanieczyszczenia nie tylko powietrza, ale również gleby, a w konsekwencji również wód w skutek wymywania zanieczyszczeń z powierzchni gruntu.

Do emisji zanieczyszczeń przyczyniają się również drogi wojewódzkie i gminne. Ich stan techniczny jest nie jest do końca zadowalający, więc wymagają one ciągłych modernizacji.

Aby ograniczyć emisję komunikacji drogowej należy rozwijać system ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej:

- budowę odcinków dróg rowerowych pozwalających na połączenie w jeden ciąg dróg już istniejących;
- budowę parkingów rowerowych, szczególnie zlokalizowanych w pobliżu kluczowych celów podróży np. atrakcji turystycznych;
- prawidłową organizację ruchu na styku ruch rowerowy - ruch samochodowy, pozwalającą na bezpieczne korzystanie z roweru;
- promocję korzystania z transportu rowerowego.

Roczna ocena jakości powietrza

Roczną ocenę jakości powietrza w strefie dolnośląskiej wykonano według kryteriów dotyczących ochrony zdrowia dla:

- dwutlenku siarki - SO₂,
- dwutlenku azotu - NO₂,
- tlenku węgla - CO,
- benzenu - C₆H₆,
- pyłu o PM₁₀,
- pyłu zawieszonego PM_{2,5},
- ołowiu w pyle - Pb (PM₁₀),
- arsenu w pyle - As (PM₁₀),
- kadmu w pyle - Cd (PM₁₀),
- niklu w pyle - Ni (PM₁₀),
- benzo(a)pirenu w pyle - B(a)P(PM₁₀),
- ozonu - O₃.

oraz kryteriów określonych w celu ochrony roślin dla:

- dwutlenku siarki – SO₂,
- tlenków azotu – NO_x,
- ozonu – O₃ określonego współczynnikiem AOT40.

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości:

- poziomu dopuszczalnego - oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekraczany.
- poziomu docelowego - oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty tam, gdzie to możliwe w określonym czasie.
- poziomu celu długoterminowego - oznacza poziom substancji w powietrzu, który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe w drodze zastosowania proporcjonalnych środków – w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska.

Oprócz w/w poziomów określony jest również poziom krytyczny, po przekroczeniu którego mogą wystąpić bezpośrednie niepożądane skutki w odniesieniu do niektórych receptorów, takich jak drzewa, inne rośliny lub ekosystemy naturalne, jednak nie w odniesieniu do człowieka oraz margines tolerancji, który oznacza procentowo określoną część poziomu dopuszczalnego, o którą poziom ten może zostać przekroczony.

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie, można wydzielić następujące klasy stref:

1. Dla substancji, dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:
  - **klasa A** - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych,
  - **klasa B** - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM_{2,5}),

- **klasa C** - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony - poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe.
2. Dla substancji, dla których określone są poziomy celu długoterminowego:
- **klasa D1** - stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
  - **klasa D2** - stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego.
3. Dla substancji, dla których określone są poziomy docelowe:
- **klasa A** - stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu docelowego,
  - **klasa C2** - stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom docelowy.

Klasy stref dla zanieczyszczeń oraz wymagane działania w zależności od ich poziomów stężeń przedstawia tabela poniżej.

Tabela 20. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia

Poziom stężenie	Zanieczyszczenie	Klasa	Wymagane działania
Poziom dopuszczalny i poziom krytyczny			
nie przekracza poziomu dopuszczalnego lub poziomu krytycznego	dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla benzen pył PM ₁₀ ołów (PM ₁₀)	A	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz próba utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
powyżej poziomu dopuszczalnego lub poziomu krytycznego		C	- określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych, - opracowanie Programu Ochrony Powietrza POP w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu (jeśli POP nie był uprzednio opracowany), - kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych
Poziom dopuszczalny i margines tolerancji			
nie przekracza poziomu dopuszczalnego	pył zawieszony PM _{2,5}	A	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz próba utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem

Poziom stężenie	Zanieczyszczenie	Klasa	Wymagane działania
powyżej poziomu dopuszczalnego, lecz nie przekracza poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji		B	- określenie obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego, - określenie przyczyn przekroczenia poziomu dopuszczalnego substancji w powietrzu, podjęcie działań w celu zmniejszenia emisji substancji
powyżej poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji		C	- określenie obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego oraz poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, - opracowanie Programu Ochrony Powietrza POP mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji (określonego dla pyłu PM _{2,5})
Poziom docelowy			
nie przekracza poziomu docelowego		A	- działania niewymagane
	ozon AOT40 arsen (PM10) nikiel (PM10) kadm (PM10) benzo(a)piren (PM10)	C	- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych - opracowanie lub aktualizacja Programu Ochrony Powietrza POP, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu
powyżej poziomu docelowego	PM _{2,5}	C2	- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego
Poziom celu długoterminowego			
poniżej poziomu celu długoterminowego		D1	- działania niewymagane
powyżej poziomu celu długoterminowego	ozon AOT40	D2	- dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego do 2020 r.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu prowadzi monitoring jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego, z podziałem na strefy. Wydzielono 4 stery: aglomeracja dolnośląska, aglomerację wrocławską (obejmującą miasto Wrocław), miasto Legnicę oraz miasto Wałbrzych.

Obszar gminy Szczawno-Zdrój należy do strefy dolnośląskiej oceny jakości powietrza, której wyniki według kryteriów dot. ochrony zdrowia w roku 2017 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej według kryteriów dotyczących ochrony zdrowia w 2017 roku

Rok	SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	PM _{2,5}	O ₃	C ₆ H ₆	CO	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P
-----	-----------------	-----------------	------------------	-------------------	----------------	-------------------------------	----	----	----	----	----	-------

					docelowy	długoterminowy	6						
2017	A	A	C	A	C	C	A	A	A	C	A	A	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim, Raport za 2017, WIOŚ Wrocław

W rocznej ocenie jakości powietrza dla strefy dolnośląskiej w roku 2017, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla celów ochrony zdrowia, został przekroczony dopuszczalny poziom: pyłu PM10, ozonu, arsenu i benzo(a)pirenu.

Źródłem wysokich stężeń benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM10 jest proces spalania paliw w celach grzewczych. Stężenia te w okresie zimowym są znacznie wyższe niż w sezonie letnim. Natomiast do czynników powodujących powstawanie ozonu zalicza się tlenki azotu oraz węglowodory. Ozon jest zanieczyszczeniem pochodzenia fotochemicznego, a jego stężenie zależy bezpośrednio od stopnia nasłonecznienia, wilgotności względnej, temperatury oraz prędkości wiatru. Przyczyny przekroczeń poziomów celów długoterminowych dla ozonu to: komunikacja, warunki pogodowe, naturalne źródła emisji oraz napływ zanieczyszczeń prekursorów ozonu spoza granic województwa. Przekroczenia jakości powietrza w strefie dolnośląskiej są głównie powodowane przez źródła emisyjne zlokalizowane poza gminą Szczawno-Zdrój. Powietrze atmosferyczne na terenie samej gminy charakteryzuje się stosunkowo dobrymi parametrami. Do głównych źródeł zanieczyszczeń należą kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport. W strukturze zanieczyszczeń dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych (węgla kamiennego, koksu, drewna) oraz ruchu kołowego. Na terenie gminy nie znajdują się duże zakłady przemysłowe mogące powodować emisję do atmosfery.

Dla pozostałych zanieczyszczeń (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, pył PM2,5, tlenek węgla, benzen, ołów, kadm oraz nikiel), normy były dotrzymane, stąd strefa dolnośląska została zaliczona do klasy A.

Tabela 22. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej według kryteriów dotyczących ochrony roślin w roku 2017

Rok	SO2	NOx	ozon
2017	A	A	A*, D2**

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim Raport za rok 2017, WIOŚ Wrocław

*wg poziomu docelowego

**wg poziomu celu długoterminowego

W ocenie jakości powietrza za rok 2017 dla strefy dolnośląskiej według kryteriów dotyczących ochrony roślin nie stwierdzono przekroczeń dla: dwutlenku siarki, tlenków azotu. Dla ozonu stwierdzono przekroczenie poziomu stężenia tego związku celu długoterminowego.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że na terenie gminy Szczawno-Zdrój, pomimo że nie sposób jednoznacznie ocenić poszczególnych parametrów jakości powietrza, należy dążyć do ograniczenia negatywnych oddziaływań w tym sektorze pochodzących zarówno ze źródeł komunalnych jak i komunikacyjnych.

14.2. Hałas

Hałasem, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, są dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.

Źródła hałasu mogą być klasyfikowane na różne sposoby w zależności od rozpatrywanych cech lub właściwości źródeł. Fizyczne przyczyny generowania dźwięku (Engel Z., Pleban D., Hałas maszyn i urządzeń - źródła , ocena, CIOP, 2001) są następujące:

- źródła mechaniczne (np. drgania, uderzenia, tarcie),
- źródła elektryczne (np. magnetyczne, magnetostrykcyjne),
- źródła technologiczne (np. proces przecinania, proces pękania),
- źródła aero- i hydrodynamiczne, w tym przepływy (np. turbulencja, wpływ gazu z dyszy) i kawitacja,
- inne źródła (np. proces spalania, zjawiska termiczne, wybuchy).

Z kolei ze względu na pochodzenie źródeł (Engel Z., Pleban D., Hałas maszyn i urządzeń - źródła , ocena, CIOP, 2001) dzieli się na:

- środki komunikacji i transportu, m.in. samoloty, pojazdy drogowe, pojazdy specjalne, pojazdy szynowe, wodne, rolnicze, trolejbusy, pojazdy rekreacyjne,
- źródła przemysłowe wewnętrzne (np. silniki, generatory, obrabiarki, prasy, dmuchawy, sprężarki, transformatory, przekładnie piły, narzędzia pneumatyczne) i zewnętrzne (np. sprężarkownie, kuźnie, kominy, chłodnie kominowe, taśmociągi zewnętrzne, hamownie silników, suwnice),

- maszyny budowlane, drogowe, komunalne, rolnicze (np. dźwigi, buldożery, koparki, walce, sprężarki, młoty i kafary, betoniarki, wiertnice, ubijaki, ładowarki, maszyny drzewne i leśne),
- maszyny, urządzenia i instalacje w budynkach (np. transformatory, dźwigi, hydrofornie, instalacje wodno-kanalizacyjne, układy wentylacji i klimatyzacji, sprzęt biurowy i komputerowy, urządzenia sygnalizujące),
- obiekty komunalne, środowiskowe i wojskowe (np. rozdzielnie gazu, zajezdnie autobusowe, dworce, lotniska, poligony, strzelnice),
- źródła naturalne (np. wiatr, fale).

Długotrwałe narażenie na hałas może spowodować negatywne skutki zdrowotne. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego, w szczególności przez obniżenie hałasu przynajmniej do stanu normatywnego i utrzymywanie go na jak najniższym poziomie. Dopuszczalne poziomy emisji hałasu do środowiska dotyczące klimatu akustycznego określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112). Charakteryzuje ono wymagane standardy poziomów hałasu dla poszczególnych rodzajów emitorów (dróg i linii kolejowych, linii elektroenergetycznych, startów, przelotów i lądowań statków powietrznych oraz pozostałych obiektów działalności będących źródłami hałasu) z rozróżnieniem na sposób zagospodarowania i funkcje terenu. Do oceny warunków korzystania ze środowiska używane jest pojęcie poziomu równoważnego. Poziom równoważny określamy dla 16 godzin pory dnia (LAeqD) i dla 8 godzin pory nocy (LAeqN). Parametrem stosowanym w polityce długofalowej, w programach ochrony środowiska przed hałasem jest wskaźnik LDWN – długookresowy średni poziom dźwięku A, wyrażany w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (od godz. 6.00 do 18.00), pory wieczoru (od godz. 18.00 do 22.00) oraz pory nocy (od godz. 22.00 do 6.00).

Do terenów podlegających ochronie zalicza się obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, wielorodzinnej, zagrodowej, tereny szpitali, szkół, domów opieki społecznej, uzdrowisk oraz tereny rekreacyjno-wypoczynkowe. Hałas występujący w miastach ma charakter skumulowany z racji występowania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego. Hałas komunikacyjny jest jednym z najpopularniejszych źródeł hałasu,

który występuje zwykle wzdłuż ciągów ulic. Na ekspozycję często narażone są budynki między innymi obiekty mieszkalne, kulturalne, parki, tereny wypoczynkowe poza miastem oraz inne obiekty związane z przebywaniem ludzi. Dla terenów, na których stwierdzono przekroczenie poziomów dopuszczalnych opracowuje się programy ochrony środowiska przed hałasem mające na celu dostosowanie poziomów hałasu do obowiązujących norm. Hałas przemysłowy ma zwykle charakter lokalny, a zasięg jego oddziaływania jest ograniczony do najbliższego otoczenia zakładu.

WIOŚ w Wrocławiu prowadzi coroczne badania monitoringowe hałasu drogowego na terenie województwa. W gminie Szczawno-Zdrój ostatnie badania hałasu komunikacyjnego były przeprowadzone w 2015 roku. W 2015 roku lokalizację punktu pomiarowego do oceny klimatu akustycznego według wskaźników mających zastosowanie do ustalenia i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby dla hałasu komunikacyjnego wyznaczono przy ulicy Mickiewicza oraz ulicy Kolejowej. W odniesieniu do ulicy Mickiewicza punkt pomiarowy znajdował się przy drodze wojewódzkiej nr 376, wokół zwartej zabudowy, w odległości ok 5,0-10,0 od krawędzi jezdni. Droga o nawierzchni asfaltowej, w dobrym stanie technicznym. Stwierdzony poziom równoważny odpowiadał 68,7 dB przy 1,1% udziale pojazdów ciężkich w ogólnym natężeniu ruchu sięgającym 748 poj/h.

Drugi punkt monitoringowy znajdował się przy drodze wojewódzkiej nr 375, podobnie jak punkt pierwszy, w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej oddalonej ok 16 m od jezdni. Stwierdzone natężenie ruchu wynosiło 1191 poj/h a udział pojazdów ciężkich stanowił 2,0% w ogólnym strumieniu ruchu, co jest przyczyną 68,7 dB poziomu dźwięku.

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami klimatu akustycznego na obszarze strefy A ochrony uzdrowiskowej w kwietniu 2017 roku oraz czerwcu 2018 roku zanotowano przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu. Ponadnormatywny hałas odnotowano w 4 z 6 punktów pomiarowych. Wynikały one z lokalizacji punktów w pobliżu ruchliwych dróg oraz prowadzonymi w tym okresie pracami porządkowymi. W dwóch punktach zaobserwowano także normy związane z bardziej rygorystycznymi normami właściwymi. Tylko tereny wzdłuż ulicy Kolejowej zagrożone są przez całą dobę nadmiernym hałasem komunikacyjnym. Na pozostałym obszarze strefy A ochrony uzdrowiskowej warunki

klimatu akustycznego są dobre, a przekroczenia dopuszczalnych norm są niewielkie, bądź nie występują wcale.

14.3 Działania naprawcze podejmowane przez Gminę Szczawno-Zdrój w zakresie jakości powietrza i klimatu akustycznego

Rada Miejska w Szczawnie Zdroju w dniu 27 czerwca 2016 r. podjęła uchwałę nr XXIII/44/16 w sprawie zmiany Uchwały Nr XIV/75/15 Rady Miejskiej w Szczawnie-Zdroju z dnia 26 października 2015 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla Uzdrowiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój z uwzględnieniem zapisów części wspólnej Planu dla Aglomeracji Wałbrzyskiej. Plan gospodarki niskoemisyjnej (PGN) jest dokumentem strategicznym wyznaczającym główne cele i kierunki działań w zakresie poprawy ochrony powietrza, efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń, w tym również gazów cieplarnianych. Plan gospodarki niskoemisyjnej jest planem działań mającym na celu poprawę standardów jakości powietrza w perspektywie lat 2015-2030. Zakres tematyczny PGN odnosi się do działań zarówno inwestycyjnych jak i nie inwestycyjnych w sektorze mieszkalnictwa indywidualnego, budownictwa publicznego, gospodarki przestrzennej, zaopatrzenia w ciepło i energię, transportu prywatnego i publicznego. Zaproponowane działania powinny przynosić efekt ekologiczny w postaci ograniczenia emisji substancji do powietrza, redukcji zużycia energii finalnej.

Priorytetowymi celami przyjętego dokumentu jest ograniczenie emisji substancji zanieczyszczających powietrze oraz emisji dwutlenku węgla. Jednym z celów jest uzyskanie efektywności energetycznej i zastosowania odnawialnych źródeł energii (OZE). PGN ma także na celu poprawę jakości powietrza atmosferycznego poprzez realizację zadań i celów określonych w prawie miejscowym, m.in. zawartych w Programach ochrony powietrza.

W dokumencie przedstawiono wyniki bazowej inwentaryzacji poszczególnych substancji zanieczyszczających powietrze ze względu na dany sektor gospodarki oraz opisano strategiczne działania kierunkowe zmierzające do przywrócenia standardów jakości powietrza. W jego ramach zastosowano podział na: energetykę, przemysł, transport (ze szczególnym uwzględnieniem transportu publicznego), infrastrukturę

użyteczności publicznej, gospodarstwa domowe. Opracowano harmonogram rzeczowo-finansowy działań naprawczych krótkookresowych, średnio i długoterminowych. Harmonogram zawiera rezultaty ekologiczne z przewidywanym wymiarem redukcji emisji substancji [Mg/rok].

Należy zaznaczyć, iż w sytuacji np. przeprowadzania zadań edukacyjnych spodziewany efekt będzie odczuwalny dopiero po kilku latach, gdy nastąpi postęp świadomości wśród mieszkańców i innych podmiotów. Kampanie edukacyjne mają na celu ukazanie korzyści zdrowotnych i społecznych z redukcji niskiej emisji, poprawy efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, oraz informujące o granicy czasowej wprowadzenia ograniczeń stosowania paliw stałych lub innych działalności systemowych gwarantujących utrzymanie poziomu stężeń zanieczyszczeń po finalizacji działań naprawczych.

Kierunki działań w mieście:

- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów i właściwa nimi gospodarka,
- eliminacja ze strumienia odpadów składników niebezpiecznych,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, głównie emisji niskiej, której głównym źródłem są indywidualne piece oraz emisji komunikacyjnej,
- zamiana czynnika grzewczego z węgla na bardziej ekologiczny np. gaz, olej opałowy itp. w gospodarstwach indywidualnych,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców,
- poprawa standardu dróg, upłynnienie ruchu ulicznego,
- propagowanie ruchu rowerowego, o wiele bardziej przyjaznego środowisku,
- opracowania wieloletniego planu modernizacji dróg i ulic,
- wykorzystanie środków planowania lub innych instrumentów ekonomicznych wspierających efektywne wykorzystanie zasobów,
- promocja badań i rozwoju w obszarze pozyskiwania czystszych i bardziej oszczędnych produktów i technologii oraz upowszechnianie i wykorzystywanie wyników takich badań i rozwoju.

Przewiduje się, że w latach 2013 – 2020 wielkość zużycia energii końcowej na terenie Gminy zmniejszy się o 0,3%. Będzie to wynikać z tego, że działania racjonalizujące zużycie energii realizowane zgodnie z przyjętym scenariuszem przez samorząd lokalny

oraz prywatnych użytkowników energii będą w stanie zrekompensować zwiększone zużycie energii wynikającego z rozwoju gminy oraz zmian wynikających z Prognozy zapotrzebowania na paliwa i energię do 2030 r. (źródło: MliR). Wzrost zużycia energii zauważony będzie w sektorze transportu oraz handlu, usług i przedsiębiorstw - o 0,6%. Warto odnotować zmniejszenie zużycia energii w sektorze obiektów mieszkalnych. W sektorze obiektów użyteczności publicznej i oświetlenia ulicznego prognozowane zużycie energii w roku 2020 utrzyma się na takim samym poziomie jak w 2013 r.

Program „Kawka” realizowany jest na terenie gminy Szczawno-Zdrój od czerwca 2015 r. Zadanie polega na modernizacji źródeł ciepła w indywidualnych systemach grzewczych budynków mieszkalnych. Na realizację wnioskowanego zakresu prac gmina otrzymała dofinansowanie ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w postaci bezzwrotnej dotacji w wysokości 60% kosztów zadania oraz długoterminowej pożyczki w wysokości 30% kosztów zadania. Pozostałe 10% to środki pochodzące z budżetu gminy. W Programie realizowanych jest kilka kierunków modernizacji: wymiana starego kotła węglowego na nowoczesny, węglowy lub gazowy oraz montaż kolektorów słonecznych. Celem Programu jest uzyskanie jak największego efektu ekologicznego, który zostanie osiągnięty przy wymianie starych, niesprawnych kotłów/pieców na nowe. W skład zadania wchodzi nowoczesne urządzenia grzewcze gazowe i węglowe. Podstawowe dane tych urządzeń są następujące:

- moc nominalna 10 do 40 kW,
- sprawność cieplna około 82% dla kotła węglowego, 94% dla kotła gazowego,
- ciągle automatyczne dozowanie węgla (w przypadku kotłowni węglowych),
- regulowany nadmuch powietrza.

Ogrzewane obiekty posiadają powierzchnię ogrzewaną od 70 m² do 300 m². Kotły na paliwo stałe muszą posiadać aktualny certyfikat emisyjno-energetyczny wydany przez akredytowane laboratorium. Dodatkowy efekt obniżający emisję zanieczyszczeń może dać zastosowanie kolektorów słonecznych stosowanych w instalacjach ciepłej wody użytkowej.

W wyniku realizacji programu:

- zlikwidowano źródła ciepła opalane paliwem stałym węglowym w 176 budynkach mieszkalnych,
- w miejsce zlikwidowanych źródeł ciepła opalanych paliwem stałym węglowym zainstalowano: 9 kotłów stałopalnych na biomasę (pelletowych), 18 kotłów stałopalnych na ekogroszek, 114 kotłów gazowych, 7 kotły stałopalne na biomasę (pelletowych) z instalacją solarną, 7 kotły stałopalne na ekogroszek z instalacją solarną, 3 kotły gazowe z instalacją solarną
- zamontowano 6 instalacji solarnych do istniejących kotłów węglowych.

W ramach programu Kawka Szczawno-Zdrój, wszystkie kotły c.o. stałopalne opalane węglem (ekogroszek) lub peletem (biomasa) zainstalowane w 2017 roku spełniają kryteria klasy 5 określone w normie PN-EN 303-5:2012.

Gmina przystąpiła do realizacji dwóch działań w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, oś priorytetowa nr 3 „Gospodarka niskoemisyjna”, działanie nr 3.3 „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym”, poddziałanie nr 3.3.4 „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym - ZIT AW”:

- „Termomodernizacja czterech budynków komunalnych Uzdrowiskowej Gminy Miejskiej Szczawno-Zdrój” - termomodernizacja czterech budynków komunalnych przy ul. Słowackiego 23 i 29, Sienkiewicza 40 i Baczyńskiego 14. Obejmuje ona wykonanie następujących prac budowlanych: modernizację przegród okien zewnętrznych, modernizację przegród ścian zewnętrznych, modernizację przegród stropów wewnętrznych pod nieogrzewanymi poddaszami, modernizację przegrody dachu części mieszkalnej (w jednym budynku).
- „Termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. Równoległej 11, 12 i 16, ul. Solickiej 2, ul. Okrężnej 3, ul. Sienkiewicza 34 i 41a oraz ul. Kolejowej 15 w Szczawnie-Zdroju”, która jest projektem partnerskim Wspólnot Mieszkaniowych zarządzanych przez Gminę Szczawno-Zdrój. W ramach realizacji zadania wykonane zostaną następujące prace budowlane: docieplenie ścian zewnętrznych, docieplenie stropodachów oraz dachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej na klatkach schodowych.

Realizowana jest dąb inwestycja pn. „Budowa obwodnicy miasta Wałbrzycha w ciągu drogi krajowej nr 35” współfinansowanej ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz ze środków będących w dyspozycji Gminy Wałbrzych i Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad. Obecnie trwa procedura przetargu mającego na celu wyłonienie wykonawcy. Prace budowlane rozpoczną się po przeprowadzeniu procedury przetargowej. Zakończenie inwestycji i oddanie jej do użytku zostało zaplanowane na 2019/20 rok.

Wybudowanie obwodnicy Wałbrzycha spowoduje wyprowadzenie ruchu tranzytowego ze Szczawna-Zdroju, a w konsekwencji spowoduje znaczne ograniczenie zanieczyszczenia powietrza i hałasu wywołane ruchem pojazdów.

Z dniem 1 lipca 2018 r. na obszarze województwa dolnośląskiego wchodzi w życie przepisy uchwał Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 grudnia 2017 r.:

- uchwały nr XLI/1406/17 w sprawie wprowadzenia na obszarze uzdrowisk w województwie dolnośląskim ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Doln. Z 2017 r., poz. 5154),
- uchwały nr XLI/1407/17 w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego, z wyłączeniem Gminy Wrocław i uzdrowisk, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r., poz. 5155) – dotyczy graniczącej z uzdrowiskiem Gminy Wałbrzych.

Ponadto Uzdrowiskowa Gmina Miejska Szczawno-Zdrój deklaruje zaangażowanie w przedsięwzięcia mające na celu doprowadzenie do uzyskania dobrego stanu jakości powietrza i warunków klimatu akustycznego, obejmujące m.in.:

- ograniczenie ruchu samochodów ciężarowych, autobusów, motocykli i innych uciążliwych pojazdów w obrębie i w sąsiedztwie strefy „A” ochrony uzdrowiskowej,
- prowadzenie kontroli klimatu akustycznego oraz monitoringu stanu sanitarnego powietrza, dążąc do jego postępującej poprawy.

CZEŚĆ II. GRAFICZNA

15. Załączniki

1. Mapa w skali 1: 5 000 Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej
2. Mapa w skali 1: 10 000 Strefa „ A” i „B” ochrony uzdrowiskowej
3. Mapa w skali 1: 25 000 Strefa „A”, „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej
4. Mapa w skali 1: 25 000 Strefa „A”, „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej. Obszar i teren górniczy